Leandro CASTELLANI
Luciano GIGANTE

Jacob Franck

Leo Szilard. În 1933 a intuit posibilitatea utilizării energiei nucleare în scopuri militare →

Enrico Fermi

ISTORIA BOMBEI ATOMICE

(3)

CUM S-AU SFIRŞIT „MINUNATELE VREMURI“

La Copenhaga, Heisenberg a făcut cunoştinţă cu un compatriot, tînărul Karl Friedrich von Weizsäcker, fiul ambasadorului Germaniei în Danemarca. Karl ar fi dorit să se consacre filozofiei, dar Heisenberg l-a determinat să renunţe deoarece nu poţi face filozofie fără să treci prin fizică. Weizsäcker s-a lăsat convins. În sfîrşit, în cursul acelei veri a anului 1925, Heisenberg şi-a completat pelerinajul plecînd la Cambridge pentru a expune cercetările sale unui mic grup de teoreticieni întruniţi la locuinţa lui Piotr Kapiţa, discipol preferat al lui Rutherford. Acolo a făcut cunoştinţă cu Dirac, student în vîrstă de numai 23 de ani, extrem de înzestrat, care avea să aducă peste cîteva luni o contribuţie importantă la fizica atomică. „Maurice Dirac — scrie Gamow — avea diploma de inginer electronist de la vîrsta de 20 de ani, dar nu găsea de lucru. A concurat atunci pentru o bursă a Universităţii Cambridge şi a obţinut-o. Peste numai 10 ani avea să fie laureat al premiului Nobel pentru fizică“.

„PAPA“ FERMI

Dirac s-ar fi putut întîlni cu un alt „pelerin“ al fizicii atomice, italianul Enrico Fermi. Titular al unei catedre universitare la o vîrstă foarte tînără, nu avea decît 25 de ani cînd colegii săi îl considerau drept un maestru şi îi spuneau „Papa“. Dar experienţa de la Göttingen nu pare să-l fi entuziasmat. „Era cam speriat că se află printre atîţia savanţi — povesteşte soţia sa ; avea totdeauna nevoie să se simtă sprijinit. Era complet dezorientat. Deşi foarte stimat în Italia, nu ştia cum este privit în străinătate. De pildă, el se aştepta, dacă nu la o dovadă de consideraţie din partea profesorului său Max Born, cel puţin la un cuvînt de încurajare“.

Experienţa acestui tînăr fizician italian, inteligent dar cam închis şi taciturn, care se simţea dezorientat în mediul internaţional de la Göttingen, este destul de ciudată. E interesant de văzut cum s-a produs pretinsa sa neînţelegere cu Max Born. Fostul său profesor povesteşte : „Fermi a venit să urmărească lucrările mele de două ori, dacă îmi amintesc bine. Prima oară, pentru o perioadă scurtă, a doua oară, pentru o perioadă mai lungă, totuşi destul de scurtă. Mi-a fost totdeauna cam frică de el, deoarece avea o inteligenţă grozav de vie. În lucrarea scrisă de soţia sa după moartea lui, «Atomi în familie», am citit că-i era frică de mine. Sentimentul era deci reciproc. Îl admiram mult deoarece cunoştea nu numai teorie ci era şi un excelent experimentator“.

TINERII PELERINI

Mulţi americani au venit în Europa, în anii aceia : Condon, Wiener, Pauling şi cel mai tînăr dintre toţi, Oppenheimer, pe atunci în vîrstă de numai 22 de ani.

„De la capătul unui număr atît de mare de ani — spune «părintele bombei atomice» — nu-ţi aminteşti prea bine ce s-a întîmplat cu adevărat, ci mai degrabă ce s-a povestit despre cele întîmplate. În realitate, nu am rămas decît cîteva luni la Göttingen. În mediul nostru se spunea în glumă că trenul Berlin—Paris nu se opreşte la Göttingen decît pentru a permite studenţilor să-şi ia diplomele. Nu era de loc uşor. Am rămas acolo mai multe luni şi a fost o perioadă de studii intense asupra dezvoltării fizicii atomice. Cu excepţia lui Max Born, profesorul care mă atrăsese la Göttingen şi căruia îi datorez mult, cele mai frumoase amintiri ale mele sînt legate de prietenia călduroasă cu confraţii mei, deşi majoritatea lor erau mai vîrstnici decît mine. De altfel, am păstrat relaţii amicale cu mulţi dintre ei, dar pe atunci prietenia noastră se hrănea din preocupările noastre comune, din talentele noastre totuşi atît de diverse şi, în special, din pasiunea noastră pentru minunile fizicii atomice. Mă simţeam deosebit de atras de Dirac. Îi provocam cumplite accese de furie deoarece nu mă mulţumeam să studiez, ci scriam şi poezii. Nu reuşea să se împace cu această idee şi îmi spunea : — Dragul meu Robert, trebuie să căutăm să spunem ceva care nu a fost spus de nimeni pînă acum, într-un mod care să fie înţeles de toată lumea, dar asta în fizică, nu în poezie !...“.

„Oppenheimer — îşi aminteşte Max Born — a plecat de la Cambridge la Göttingen pentru a se familiariza cu maniera noastră de a trata teoria şi a lucrat în sectorul meu. Şi-a luat doctoratul cu o teză despre teoria cuantelor“. Teza lui Oppenheimer a stîrnit profesorului său admiraţie dar şi nedumerire. Era desigur o lucrare excelentă dar era scrisă într-un stil cam abscons. În orice caz merita o menţiune, chiar dacă era greu, foarte greu de înţeles.

Printre tinerii pelerini ai fizicii se aflau şi trei unguri, nevoiţi să-şi părăsească ţara din copilărie. Vicisitudinile acestor veşnici emigranţi — Leo Szilard, Eugen Wigner şi Edward Teller — vor ocupa un loc important în istoria bombei atomice.

„Teller — relatează Max Born — nu se afla la Göttingen dar, cînd am scris o carte despre optică, mi-a fost de mare ajutor la redactarea unui capitol asupra unui subiect în care era specialist. Simţeam însă că noi →

doi nu aveam aceleași opinii asupra fizicii. Teller este denumit acum «părintele bombei cu hidrogen», instrument de război pe care îl detest. Nu înțeleg cum poți lucra la asemenea arme". Și totuși, bazele teoretice ale acestui instrument de război, ale „armei totale", au fost puse în Germania, în cursul acelor ani, în toiul „minunatelor vremuri".

Austriacul Fritz Houtermans și englezul Atkinson își completau pe atunci studiile la Göttingen, unde se consacrau, împreună cu George Gamow, aplicațiilor fizicii în astronomie. Cum se face oare că soarele și celelalte stele emit de milioane de secole energie sub formă de lumină și de căldură, se întrebau, ca atîția alții, Houtermans și Atkinson. Este cert că această energie nu poate proveni dintr-o combustie obișnuită căci, dacă ar fi așa, după miliarde de ani de incendiu, corpurile cerești ar fi trebuit să se consume în întregime sau aproape în întregime. După părerea lui Houtermans și a lui Atkinson, energia soarelui și a stelelor trebuie să-și aibă originea într-o serie de reacții termonucleare. Într-adevăr, în fiecare secundă, soarele transformă 564 milioane de tone hidrogen și 560 milioane de tone de heliu ; în fiecare secundă, 4 milioane tone de materie se transformă în energie. Și aceasta de miliarde de ani ! Un proces asemănător, adică un proces de fuziune, va fi utilizat în bomba cu hidrogen ce avea să fie construită 20 de ani mai tîrziu.

În 1928, Houtermans și Atkinson au descoperit primii de ce strălucesc stelele. Houtermans povestește în legătură cu aceasta o anecdotă savuroasă : „Pe atunci făceam curte unei fete frumoase care, în paranteză fie spus, s-a căsătorit mai tîrziu cu Atkinson și locuiește acum în Anglia. Într-o seară, cînd mi-a arătat cît de puternic străluceau stelele, i-am răspuns : — Desigur, iar de ieri seară, de la ora 10,30, știu chiar și de ce anume. Această descoperire a lăsat-o însă absolut rece".

SZILARD ARE O INTUIȚIE

Ne aflăm în 1928. Nici unul dintre fizicienii atomiști, bătrîni sau tineri, nu poate presupune că, într-o zi, cuceririle lor teoretice vor avea uriașe și imprevizibile utilizări tehnice, atît în timp de război cît și în timp de pace. De altfel, această problemă nu pare să-i intereseze pe nici unul dintre ei.

Radioactivitatea dovedise că, în anumite condiții, atomul emite particule, adică se fragmentează, eliberînd o parte a uriașei energii care îl ține unit. Era posibil oare să se exploateze această uriașă energie cuprinsă în atom ?

„Pe atunci — declară Gamow — eram foarte departe de a-mi imagina această posibilitate și totuși studiasem temeinic aplicațiile fizicii nucleare la astronomie și explicasem că energia solară este rezultatul unei reacții termonucleare. Ulterior a reieșit clar că întreg universul trăiește din energie nucleară. Dar dacă mi s-ar fi pus întrebarea pe atunci, cine știe ? Poate că aș fi răspuns afirmativ, poate că aș fi răspuns negativ. Știu că Rutherford, părintele fizicii atomice, era absolut convins că e imposibil ca energia nucleară să fie eliberată și utilizată".

La rîndul său, Born adaugă : „Toți fizicienii care se ocupau de problemele nucleului atomic cunoșteau, firește, existența energiei cuprinse în el și știau că este uriașă. Rămînea o singură problemă : să reușim a elibera această energie spre a ne sluji de ea. Părea de necrezut ca acest lucru să fie realizabil din punct de vedere tehnic. Un fizician ungur, pe nume Szilard, mi-a vorbit pentru prima oară de această problemă la Cambridge, în cursul unei conferințe. Szilard era preocupat în cel mai înalt grad de consecințele posibile, vorbea despre ele tuturor, atît mie cît și altora, astfel încît am început eu însumi să am îndoieli în privința viitorului".

„Un fizician ungur, pe nume Szilard, mi-a vorbit pentru prima oară de această problemă". Cuvintele lui Max Born marchează adevăratul început al unor evenimente epocale. În 1933, Leo Szilard, aflat pe atunci la Londra, are intuiția posibilității de a se folosi energia nucleară în scopuri militare. Nu e vorba decît de o intuiție, fizica fiind încă departe de a poseda cheia indispensabilă cuceririi energiei atomice. De fapt, Leo Szilard va rămîne omul intuițiilor fulgerătoare, dar și un vizionar generos alcătuit din contraste uimitoare. În 1939, va fi cel mai îndîrjit adept al fabricării bombei atomice ; apoi, în 1945, va deveni adversarul la fel de îndîrjit al acelora care se pregătesc s-o lanseze.

Plecase din Ungaria la 22 de ani. „După primul război mondial — scrie el în memoriile sale — voiam să fac studii serioase. De aceea am plecat la Berlin, unde școlile erau mult superioare acelora din Budapesta. Am urmat ingineria la Institutul tehnic, dar încă de pe atunci a început să mă atragă fizica. Einstein și Franck se aflau la Berlin. Ispita a fost atît de puternică încît am părăsit Institutul exact înainte de ultimele mele examene și m-am apucat de fizică. Peste doi ani, mi-am susținut teza la universitate, unde am rămas încă trei ani în calitate de asistent al profesorului von Laue. Apoi am fost angajat la Institutul de cercetări al Societății generale de electricitate, unde am rămas pînă în 1933, plecînd ulterior la Londra pentru a efectua anumite experiențe".

1933. Einstein emigrează. Iată-l pe marele savant și pe soția sa înconjurați de ziariști, la sosirea în portul New York

Așa era Leo Szilard : mereu nemulțumit, nerăbdător, gata să reia totul de la început. Într-un anumit punct de vedere părea a fi personajul cel mai imprevizibil ; pe de altă parte, comportarea sa se ghida după cîteva criterii invariabile : un uriaș interes față de om și de problemele lui, o tendință de a face din știință un instrument continuu de intervenție în desfășurarea evenimentelor și de a face din savant un om de acțiune. Pînă la moartea sa, la 30 mai 1964, Leo Szilard va continua să organizeze cruciade împotriva experiențelor nucleare și să scrie romane științifico-fantastice pentru a avertiza omenirea asupra pericolului radiațiilor și al unui război atomic.

Radiații, război nuclear, bomba atomică : a fost el oare primul care a vorbit despre aceste probleme ?

„Nu eu m-am gîndit pentru prima oară la această posibilitate, ci romancierul Wells — spune Szilard însuși. H. G. Wells a scris «Lumea este liberă» în 1913, cu un an înainte de declararea războiului. În această carte el prevede aplicarea dezintegrării atomului și a radioactivității artificiale. Și o anunța tocmai pentru 1933. Romanul făcea de asemenea aluzie la energia nucleară folosită atît în industrie cît și pentru fabricarea bombei. Dar bunul Wells rămînea optimist și prevedea primul război mondial pentru 1956. În orice caz, considera că acest război va fi atomic și că vor fi folosite bombe atomice care vor distruge orașe ca Londra, Parisul, Berlinul, Chicago. Citisem această carte și m-am gîndit pentru prima oară la posibilitatea unei reacții în lanț rapide în 1933, mai precis în toamna anului 1933, la Londra ; datorită lui Wells mi-am dat seama că bomba atomică devenea o posibilitate".

Toamna anului 1933... Dacă ar fi să-i dăm crezare lui Leo Szilard, romancierul H. G. Wells, umanist, filantrop și pacifist, încheie „minunatele vremuri". În Europa începuse o altă perioadă, cea a fricii, a rugurilor : în Germania hitleristă.

RUGUL DE LA 10 MAI

Oppenheimer evocă în termenii următori anii petrecuți în Germania : „Îmi amintesc și acum de căldura umană pe care o radia James Franck. Mă aflam la Göttingen cînd a primit premiul Nobel și revăd și acum retragerea cu torțe organizată de studenți în cinstea lui, seara, sub ferestrele sale".

Peste cîțiva ani, o retragere cu torțe organizată de alți studenți sfîșia noaptea germană. În seara de 10 mai 1933, mii de tineri s-au adunat în piața Unter den Linden, în fața Universității din Berlin, și, în mijlocul pieței, au dat foc cu tor-

țele lor unui munte de cărți. Ceremonia a durat aproape toată noaptea. Germania nazistă își „purifica" astfel cultura și știința, și, în această ceremonie, își ardea în același timp trecutul și viitorul. Scene asemănătoare s-au repetat în multe orașe germane.

Pentru fizicienii și savanții locuind în Germania, rugul de la 10 mai 1933 marca sfîrșitul unei perioade care nu durase decît cîțiva ani și anunța apariția unei epoci noi, cea a intoleranței și a rugurilor, în care urmau să asiste la sacrificarea a ceea ce le era mai scump : pacea și colaborarea internațională.

Din 1925, violența și dezordinea se numeau în Germania Hitler și național-socialism. Curînd, violența și dezordinea au pătruns în sălile universităților. La Göttingen, ziarul local începuse să-l preamărească pe Hitler. Studenți de la Institutul de fizică înființaseră o grupare național-socialistă clandestină. Printre principiile propovăduite de nazism era și antisemitismul. Max Born era evreu. Evreu era și colegul său din Göttingen, Jacob Franck. Deoarece universitarii mediocri nu îndrăzneau să atace aceste somități, ei loveau în asistenții lor și în profesorii mai puțin renumiți. S-a cerut înlăturarea Herthei Sponer, asistenta profesorului Franck ; a fost atacat marele matematician Herman Weyl, prieten al lui Einstein. La Berlin, studenții naziști l-au fluierat pe Einstein în cursul unei lecții despre teoria relativității.

Totuși era nouă — anunțată de la începutul secolului prin descoperirile soților Curie, ale lui Einstein, Rutherford, Bohr — începea tocmai în anii aceia, deși era greu s-o recunoști la lumina rugurilor lui Göbbels. Într-adevăr, spre 1931—1932, fizica atomică a făcut un mare salt înainte. În laboratorul Cavendish din Cambridge, Cockroft și Walton dezvoltau experiența profesorului lor, Rutherford care, în 1910, reușise să transforme în nuclee ale altor elemente nucleele unui element ușor bombardadate cu particule alfa. La rîndul lor, Cockroft și Walton bombardau nuclee de litiu cu protoni obținuți artificial, reușind să le dezintegreze și să le transforme în nuclee de heliu. Experiența lui Cockroft și Walton avea să reclame construirea de mașini acceleratoare, în stare să producă fascicule de protoni care să fie folosiți ca proiectile pentru a sparge formidabila forță de coeziune între particulele nucleelor atomice. În America, E. O. Lawrence și M. S. Livingstone construiau primul accelerator circular de particule, „ciclotronul".

În 1931, în ciuda situației politice tot mai îngrijorătoare, fizicienii din toate țările s-au adunat încă o dată în cadrul unui congres la Zürich. Germanii Bothe și Becker au comunicat un rezultat ciudat care i-a uimit pe toți : dacă bombardezi elemente ușoare — beriliul, borul, litiul — cu particule alfa rapide, se produc raze deosebit de penetrante care nu pot fi considerate raze gamma. Englezul James Chadwick va găsi soluția enigmei peste un an, în laboratorul lui Rutherford de la Cambridge. Atomul nu este format doar din protoni și electroni ; razele penetrante, a căror existență fusese pusă în evidență de Bothe și Becker, arată că, pe lîngă protoni, în nucleu există alți corpusculi, aproape asemănători cu protonii dar lipsiți de sarcină electrică pozitivă sau negativă. Acești corpusculi neutri sînt denumiți de Chadwick neutroni. Dat fiind că neutronul este lipsit de sarcină electrică, nici o forță electrică nu poate acționa asupra lui, nu poate nici să-l atragă, nici să-l facă să devieze. Mai tîrziu, neutronul va fi folosit de Fermi pentru a bombarda și sparge nucleul, eliberînd astfel energia. Chadwick găsise cheia fisiunii nucleare, cheia cuceririi energiei atomice.

„CA ȘI CUM S-AR FI MUTAT VATICANUL"...

La 30 ianuarie 1933, violența devenea lege. Adolf Hitler, fostul caporal austriac în vîrstă de 48 de ani, era numit cancelar al Reichului. Marele rug de la 10 mai 1933 semnala în același timp sfîrșitul perioadei de teroare ascunsă și începutul campaniilor antisemite fățișe. Scurt timp după venirea lui Hitler la putere, autoritățile de la Berlin au comunicat telegrafic destituirea a șapte membri ai Facultății de Științe din Göttingen. Cîțiva dintre ei, ca Max Born, se aflau în străinătate și nu au putut nici măcar să protesteze.

„Am fost concediat și am părăsit definitiv Germania în mai 1933 — povestește Born. Am evitat astfel toate jignirile pe care le-au suferit confrații mei. Am petrecut cîteva luni în Italia, la Val Gardena, apoi am fost chemat la Cambridge, unde am rămas trei ani. Am stat cîteva luni în India, după care am fost chemat la Universitatea din Edinburgh (Scoția), unde am rămas pînă la limita de vîrstă, în 1954".

Jacob Franck, laureat al premiului Nobel, era prea cunoscut pentru a fi inclus printre savanții concediați de la Universitatea din Göttingen. A demisionat el însuși pentru a împărtăși soarta confraților săi.

Devenea imposibil să rămîi în Germania. „Sentimentele mele și opoziția mea față de nazism erau cunoscute în mod public în întreaga Facultate tehnică — relatează Houtermans. De altfel nu eram pe de-a-ntregul arian, și am fost nevoit să părăsesc Germania. Prima mea etapă a fost Anglia ; mai tîrziu, mi s-a oferit conducerea cercetărilor la Institutul de fizică din Harkov, în U.R.S.S.". La rîndul său, ungurul Wigner, care locuia de opt ani în Germania, confirmă : „Am fost nevoit să plec deoarece regimul hitlerist nu concorda nici cu genul de știință care mă interesa, nici cu felul meu de a fi". În curînd a fost urmat de mai mulți compatrioți ai săi ; printre ei Leo Szilard și Edward Teller, care suferiseră cîtva timp jignirile, amenințările și persecuțiile naziste.

La Copenhaga, Niels Bohr și soția sa încercau să ajute pe numeroșii lor prieteni care soseau zilnic din Germania ; le procurau fie bani, fie catedre universitare. Locuința lui Niels Bohr și Institutul de fizică condus de el au devenit o etapă obligatorie și un centru de îndrumare. De acolo, savanții își continuau drumul spre Anglia, Franța, Statele Unite.

Einstein a plecat în America în cursul toamnei anului 1933 și s-a stabilit la Institutul de studii avansate din Princeton (New Jersey). Paul Langevin a declarat cu acest prilej : „Este un eveniment la fel de important cum ar fi mutarea Vaticanului în Lumea Nouă". Din 1933 pînă în 1935, numeroși savanți l-au urmat pe Einstein în America : Teller, Wigner, Franck, Bothe, apoi Fuchs și Szilard. Mai tîrziu, Fermi, Segre, Weisskopf au plecat și ei în Statele Unite. Așa s-a format în Statele Unite un puternic grup de savanți.

Vechiul continent se străduise timp de secole să elaboreze principiile științei și Europa avea în urmă 30 de ani de fizică atomică. Acești oameni care debarcau în S.U.A. nu știau cărui scop vor sluji cercetările lor și nici măcar dacă misterele atomului aveau vreun viitor.

SOSESC ȘTIRI ALARMANTE

La 29 septembrie 1938, conferința de la München s-a încheiat printr-un acord între Germania, Franța, Anglia și Italia. Germaniei i se permitea să anexeze Ținutul Sudeților. „Poporul german vrea pace", susținea „führerul" celui de-al III-lea Reich. Iar Chamberlain, înapoiat la Londra, era încredințat că îndepărtase definitiv pericolul unui al doilea război mondial. De la fereastra reședinței sale din Downing Street nr. 10, el le spunea compatrioților săi : „Cred că pacea va lumina epoca noastră".

Dar euforia premierului britanic a provocat un ecou cu totul contrar în Camera Comunelor, unde deputatul Winston Churchill și-a început intervenția cu următoarele cuvinte : „Înfrîngerea noastră este totală și nu are scuze". În curînd pesimismul lui Churchill avea să se dovedească mult mai justificat decît optimismul lui Chamberlain.

Cu două zile înainte de acordul de la München, Roosevelt îi adresase lui Hitler un mesaj în care îi propunea convocarea unei conferințe internaționale pentru a salva pacea, dîndu-i în același timp de înțeles că, în cazul în care ar izbucni războiul, el ar fi acela care ar purta întreaga răspundere în fața omenirii.

Fizicienii emigrați în America urmăreau cu îngrijorare crescîndă știrile din ce în ce mai alarmante care soseau din țările lor. În spatele acestei amenințări de război ei descifrau un pericol și mai grav. De aceea, în fiecare informație sosită de pe vechiul continent, încercau să găsească o confirmare sau o dezmințire a temerilor lor.

În ce stadiu ajunseseră progresele atomice în Germania după saltul înainte pe care îl reprezenta descoperirea fisiunii ? Era de neconceput ca un regim însetat de cuceriri, ca acela al lui Hitler, să nu înțeleagă uriașele posibilități militare ale descoperirii lui Otto Hahn și Strassman. În curînd, temerile lor au fost confirmate : de la o zi la alta, naziștii au întrerupt exportul de uraniu din minele cehoslovace. Pentru fizicienii atomiști, această știre părea concludentă : într-adevăr, uraniul, un minereu cu valoare mică, folosit aproape exclusiv pentru fabricarea ceramicii și a reclamelor luminoase, era ultimul minereu care putea să atragă atenția unui guvern !

Dacă naziștii blocau minele de uraniu, aceasta însemna că fizicienii germani aveau în vedere o exploatare pe scară largă a acestei materii prime și se pregăteau să construiască bomba atomică. Concluzia impunea contramăsuri imediate. Cu excepția Cehoslovaciei, Europa nu avea alt uraniu cunoscut decît cel extras de Belgia din colonia ei Congo. În consecință, era indispensabil ca guvernul belgian să fie informat de utilizarea pe care naziștii puteau s-o dea uraniului pentru a se evita cu orice preț ca Hitler să pună mîna pe prețiosul minereu. Cine era mai indicat să avertizeze guvernul belgian ?

(Va urma)

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

O NOUĂ ESCALADARE DE ZECE MILIARDE DOLARI

COSTUL HOTĂRÎRII de a trimite noi soldaţi şi arme în Vietnam, pe care o va lua probabil preşedintele Johnson, va spori cu o treime actualul buget anual de 30 miliarde dolari al războiului. Creşterea imediată va fi cu mult mai mică decît zece miliarde dolari deoarece nu se aşteaptă ca Johnson să anunţe la început creşterea efectivelor militare cu mai mult de 50 000 de oameni. Dar această măsură iniţială ar putea să fie doar primul adaos pentru realizarea plafonului de 525 000 de soldaţi, impus toamna trecută generalului Westmoreland, comandantul trupelor americane din Vietnam.

În momentul în care scriem articolul de faţă, Casa Albă nu a primit cifre concrete din partea generalului Westmoreland, dar, de la Saigon, au provenit suficiente indiscreţii care să pregătească poporul american în vederea unei declaraţii prezidenţiale anunţînd cum îşi propune Administraţia să contracareze puternica ofensivă de iarnă şi de primăvară a Vietcongului. În spatele acestei declaraţii se află cea mai exhaustivă reexaminare a războiului, de la hotărîrea adoptată de preşedinte, în iulie 1965, de a trimite primele mari întăriri de trupe terestre americane. De pildă, pe lîngă necesitatea disperată de întăriri terestre masive şi de expedieri urgente de alimente, preşedintele se află în faţa unor importante hotărîri tactice.

Astfel, în elaborarea strategiei sale globale pentru a face faţă ofensivei inamice, preşedintele Johnson va trebui să ia în considerare posibilitatea dureroasă ca o parte a regiunilor să fi trecut din nou sub controlul ferm al Vietcongului.

Pe scurt, chiar dacă ofensiva partizanilor nu şi-ar fi realizat de fapt obiectivul, aşa cum afirmă oficialităţi de frunte ale Administraţiei, preşedintele se află azi în Vietnamul de sud în faţa unei lupte cu totul noi şi mult mai grele.

Şi chiar dacă evaluarea costului de zece miliarde dolari, studiată acum la Washington la nivelul cel mai înalt, se va dovedi a nu fi exactă (aşa cum s-a întîmplat în trecut cu toate evaluările privind cheltuielile din Vietnam), ea pune Administraţiei probleme fiscale periculoase, care nu au o soluţie clară.

Johnson întîmpină oricum mari dificultăţi fiscale. Bugetul lui înregistrează un deficit de multe miliarde dolari. Modesta sa propunere de majorare a impozitelor s-a împotmolit în Comisia financiară a Camerei Reprezentanţilor. Programul său de redresare a balanţei de plăţi (pe care războiul o înclină mult) este supus unor atacuri tot mai puternice din partea oamenilor de afaceri.

Iată cîteva din motivele reexaminării care se desfăşoară acum în cadrul Administraţiei. Căci, de iminenta hotărîre a preşedintelui Johnson, de a începe o nouă etapă a escaladării militare, depind unele din cele mai neplăcute fapte politice în faţa cărora s-a aflat vreodată un preşedinte candidînd pentru a fi reales.

Rowland EVANS
Robert NOVAK

Cercul se strînge în jurul bazei americane de la Khe Sanh. Puşcaşii marini se află zi şi noapte sub tirul luptătorilor din F.N.E.

The New York Times

„DEZASTRUL PE CARE NI L-AM PROVOCAT ÎN VIETNAM"

CONFERINŢELE generalului Wheeler cu generalul Westmoreland în Vietnam şi înapoierea sa la Washington împreună cu conducătorul programului de pacificare, Robert Komer, au adus preşedintelui Johnson propunerile de acţiune ale proconsulilor săi militar şi civil de la Saigon. Una din aceste propuneri este în mod clar trimiterea de noi trupe americane. Mai puţin clar este obiectivul pe care trebuie să-l slujească întăririle militare şi celelalte măsuri recomandate.

Generalul Westmoreland a declarat că nu vede „nici o necesitate de a schimba strategia noastră". Generalul Wheeler a părăsit însă Saigonul spunînd că nu întrevede „o încetare grabnică" a războiului. „Este clar că inamicul a lansat o mare ofensivă — a spus el. Trebuie să ne aşteptăm la continuarea unor lupte grele".

Deosebirea de apreciere este evidentă. Totuşi, cintr-un punct de vedere, recomandările celor doi generali au fost identice : noi trupe americane. Generalul Westmoreland recunoaşte că a „subestimat" capacitatea Vietcongului de a ataca oraşele sud-vietnameze. Ceea ce nu spune el — şi ar fi foarte necesar s-o spună — este că, în fiecare etapă a conflictului din Vietnam, capacitatea inamicului a fost subestimată. Şi de fiecare dată reacţia conducătorilor militari americani, cu aprobarea preşedintelui Johnson, a fost aceeaşi : noi trupe.

Dar fiecare spirală ascendentă a escaladării nu a făcut decît să restabilească impasul militar la un nivel mai ridicat de forţe, putere de foc şi pierderi.

Recunoaşterea de către fostul ministru al apărării, McNamara, a faptului că, în ultimii şapte ani, s-au făcut multe greşeli în Vietnam... sugerează că este necesar un nou efort pentru a reexamina atît problema care se pune S.U.A. în Asia de sud-est, cît şi strategia folosită pentru a o rezolva.

În urmă cu o lună, toţi indicatorii folosiţi de Washington pentru a aprecia situaţia războiului păreau favorabili. Acum este clar că ceea ce măsurau maşinile de calculat ale lui Robert Komer era liniştea dinaintea furtunii.

Secretarul de stat adjunct William Bundy a evaluat că daunele aduse

„programului de pacificare" constau în dezintegrarea „în măsură considerabilă pe aproape o treime din suprafaţa ţării şi, într-o oarecare măsură, pe o altă treime". Regimul de la Saigon arestează pe unii din adversarii lui cei mai proeminenţi. Oraşele şi alte localităţi ale Vietnamului de sud, considerate pînă în prezent sigure, au devenit cîmpuri de luptă. Forţele americane şi sud-vietnameze sînt nevoite să se împrăştie pentru a acoperi terenul. Inamicul pare să deţină iniţiativa.

Este evident că e ceva fundamental greşit atît în aprecierea americană asupra problemei Vietnamului, cît şi în strategia adoptată pentru a-i face faţă. Metoda „acelaşi lucru dar mai mult" nu va duce decît la aceleaşi rezultate agravate. Dar nu poate exista o schimbare de strategie dacă nu există o schimbare în aprecierea problemei.

Secretarul de stat Rusk respinge propunerea senatorului Fulbright, care a cerut o investigaţie completă a Congresului în legătură cu Vietnamul. Dar Administraţia are datoria, atît faţă de ea însăşi cît şi faţă de ţară, să prezinte problema spre examinare şi altor persoane.

Este clar că a sosit timpul ca preşedintele să numească un grup alcătuit din cetăţeni de prestigiu, oameni relativ liberi de participarea la recentele dezbateri cu privire la Vietnam, care să aprecieze faptele şi să-l ajute să elaboreze din nou răspunsul ţării la dilema ei din Vietnam. El nu are nevoie nici măcar să privească în afara cercului oficialităţilor actuale şi recente pentru a găsi un om capabil să conducă o asemenea anchetă. Ne vin în minte oameni ca Lauris Norstad, Averell Harriman sau David Bruce ; dar există mulţi alţii a căror judecată verificată ar ajuta Administraţia şi în acelaşi timp ar fi acceptată de ţară ca imparţială, echilibrată şi înţeleaptă. Dezastrul pe care ni l-am provocat cu mîna noastră în Vietnam impune în mod stringent o evaluare nouă şi independentă.

Le Monde
PARIS

CANADA DUPĂ CRIZA PARLAMENTARĂ

CRIZA PARLAMENTARĂ, deschisă la 19 februarie în Camera Comunelor din Ottawa, prin respingerea neaşteptată a unui proiect de lege referitor la o supratxă de 5 la sută la impozitul particularilor, s-a încheiat la 28 februarie prin adoptarea (cu 138 voturi contra 119 şi 3 abţineri) a moţiunii de încredere depuse de guvernul minoritar liberal al lui Pearson.

Somat să demisioneze, guvernul canadian a ţinut piept unei opoziţii hotărîte, afirmînd că, prin respingerea proiectului său de lege (cu 84 voturi contra 82), Camera Comunelor nu intenţionase în mod real să-l răstoarne. Dar, în faţa insistenţei acestei opoziţii, Pearson a hotărît să-i dea prilejul să se pronunţe în mod clar, ceea ce a făcut prin depunerea unei moţiuni de încredere.

Partidul liberal dispune de 129 voturi, plus cel al preşedintelui Camerei în caz de egalitate. La 28 februarie, majoritatea absolută, ţinînd seama de trei locuri vacante, era de 131 voturi. Un independent a votat cu liberalii, ca şi cei opt deputaţi (din Québec) membri ai organizaţiei

→

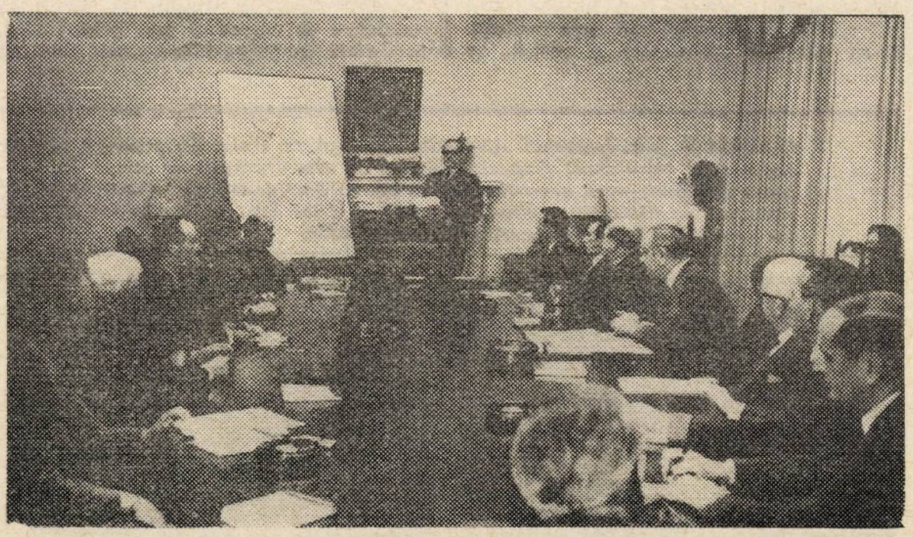

O informare sumbră... Întors din Vietnamul de sud, generalul Wheeler, preşedintele Comitetului mixt al şefilor de state majore, îşi prezintă raportul la Casa Albă

reflector

RELAŢIILE COMERCIALE CEHOSLOVACO—VEST-GERMANE

O nouă etapă în relaţiile economice dintre Cehoslovacia şi R.F.G. a început la 3 august 1967, prin parafarea acordului cu privire la comerţ şi plăţi dintre cele două ţări (valabil pînă în 1969) şi cu privire la crearea de reprezentanţe comerciale. Guvernul R.F.G. a oferit Cehoslovaciei o liberalizare parţială unilaterală a exportului spre R.F.G., cam de volumul celei oferite Republicii Populare Polone. R.F.G. continuă să refuze liberalizarea totală, fapt care este în contradicţie cu angajamentele adoptate de ţările membre ale G.A.T.T.

Firmele vest-germane au căpătat posibilitatea de a folosi garanţia firmei de stat „Hermes" din R.F.G. pentru a exporta ansambluri mai mari în Cehoslovacia. Deocamdată, aceste posibilităţi de creditare nu sînt folosite. Pieţei cehoslovace îi acordă atenţie firmele vest-germane siderurgice, constructoare de maşini chimice şi electronice. Cehoslovacia exportă în R.F.G. chimicale, cărbune brun, lemn, brichete, maşini, material laminat, malţ, hamei, bere, automobile. R.F.G. este cel mai mare partener comercial al nostru dintre statele capitaliste.

Volumul comerţului între R.F.G. şi Cehoslovacia a fost, potrivit statisticilor cehoslovace, de 1,3 miliarde coroane devize în anul 1966 ; importul cehoslovac — de 585 milioane şi exportul de 705 milioane.

(Din **Pravda** — Bratislava)

IMPLICAŢIILE RETRAGERII LUI ROMNEY

Retragerea lui George Romney din cursa prezidenţială schimbă radical perspectivele partidului republican. Romney a acţionat în mod ferm şi decisiv în anticiparea evenimentelor. Întrucît toate indiciile arătau că va fi înfrînt în alegerile preliminare din statul New Hamsphire — eşec care ar fi dăunat perspectivelor sale în alegerile din Wisconsin — a renunţat la cursă. Logica evenimentelor îl indică acum pe guvernatorul Nelson Rockefeller drept candidat al moderaţilor din partidul republican. Pentru a recunoaşte experienţa guvernatorului Rockefeller nu este neapărat necesar să adopţi punctele sale de vedere asupra unor probleme concrete. În problema Vietnamului, el păstrează de doi ani o tăcere dezamăgitoare. Cît timp nu-şi clarifică poziţia asupra războiului — problema centrală care confruntă ţara — va fi imposibil să ştim ce orientare va lua campania sa. În alte probleme, ca de pildă poziţia sa faţă de greva muncitorilor de la serviciile de salubritate din New York, „The New York Times" a avut uneori prilejul să-l critice pe Rockefeller.

Intrarea lui Rockefeller în campanie înseamnă o formidabilă sfidare pentru Richard Nixon. Dacă ar fi reuşit să învingă în alegerile preliminare cu o opoziţie slabă sau nulă, Nixon ar fi putut să obţină anticipat desemnarea drept candidat, eveniment care ar fi contrar intereselor naţiunii şi ale partidului republican. Din punctul de vedere al naţiunii, el nu oferă nici o alternativă la politica Administraţiei Johnson în Vietnam.

Acum, ca şi în lupta dintre Eisenhower şi Taft din 1952, se va desfăşura o întrecere făţişă pentru conducerea partidului republican între concepţii şi stiluri politice opuse.

(Din **The New York Times**)

„Ralierea creditistă" a lui Réal Caouette, al cărei sprijin s-a dovedit în definitiv inutil de vreme ce, în caz de egalitate, președintele Camerei ar fi votat cu partidul liberal. Această constatare are importanța ei : într-adevăr, pînă în ultimul moment, Réal Caouette amenințase să voteze cu opoziția.

Dar criza care a zdruncinat parlamentul nu a fost rezolvată. Într-adevăr, guvernul canadian va trebui să prezinte foarte curînd o nouă legislație pentru a percepe cei 500 milioane dolari de care este lipsit azi prin respingerea suprataxei. Opoziția se pregătește deci pentru o nouă luptă. Situația foarte încordată care s-a creat în Camera Comunelor periclitează politica economică și financiară a guvernului dar, în același timp, va apropia data dizolvării Camerei și a alegerilor generale, singurele care vor permite parlamentului să-și redobîndească liniștea. „Ne vom adresa Curții de Apel" — spunea după vot conducătorul conservator Stanfield, evocînd această posibilitate.

Alegerile, însă, nu vor putea să aibă loc înainte de desemnarea de către congresul liberal, care va avea loc la 4—6 aprilie la Ottawa, a succesorului primului ministru, care a hotărît să se retragă. În marea lor majoritate, observatorii nu prevăd deci o consultare electorală decît la vară. Pînă atunci se va ști dacă Stanfield a reușit să obțină un avantaj durabil de pe urma unei crize, în cursul căreia a dat dovadă de o atitudine fermă dar prudentă, conform reputației sale de „gentleman preocupat de bunul mers al instituțiilor parlamentare".

Ce influență va avea criza recentă asupra cursei pentru conducerea partidului liberal ? Există două interpretări. Potrivit celei dintîi, ea ar fi demonstrat în special necesitatea de a găsi un lider care să se bucure de o mare experiență parlamentară pentru a evita greșelile de genul aceleia care a permis recenta înfrîngere a guvernului. Dacă așa stau lucrurile, candidatura unor politicieni experimentați, ca Paul Martin, ministrul afacerilor externe, ar fi întărită.

Pe de altă parte, criza nu dovedește oare, dimpotrivă, că în fruntea partidului trebuie să se afle un om tînăr și dinamic, care să-i poată da un nou elan, să propună o politică atrăgătoare și originală, pe scurt, capabil să se opună lui Stanfield ? În cazul acesta, șansele lui Pierre-Elliott Trudeau, ministrul justiției, ar fi mai mari ca oricînd.

În orice caz, recentele evenimente au dovedit clar necesitatea unei modernizări rapide a instituțiilor parlamentare canadiene — reclamată de altfel de Trudeau — și necesitatea de a studia atent eventualitatea formării unui guvern de coaliție în situația în care, așa cum s-a întîmplat în Canada începînd din 1962, nici un partid nu obține majoritatea absolută în apropiatele alegeri. Stabilitatea guvernului federal este una din condițiile soluționării problemei canadiene.

LE NOUVEL OBSERVATEUR PARIS

ÎNTRE WALL STREET ȘI JOHNSON

VINEREA TRECUTĂ, puternicele grupuri de interese care controlează economia americană au capitulat față de războiul din Vietnam. „Actul de capitulare" a luat forma unui editorial al ziarului „Wall Street Journal" în care se spunea : „Trebuie să ne pregătim cu toții să recunoaștem gustul amar al unei înfrîngeri pe care S.U.A. nu mai au posibilitatea s-o evite".

Neliniștea unor cercuri de afaceri se face simțită de mai multe luni. Revistele din grupul Henry Luce („Fortune", „Time", „Life") subliniază tot mai mult efectele nefaste ale războiului asupra economiei americane. Alte publicații economice cu tiraj mai redus oglindesc aceleași preocupări. Acum cîteva luni, „Journal of Commerce" a publicat un interviu al președintelui societății „American Electric Power Company". Cook, care a refuzat recent funcția de secretar de stat la Ministerul Finanțelor. „Războiul contaminează totul — declara Cook — și problemele noastre sînt insolubile deoarece nu avem suficiente resurse pentru a lichida cocioabele, cheltuind în același timp 25—30 miliarde de dolari anual pentru războiul din Asia. Situația noastră actuală nu este strălucită, iar dezechilibrul balanței noastre de plăți se agravează continuu".

Ultimul număr al publicației financiare lunare „Dun's Review" citează următoarea declarație a președintelui uneia din cele mai moderne societăți siderurgice din S.U.A. : „Economia noastră nu poate merge normal dacă trebuie să întreținem în continuare o forță de poliție mondială, în special în Vietnam".

De fapt, oamenii care „stăpînesc" S.U.A. încearcă să recîștige controlul țării de la „managerii" cărora îl încredințaseră. După părerea „proprietarilor", „managerii" au irosit resursele lor într-o acțiune nebunească. Și rezultatul cel mai grav, consideră ei, este înrăutățirea poziției economice a S.U.A. în lume. Dolarul este în pericol și nu va fi salvat în mod durabil de restricțiile impuse turiștilor americani în străinătate. Pentru restabilirea situației ar fi necesară încetarea războiului din Vietnam și poate retragerea forțelor americane staționate în Europa. Dar, pentru moment, există teama serioasă că S.U.A. vor fi nevoite să renunțe la controlul asupra Fondului Monetar Internațional și să devalorizeze dolarul, în special dacă lira sterlină continuă să slăbească.

Pe de altă parte, războiul are efecte dezastruoase asupra mai multor sectoare ale economiei americane. Anul acesta, deficitul bugetului federal va fi considerabil, iar riscurile de inflație sînt reale. Președintele unei alte societăți siderurgice a declarat că, în cazul în care războiul continuă, va fi poate necesar să se impună un control asupra salariilor și prețurilor. Or, costul crescînd al aventurii imperiale nu aduce beneficii sporite marilor imperii economice din țară. Cheltuielile suplimentare se referă în special la îmbrăcăminte, transporturi, muniții. Marile firme de material electronic și de construcții aeronautice — care reprezintă, ele singure, jumătate din „complexul militar și industrial" — constată că veniturile lor brute nu au crescut și, ceea ce este important, că marjele lor de beneficii au fost reduse la jumătate datorită unei concurențe foarte puternice pentru obținerea unor comenzi guvernamentale limitate. În cursul ultimelor nouă luni, Ministerul Apărării a retras 2 miliarde de dolari din bugetul destinat cercetărilor științifice, afectînd această sumă războiului. Agențiile de investiții își sfătuiesc acum clienții să se ferească de marile firme a căror activitate se bazează pe „contractele de război".

Nu este vorba de faptul că imperialismul ar stînjeni cîtuși de puțin pe „proprietari" ; pur și simplu, ei încep să considere că imperiul este prea întins. Interesele lor imperiale nu sînt aceleași

O schiță a „aerobuzului" A300 (deocamdată în stare de proiect). 500 de ingineri și tehnicieni francezi, englezi și vest-germani se ocupă la Toulouse de construirea acestui avion uriaș, care urmează să transporte 298 de pasageri pe distanțe variind între 300 și 2 900 km. Se apreciază că A300 va face primul zbor spre sfîrșitul anului 1970.

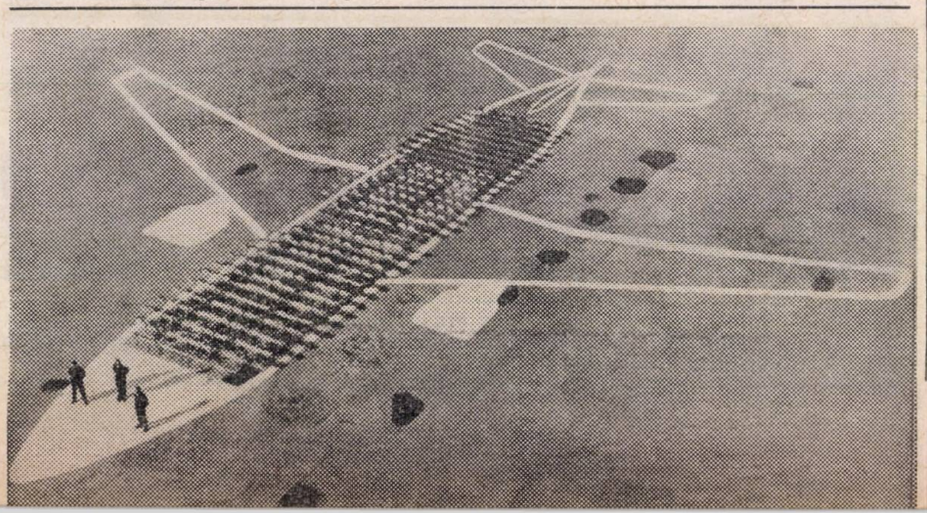

cu interesele puterilor coloniale din secolul trecut.

Acum, cel mai dificil este de a da acestui verdict al clasei economice conducătoare expresia lui politică logică : încetarea războiului din Vietnam. Dar președintele Johnson și-a asigurat aliați politici puternici. Există în primul rînd toți cei ce au nevoie de favorurile politice pe care le poate acorda el și cei a căror carieră este indisolubil legată de continuarea războiului. Pe de altă parte, conducătorii sindicatelor nu-l mai pot abandona pe Johnson, așa cum nu-l pot abandona conducătorii firmelor care beneficiază totuși de politica militară actuală. În sfîrșit, „mașinile" politice locale nu-și pot permite să abandoneze Administrația democrată și îl vor susține pe președinte indiferent de politica sa externă.

Împărțirea schematică de mai sus nu explică însă extraordinara confuzie care domnește la toate nivelurile societății americane. Toate instituțiile mari sînt dezbinate în problema Vietnamului. Prestigioasa Comisie pentru relațiile externe — unde se elaborează politica externă a cercurilor economice conducătoare — este sfîșiată de un conflict între adepții celor două politici posibile : repliere sau expansiune, adică retragerea din Vietnam sau escaladare. Conducătorul adepților „replierii" este David Rockefeller, președintele lui „Chase Manhattan Bank", poate omul cel mai puternic din S.U.A. din punct de vedere economic. În tabăra adversă găsim oameni ca John McCloy și David Ball, care au fost autorii politicii externe actuale și care nu se mai pot desolidariza de ea.

Aceste divergențe de păreri nu există doar în organisme dinafara guvernului. În sînul Administrației, adversarii politicii președintelui tac sau demisionează. În cursul ultimelor luni au plecat trei din principalii consilieri economici ai guvernului : Charles Schultze, directorul Biroului pentru buget ; Francis Bator, membru al Consiliului Național al Securității Naționale ; Gardner Ackley, care a renunțat la funcția de președinte al Consiliului consilierilor economici al președintelui pentru a deveni ambasador la Roma. Cei cîțiva înalți funcționari ai Pentagonului care începeau să încline în favoarea unei dezangajări în Vietnam — ministrul apărării, McNamara, unul sau doi secretari adjuncți sau ad-interimi — au plecat sau sînt pe punctul de a pleca. Cei care rămîn sînt adepți hotărîți ai războiului pînă la capăt, fie din fidelitate față de președintele Johnson, fie — în cazul generalilor — pentru că războiul este meseria lor. Unii dintre ei sînt chiar, de fapt, „mai catolici decît papa".

Președintele recurge în momentul de față la „simulopt", ceea ce, în jargonul Pentagonului, înseamnă „simultaneous-options" (opțiuni simultane), adică alegerea unor tactici care pot sluji unor strategii diferite sau chiar contradictorii. Astfel, rechemarea unor rezerviști și creșterea cotei lunare de recruți (în aprilie vor fi înrolați 48 000 de oameni) ar putea să permită atît o escaladare cît și o manifestare de forță precedînd o suspendare a bombardamentelor.

Moralul trupelor americane în Vietnam, exceptînd eșaloanele superioare ale ierarhiei, este catastrofal de scăzut, în special de la ofensiva Vietcong din perioada Tet. Pentru prima oară în istoria S.U.A., infanteria marină este pe cale să sufere o înfrîngere ; în provinciile din nordul Vietnamului de sud ea se află în defensivă și se teme. De șase luni, sau chiar mai mult, ofițerii armatei americane (pînă la gradul de colonel) staționați în regiunile Vietnamului de sud îndepărtate de Saigon trimit scrisori la Pentagon pentru a critica optimismul lui „Mag-V" (statul major american de la Saigon) și al generalilor de la Pentagon.

De acum înainte hotărîrea revine de fapt președintelui. El va fi obligat să „recunoască", mai mult sau mai puțin, eșecul războiului său și să se scuze, în fața poporului american, că a trimis la moarte 20 000 de tineri în zadar.

Andrew KOPKIND

THE TIMES
LONDRA

REFORMĂ, NU REPRESIUNI

DUPĂ INDICIILE existente, autoritățile americane au optat pentru o soluție militară într-un alt conflict care, pentru toți oamenii rezonabili, pare soluționabil numai prin acțiuni politice. Există o paralelă între chemarea sub arme a noi contingente pentru Vietnam și afirmațiile oficiale că Statele Unite „vor cîștiga războiul" acolo, pe de o parte, și, pe de altă parte, apariția unor planuri de folosire a forței militare și a unor arme de tip nou pentru tulburările care se prevede că vor avea loc în vara acestui an în orașele americane.

Deteriorarea situației militare americane în Vietnam își are originea în greșeli politice mai vechi. Pe frontul intern, accentul este pus acum, din nefericire, nu pe măsuri îndreptate să înlăture cauzele sociale ale tulburărilor, ci pe mijloace de reprimare a simptomului. Rezultatul probabil va fi spectacolul unor lupte și mai violente duse de americani în străinătate, în timp ce străzile de acasă sînt patrulate de tancuri și poliție paramilitară, într-un an de alegeri prezidențiale.

Problema negrilor este permanentă — cel puțin pînă cînd vor fi trase concluziile din situația actuală. Singura soluție ar fi eliminarea numărului mare al negrilor șomeri, oferirea de posibilități pentru negri de a urca scara socială, îmbunătățirea condițiilor de locuit, a învățămîntului și a condițiilor sociale — într-un cuvînt, identificarea negrului cu America. Pericolul rezidă în faptul că, o dată fixat interesul pentru metodele militare — care, la început, pot să dea oarecari rezultate — interesul pentru adevărata rezolvare dispare.

Există semne rău prevestitoare care indică o obsesie militară a armelor noi, perfecționate, și a planificării activității polițienești în orașe, așa cum rezultă dintr-o relatare a corespondentului nostru din Washington. Și aceasta constituie o formă de escaladare. Anul trecut, manifestațiile au surprins poliția prin viteza cu care s-au declanșat incidentele. Relatarea privitoare la incidentele de la Newark sugera totuși că poliția și garda națională au provocat cu mult mai multe pagube de-

→

reflector

OLANDA :
DISENSIUNI ÎN PARTIDUL CATOLIC POPULIST

Conflictul deschis care a izbucnit în interiorul partidului catolic populist (P.C.P.) — cea mai mare grupare politică olandeză — n-a fost chiar neașteptat. Patru dintre cei șapte membri ai fracțiunii P.C.P. (care are 42 de deputați în Camera a doua a parlamentului) — fracțiune „creștin-radicală" adeptă a aripii de stînga a partidului — și-au anunțat demisia. Unul dintre deputați a renunțat la mandatul său parlamentar, iar ceilalți trei vor forma o grupare de sine stătătoare. Cei trei au declarat că nu mai au încredere în „voința de înnoire" a partidului catolic populist. Ei au reproșat conducerii partidului că proiectata colaborare cu partidul protestant creștin-istoric și partidul antirevoluționar (calvinist strict) n-ar fi suficientă. După părerea lor, reformele necesare s-ar putea înfăptui numai în colaborare cu socialiștii din opoziție — partidul social-democrat al muncii — și cu noua grupare radical-democratică „D 66". Prin acțiunea celor trei deputați „creștin-radicali" — care nu au renunțat la mandatele lor de deputați și se vor alătura probabil grupărilor de opoziție — majoritatea guvernamentală a scăzut la 83. Cu toate că majoritatea guvernamentală este destul de redusă, poziția cabinetului de Jong nu pare afectată deoarece 14 deputați ai diferitelor partide mai mici — dintre care 7 ai partidului țărănesc de extremă dreaptă — nu fac parte din opoziție.

(Din Neue Zürcher Zeitung)

DIFICULTĂȚI ÎN COMMONWEALTH

Din pricina noilor restricții la imigrarea în Anglia a cetățenilor din Commonwealth, Marea Britanie se află într-un conflict înverșunat — și probabil de lungă durată — cu Kenya, Uganda, India și Pakistan. Anglia este acuzată în cercuri largi că practică genul de discriminare rasială care a impus ieșirea Africii de sud din Commonwealth și care stă la baza rebeliunii Rhodesiei. Membrii Commonwealthului din Asia sau din zona Caraibilor își bazează criticile pe faptul că e imoral să încalci angajamente concrete sau implicite. Ei vor avea posibilitatea să invoce împotriva englezilor citate din buletinul dezbaterilor Camerei Comunelor. Pe de altă parte, ei sînt nevoiți să recunoască faptul că Marea Britanie are o suprafață limitată și o capacitate limitată de absorbție a imigranților.

Aceste considerații constituie argumentul în favoarea convocării, anul acesta, a unei conferințe a primilor miniștri din țările Commonwealthului. Această conferință ar trebui să discute probleme de bază privind relațiile din cadrul Commonwealthului.

(Din The Times)

cît demonstranții și au agravat situația prin deschiderea arbitrară a focului. Acum sosesc știri despre noi tipuri de arme — unele adaptate după experimentarea în Vietnam — menite să ucidă, să gazeze sau să imobilizeze pe demonstranți.

Aceste planuri vor provoca în mod inevitabil pe aceia care intenționează să-și manifeste nemulțumirile politice în stradă fiindcă nu pot să și le facă eficiente în Congres. Pe de altă parte, cei ce luptă vor învăța să facă față poliției. Ambele părți riscă să se angajeze într-un război civil, cînd scopul comun ar trebui să fie evitarea lui. Reforma, și nu represiunea, este singura cale sănătoasă în tratarea problemelor rasiale.

MARCHA

MONTEVIDEO

„RĂZBOIUL CAFELEI SOLUBILE"

IMPORTUL CAFELEI de către Statele Unite reprezintă poate cea mai elocventă probă a relațiilor dintre S.U.A și țările producătoare de materii prime. De menționat o singură cifră furnizată de „Anuarul statistic al cafelei", publicație a Biroului Pan-American al Cafelei :

Importul de cafea al S.U.A.

1954	—	17 092 000	saci	a 60	kg
1963	—	23 893 000	saci	a 60	kg

Valoarea cafelei importată de S.U.A.

1954	—	1 485 605 000	dolari
1963	—	956 875 000	dolari

Deci, țările producătoare de cafea au primit cu 528 000 000 dolari mai puțin și au exportat cu aproape 7 000 000 saci (+40%) mai mult în 1963 decît în 1954, înregistrînd o pierdere anuală de 1 130 000 000 dolari, adică mai mult decît dublul „ajutorului" anual al „Alianței pentru Progres". Se poate afirma că peste jumătate din cafeaua consumată în Statele Unite în 1963 (și în anii următori) a fost dăruită de către țările subdezvoltate. Iată cine pe cine ajută...

Pe una din întinsele plantații braziliene : vînturarea și sortarea boabelor de cafea

Cafeaua ocupă un loc fundamental în economia mondială, fiind depășită numai de petrol. Comercializarea ei reprezintă un total de 2 400 milioane dolari (50 milioane saci a 60 kg). S.U.A. sînt cel mai mare importator (50 la sută din total), Brazilia — cel mai mare exportator (38 la sută). Deoarece cota de export este mult inferioară producției sale, Brazilia a acumulat stocuri imense în ciuda măsurilor luate în ultimii ani pentru lichidarea plantațiilor mai puțin importante. Această situație lezează interesele celui mai puternic și organizat sector al burgheziei agrare braziliene. De asemenea, pe cele ale milioanelor de brazilieni (muncitori cu familiile lor) legați direct sau indirect de cultura cafelei.

În timpul guvernului Goulart s-a încercat o schimbare a situației pe piața internațională prin ruperea relațiilor cu monopolurile care controlau exportul și importul cafelei braziliene, produsul respectiv fiind dat direct consumatorului străin. Simonsen, unul din „ultimii mohicani" ai burgheziei naționale, a reușit să organizeze sute de centre de industrializare și desfacere a cafelei în Europa, în intenția de a rupe definitiv cu monopolurile străine.

În ultimii ani, plantatorii de cafea au început o nouă și disperată tentativă pentru a-și prelungi supraviețuirea. Industria braziliană a cafelei solubile a început să se dezvolte rapid și, în mai puțin de doi ani, datorită prețurilor competitive ridicate, a cucerit 17 la sută din piața nord-americană a acestui sortiment. Reacția industriașilor nord-americani era inevitabilă. Conflictul între industriașii brazilieni și nord-americani a luat proporții diplomatice în luna ianuarie la Londra, cînd Consiliul Internațional al Cafelei a luat în discuție semnarea noului acord. Delegația braziliană a folosit veto-ul său împotriva articolului 57, care lichida drepturile braziliene de concurare a metropolei. Participanții la dezbateri au ascultat uimiți pe locțiitorul șefului delegației braziliene afirmînd că S.U.A. vor trebui să-și pregătească renumiții ei „mariners" dacă vor voi să obțină acceptarea art. 57 de către Brazilia. Avînd în vedere impasul la care s-a ajuns, semnarea acordului a trebuit să fie amînată cu cîteva luni.

S.U.A. sînt puse în fața unor situații din ce în ce mai dificile. Contradicțiile izbucnesc din toate părțile și îmbracă cele mai felurite aspecte : eroicul război al poporului vietnamez, care a lichidat deja prestigiul militar nord-american și amenință S.U.A. cu o catastrofă fără precedent ; atitudinea lui de Gaulle, care a afectat serios prestigiul dolarului pe piața internațională ; și acum, într-o formă neașteptată, apare în Brazilia o contradicție cu unul din sectoarele pînă acum cele mai docile : aristocrația cafelei.

Rămîne să așteptăm viitoarele încrucișări de spade în „războiul cafelei solubile".

profil

Abdul Hamid BAKUSH

primul ministru al Libiei

Guvernul libian, constituit la sfîrșitul lunii octombrie a anului trecut, are în fruntea sa pe cel mai tînăr premier din istoria țării, Abdul Hamid Bakush.

S-a născut în 1935 în familia unui avocat din Tripoli. După terminarea școlii secundare în orașul natal, el își continuă studiile la facultatea de drept internațional a Universității din Cairo, pe care o absolvă în 1956.

Întors în țară după terminarea studiilor, Hamid Bakush profesează ca avocat, fiind totodată membru al Curții Supreme din Tripolitania. În ianuarie 1964, intră pentru prima oară în guvern ca ministru de justiție, iar în luna octombrie a aceluiași an este ales deputat în Adunarea Națională. Din octombrie 1965 pînă în aprilie 1967, Hamid Bakush părăsește funcția sa guvernamentală pentru a se dedica din nou avocaturii. În aprilie 1967, redevine ministru al justiției, iar în octombrie același an, după demisia cabinetului condus de Abdel Kader el Badri, este ales președinte al Consiliului de Miniștri, păstrînd totodată și portofoliul justiției.

În declarația-program pronunțată după investirea sa în această funcție, Abdul Hamid Bakush a situat în fruntea preocupărilor sale în domeniul politicii interne respectarea prevederilor Constituției, pentru rezolvarea intereselor poporului libian și asigurarea stabilității politice.

În ce privește politica externă, noua echipă guvernamentală și-a reafirmat hotărîrea de a iniția tratative în vederea desființării bazelor militare străine de pe teritoriul țării. În Libia există serioase presiuni sociale și politice pentru evacuarea bazelor, existența acestora provocînd nemulțumire și proteste atît în țară cît și pe întregul continent african. Potrivit declarației primului ministru, Anglia și S.U.A. au acceptat începerea negocierilor cu o comisie libiană, în vederea elaborării procedurii de evacuare și lichidare a bazelor militare de pe teritoriul țării. Această hotărîre corespunde întru totul intereselor naționale.

Tot pe planul politicii externe a țării, premierul Abdul Hamid Bakush a declarat că guvernul său va promova o politică bazată pe prietenie, colaborare și egalitate cu toate țările iubitoare de pace și că va sprijini mișcările de eliberare națională.

A. M.

poșta redacției

A FOST VERIFICATĂ TEORIA RELATIVITĂȚII ?

În numărul 6/1968 al revistei dumneavoastră, în cadrul rubricii „Cronica secundară" a apărut următorul anunț : „Un matematician din Maryland (S.U.A.) descoperă undele gravitației". Vin la dumneavoastră cu rugămintea de a-mi furniza date suplimentare referitoare la această problemă. Judecînd după locul unde a fost publicată, pare să fie vorba de o descoperire științifică de dată recentă. Nu știu însă la ce anume se referă știrea. Teoretic, undele gravifice au fost prezise în cadrul teoriei relativității generalizate (sau mai corect teoria gravitației), așa că, sub aspect teoretic, nu poate fi vorba de o noutate. Sub aspect experimental, după cîte știu, problema undelor gravifice este într-adevăr deschisă — deoarece nu au fost puse în evidență în vreo experiență. Dacă știrea publicată de dumneavoastră se referă la o astfel de descoperire experimentală, vă rog să-mi furnizați, pe cît posibil, amănunte.

Dumitru SPIRIDON
Laboratorul Facultății de Fizică, Cluj

O experiență efectuată de o echipă de fizicieni de la Institutul de Tehnologie din Massachusetts, condusă de dr. Irwin I. Shapiro, a avut ca rezultat o confirmare dramatică a teoriei relativității: s-a demonstrat că, sub influența gravitației, undele (luminoase, radio etc.) își micșorează viteza. Experimentul a constat în lansarea de semnale radar cu frecvență ultraînaltă în direcția planetelor Venus și Mercur, atunci cînd acestea se aflau dincolo de Soare, și în măsurarea semnalelor ecou. Încetinite atunci cînd străbăteau cîmpul gravitațional al Soarelui. „Într-un fel, a spus dr. Irwin I. Shapiro, am fost puțin dezamăgiți de rezultatele obținute. Fiecare fizician visează să demonstreze că Einstein s-a înșelat". Într-adevăr, după cum dv. desigur știți, în cei 52 de ani care au trecut de cînd Einstein a formulat teoria generală a relativității, nenumărați fizicieni au încercat, fără succes, s-o infirme. Cei care au mers pînă la a avansa teorii care o contrazic au fost la rîndul lor infirmați de experiențe făcute de alți fizicieni. Printre metodele sugerate de Einstein însuși pentru verificarea teoriei sale, era și măsurarea curburii undelor luminoase sub influența gravitației. Cel mai bun test imaginat în acest sens a fost măsurarea curburii razelor de lumină stelară, ca rezultat al trecerii lor prin cîmpul gravitațional al Soarelui. Dar, după 50 de ani de încercări, fizicienii au obținut doar confirmări parțiale ale tezei lui Einstein. Într-un singur an, experimentul realizat de Institutul de Tehnologie din Massachusetts a mers mai departe. „În următorii cîțiva ani, apreciază dr. Shapiro, pe măsură ce ne vom corecta erorile și ne vom perfecționa instrumentele, cred că experiența noastră va dovedi sută la sută că Einstein a avut dreptate". În ce a constat experimentul ? Cu ajutorul unei antene de radio extrem de sensibile, au fost lansate raze radar în direcția planetei Venus în noiembrie 1966, cînd planeta se găsea dincolo de Soare, în punctul cel mai îndepărtat de Pămînt. Experiența a fost repetată cu planeta Mercur în ianuarie, mai și august 1967. În total au fost recepționate circa 4 miliarde de semnale ecou. Teoria relativității presupune că razele de lumină sau radio din spațiu, care au o viteză de 200 000 km pe secundă, își reduc viteza cu a 50 000-a parte dintr-o secundă. „Asta au arătat și măsurătorile noastre, spune dr. Shapiro. Am descoperit o încetinire exact de aceste proporții atunci cînd undele radar trec pe lîngă Soare". Ecoul semnalelor a fost de 27 de ori mai slab decît semnalele lansate. El a avut o energie egală cu cea pe care ar cheltui-o o muscă pentru a se cățăra pe un perete cu o viteză de un micron pe an. Experiența de la Cambridge (Massachusetts) este considerată a fi una dintre cele mai precise experiențe fizice realizate pînă acum.

BUGETE MILITARE

Mircea Vladimir, Constanța : Nu deținem, în privința cheltuielilor militare, decît date totalizate de Agenția americană pentru controlul armamentelor și dezarmare, pe baza cifrelor de buget publicate de 120 de țări. În anul 1965, cheltuielile militare au însumat, în aceste 120 de țări, 140 de miliarde de dolari. Pentru anul 1966, cifra s-a ridicat, după aprecierile estimative ale aceleiași Agenții, la 160 de miliarde de dolari. În 1965, aproximativ 21 de milioane de oameni (6 la sută din numărul locuitorilor de pe glob) făceau parte din efectivele forțelor armate.

UNDE ESTE CAAMANO ?

Anghel Dumbravă, Satu Mare : **Misterul dispariției colonelului Francisco Caamano Deno nu a fost încă elucidat. După tulburările din 1965, Caamano, care fusese liderul constituționaliștilor din Republica Dominicană, a fost numit atașat militar la ambasada dominicană din Londra, măsură considerată ca un exil deghizat. În 1966 și 1967, Caamano a făcut o serie de călătorii prin diverse state vest-europene. El a dispărut în cursul unei asemenea călătorii, în octombrie 1967. Părăsise locuința unui prieten din Haga pentru a face o plimbare și nu s-a mai înapoiat niciodată. Se presupune că s-ar fi ascuns undeva în Europa occidentală pentru a nu fi asasinat de foștii săi oponenți politici, partizanii generalului Wessin y Wessin, care a format de curînd un nou partid politic și a anunțat că va candida în alegerile prezidențiale din 1970.**

PARTIDELE COMUNISTE DIN INDIA ȘI IZRAEL

Miron Marinescu, Arad : **Cele două partide comuniste existente în India sînt Partidul Comunist din India, creat în 1926 și Partidul Comunist (marxist) din India, înființat în 1964. În Izrael există, de asemenea, două partide comuniste : Partidul Comunist din Izrael, creat în 1919 și Noul Partid Comunist din Izrael (Rakah), înființat în 1965.**

DECORAȚII STRĂINE

Cristea Luca, Sibiu : În secolul trecut, puterile străine au acordat românilor peste o mie de ordine și decorații. Cele mai multe au fost decorații rusești decernate participanților la războiul din 1877—1878. Iată numele primilor români decorați de către fiecare țară în parte : Rusia, 1866 : colonel Anastase Călinescu ; Turcia, 1867 : colonel Nicolae Haralambie ; Franța, 1867 : G. B. Știrbei, ministrul afacerilor străine ; Italia, 1867 : Ion Ghica, prim-ministru ; Grecia, 1867 : P. Mavrogheni, ministru ; Marele Ducat Hessa, 1867 : G. C. Filipescu, ministru ; Prusia și Austro-Ungaria, 1869 : Mihail Kogălniceanu, ministrul afacerilor interne ; Spania, 1870 : N. Butculescu, economist ; Muntenegru, 1872 : Th. Văcărescu, agent diplomatic ; Marele Ducat Saxa-Weimar-Eisenach, 1873 : Lupulescu Ion, directorul liniei C.F.R. București-Giurgiu ; Serbia, 1873 : Haralambie Cassasovici, medic ; Persia, 1874 : Eduard Anino, medic ; Suedia-Norvegia, 1878 : lt. colonel Iacob Lahovari ; Bavaria, 1878 : colonel Al. Budișteanu ; Belgia, 1878: Constantin Blaremberg, deputat ; Danemarca, 1879 : Ion Cîmpineanu, ministrul afacerilor străine ; Olanda, 1879 : St. Bellu, senator.

POD SUSPENDAT PESTE BOSFOR

Grațian Mărcuș, Zalău : **Ținînd seama de admirația manifestată de dv. pentru excepționalul peisaj al Bosforului, vă va interesa desigur să aflați că, deasupra strîmtorii, se va construi în curînd un pod suspendat. Se va realiza astfel un proiect sugerat cu cinci sute de ani în urmă de Leonardo da Vinci sultanului Baiazid al II-lea. Podul, care va fi construit în cadrul celui de-al doilea plan de cinci ani de dezvoltare a economiei Turciei, va lega suburbia europeană Ortaköy a orașului Istanbul cu suburbia Beylerbey, de pe țărmul asiatic al Bosforului. În ordinea mărimii podurilor suspendate, va fi al 4-lea din Europa și al 8-lea din lume. Ministrul lucrărilor publice, Orhan Alp, a declarat în fața parlamentului că speră ca podul, a cărui construcție va începe la începutul anului viitor, să fie terminat pînă în 1973. „Podul Bosforului va lega cele două continente și în același timp va aduce mari avantaje economice Turciei", a subliniat el.**

Din cei 2 500 000 de locuitori ai Istanbulului, circa 700 000 trăiesc în Asia. Majoritatea acestora din urmă lucrează în partea europeană a orașului și traversează zilnic strîmtoarea cu feribotul sau cu șalupele, în 10—20 de minute. Pe timp de furtună sau de ceață traficul se întrerupe.

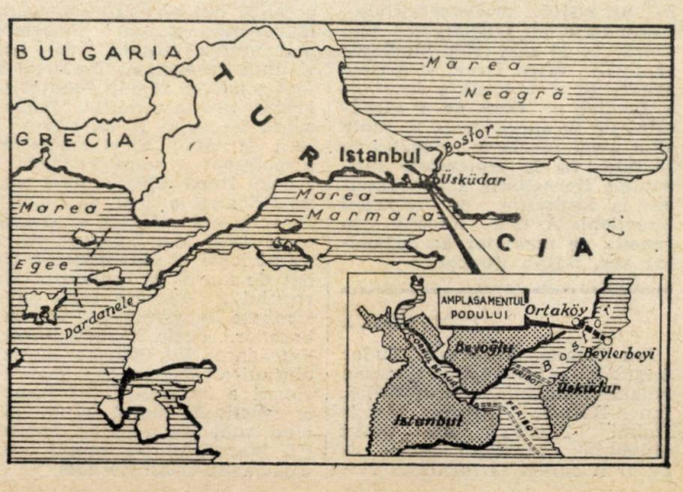

poșta redacției

UNDE VA ATERIZA „APOLLO"?

Maria Boiu, Tîrgoviște: **Cu ajutorul sondelor lunare, Administrația americană pentru spațiul cosmic s-a oprit asupra a cinci zone care ar putea fi luate în considerare pentru aterizarea navei cosmice „Apollo". Două dintre ele se află în Oceanul Furtunilor, în vestul părții vizibile a Lunii, una în Golful Central, iar două spre est, în Marea Liniștii. Toate cinci sînt situate în apropierea ecuatorului lunar, în regiuni puțin accidentate. Modulul lunar cu cosmonauți la bord ar urma să aterizeze în timp ce nava „Apollo" ar evolua pe o orbită ecuatorială. Alegerea unui loc de aterizare în apropierea ecuatorului lunar va economisi prețiosul combustibil al navei.**

KEMAL ATATÜRK

Tudor Lazăr, Cernavoda: **Revista noastră a prezentat personalitatea lui Kemal Atatürk încă în 1963. Iată datele cerute de dv.: Atatürk, de profesie ofițer, a fost președinte al Turciei între 1923 și 1938. Sub conducerea sa, Turcia s-a modernizat, căpătînd pentru prima oară în istoria ei o constituție democratică și o structură laică. Atatürk a încheiat tratate de prietenie cu statele învecinate și a restabilit bunele relații ale țării sale cu Anglia și Franța. Numele de familie au fost introduse în Turcia din inițiativa lui. Al său — Atatürk — înseamnă părintele turcilor.**

CINE L-A UCIS PE BERNADOTTE

Vasile Hănțescu, București: **1) Cînd se spune că bombele H pierdute pe coasta Groelandei sînt de 245 de ori mai puternice decît cele de la Hiroșima, aceasta nu are nici o legătură cu volumul lor: e vorba de forța lor de distrugere. Structura bombelor cu hidrogen a fost explicată la „Poșta redacției" în nr. 8/1968. 2) Contele Folke Bernadotte of Wisborg a fost numit la 20 mai 1948 mediator al O.N.U. între Izrael și statele arabe. El a obținut o încetare a focului pe timp de 4 săptămîni cu începere de la 11 iunie și o nouă încetare a focului la 18 iulie. La 17 septembrie 1948, contele Bernadotte a fost asasinat la Ierusalim de teroriști izraelieni. A fost înlocuit în funcția de mediator de adjunctul său, Ralph Bunche.**

CONCURSUL

Ion Semen, București, Tudor Augustin, satul Costila, comuna Poiana Blenchii, județul Sălaj, Ion Balacă, Ploiești, Lucia Halmi, Petrila: **De patru săptămîni explicăm mereu că nu ar fi corect să furnizăm răspunsurile la concursul inițiat de Comitetul Național pentru apărarea păcii. Nu vă putem ajuta altfel decît sfătuindu-vă să consultați bibliografia indicată la „Poșta redacției" în numerele precedente.**

MOTIV NECUNOSCUT

Ion Alexandru Scărlătescu, Sibiu: **Motivele care l-au determinat pe Francis Bodenan să-l răpească pe Chombe nu au fost clarificate.**

AMBASADOR IMPOSTOR

N. Turcu, Oradea: Istoria diplomației cunoaște, într-adevăr, cazul unui fals diplomat care a reușit să-și însușească titlul de trimis imperial și să se bucure de toate drepturile și onorurile cuvenite unei persoane cu statut diplomatic. Este vorba de David Palache, de origine spaniol, fiul lui Joseph Palache, care în anul 1630 era agent (veritabil) al Marocului în Olanda. În anul 1631 David Palache s-a prezentat la curtea regelui Ludovic al XIII-lea al Franței cu o scrisoare de plenipotență din partea împăratului Marocului pentru încheierea mai multor tratate, între care și unul de alianță. Tratatele au fost semnate, regele Franței s-a grăbit să-i acorde lui Palache speze de voiaj și de ședere în țară, și astfel falsul ambasador a petrecut o vară întreagă la Paris. După cîteva luni, cînd mistificarea a fost descoperită, Palache s-a refugiat în Olanda, unde tatăl său continua să fie agent legal al Marocului. Indignat de faptul că împăratul Marocului a dezavuat toate actele semnate de presupusul său ambasador, regele Franței a cerut extrădarea lui Palache, dar n-a obținut-o. Partea cea mai curioasă a imposturii lui Palache o constituie faptul că în 1637, cînd tatăl său a murit, împăratul Marocului l-a numit agent diplomatic la Amsterdam.

APA PE GLOB

Florin Barbu, Cluj: Desalinizarea apei de mare reprezintă o problemă vitală pentru omenire. Numai 2,5 la sută din apa de pe glob este nesărată. Iar din întreaga cantitate de apă nesărată, 80 la sută se prezintă sub formă de gheață sau zăpadă (deci numai jumătate de procent din apa existentă pe pămînt este nesărată și neînghețată). Cifrele au fost date publicității de Comisia internațională pentru zăpadă și gheață. În cadrul Deceniului hidrologic internațional, această comisie întocmește, sub auspiciile U.N.E.S.C.O., un inventar al resurselor de apă din întreaga lume.

SECRETARII DE STAT

Dan Lucian Picu, București: **1) După anul 1900, Statele Unite au avut următorii secretari de stat (în paranteză anul numirii): John Hay (1898), Elihu Root (1905), Robert Bacon (1909), Philander C. Knox (1909), William J. Bryan (1913), Robert Lansing (1915), Bainbridge Colby (1920), Charles E. Hughes (1921), Frank B. Kellog (1925), Henry L. Stimson (1929), Cordell Hull (1933), E. R. Stettinius jr. (1944), James F. Byrnes (1945), George C. Marshall (1947), Dean Acheson (1949), John Foster Dulles (1953), Christian A. Herter (1959), Dean Rusk (1961). 2) Rebeliunea militară a generalilor francezi din Algeria a început la 22 aprilie 1961. Ea a fost condusă de patru generali în retragere: Maurice Challe, fost comandant suprem al forțelor franceze din Algeria, André Zeller, fost inspector general al armatei, Edmond Jouhaud, fost inspector general al aviației, și Raoul Salan, fost comandant suprem în Algeria. Scopul rebeliunii era de a împiedica proclamarea independenței Algeriei. În aceeași zi, președintele de Gaulle și-a asumat puteri excepționale și a ordonat înăbușirea rebeliunii. La 25 aprilie ea a fost lichidată cu ajutorul unităților militare loiale din Algeria. Generalii Challe și Zeller au fost arestați, iar la 31 mai au fost condamnați la 15 ani închisoare. La 11 iulie, generalii Salan și Jouhaud, care reușiseră să fugă, au fost condamnați la moarte în contumacie.**

EXPERIENȚELE NUCLEARE DIN NEVADA

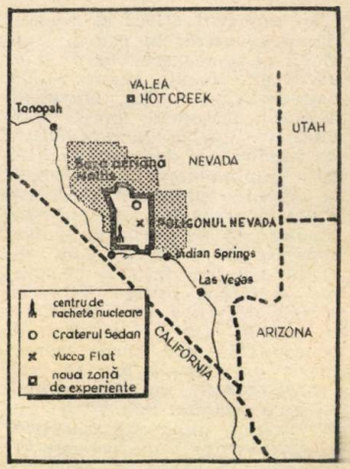

Dem. Vladimirescu, Bîrlad: **Interzicerea experiențelor atomice în aer și în apă pe baza tratatului din 1963 nu a făcut să înceteze activitatea la poligonul de experiențe din Nevada. Dimpotrivă, ea s-a intensificat, mutîndu-se însă în același timp sub pămînt. Comisia pentru energia atomică a anunțat, de la semnarea Tratatului și pînă acum, efectuarea a 138 de explozii experimentale la poligonul din Nevada. Ele au fost conduse de laboratorul științific din Los Alamos și de laboratorul pentru radiații din Lawrence. Întrucît terenul poligonului nu este suficient de solid pentru a adăposti exploziile unor bombe de calibru mare, experiențele se desfășoară acum și în alte regiuni din deșertul Nevada, cu o structură geologică mai adecvată. Una dintre ele este valea Hot Creek. Pe harta alăturată sînt indicate, de asemenea, zona denumită Yucca Flat și craterul Sedan, unde pămîntul a fost răvășit de mari explozii nucleare subterane. Lîngă poligonul din Nevada se află baza militară aeriană Nellis, sub a cărei supraveghere se efectuează experiențele.**

Natalia D. Căpitănescu: **Statele Unite sînt formate din 50 de state, plus districtul federal Columbia. Uniunea Sovietică are 15 republici unionale.**

lumea

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația: București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10. Internațional 18.50.05. și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

UZINA DE PRODUSE SODICE OCNA MUREȘ

livrează:

- Sodă calcinată ușoară 99% Na_2CO_3 ;
- Sodă calcinată grea 99% Na_2CO_3 ;
- Sodă caustică 98% NaOH ;
- Bicarbonat de sodiu industrial ;
- Bicarbonat de sodiu alimentar ;
- Bicarbonat de sodiu farmaceutic ;
- Silicat de sodiu solid ½ și ⅓ ;
- Silicat de sodiu lichid 38/40° Be și 58/60° Be;
- Silicat de sodiu lichid tip C, D și E ;
- Clorură de calciu tehnică hidratată ;
- Clorură de calciu cristalizată pentru scopuri alimentare ;
- Ionosil ;
- Sodil ;
- Carbonat bazic de magneziu tehnic și farmaceutic ;
- Oxid de magneziu tehnic și farmaceutic.

bomboane,
caramele,
ciocolată,
pentru toate gusturile,
pentru toate vîrstele

Lei 2

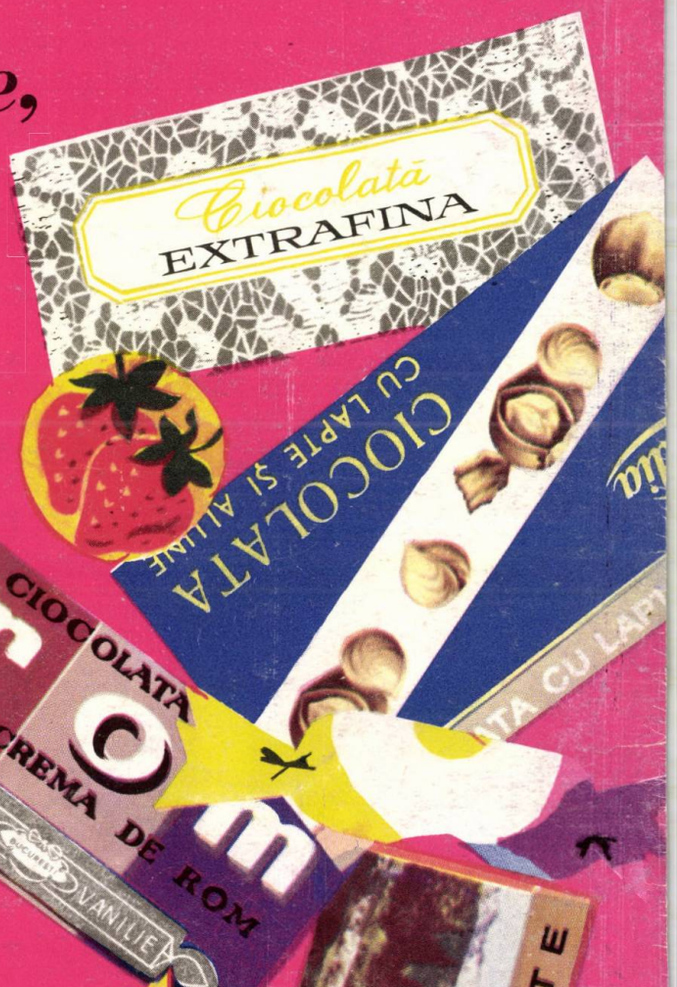

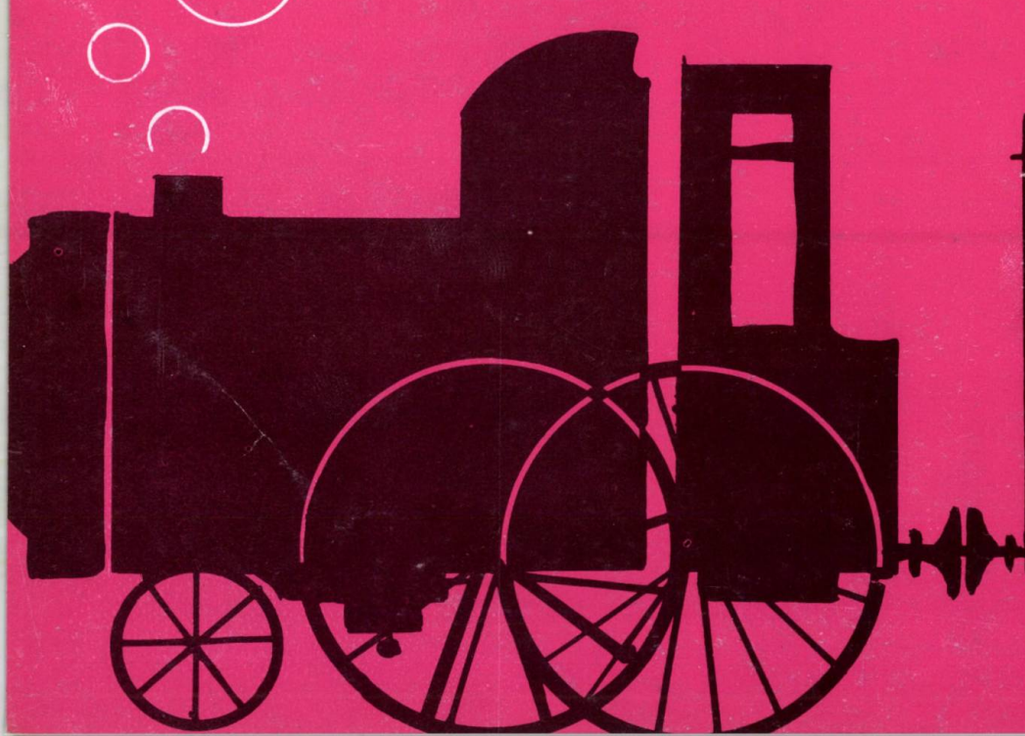

sortimente noi
de calitate superioară
cu înaltă valoare
nutritivă

Context politic finlandez

KENNEDY
Istoria unei familii

KHE SANH

Trupele intervenționiste încercuite, sub focul mortierelor patrioților sudvietnamezi.

12
joi, 14 martie
1968

lumea

PRODUSE ROMÂNEȘTI LA TÎRGURI INTERNAȚIONALE

1. Utrecht (Olanda). Pavilionul românesc la Tîrgul internațional de bunuri de consum

2. Viena. Președintele Austriei, Franz Jonas, vizitînd expoziția turistică românească deschisă în cadrul Tîrgului internațional

3. Leipzig. Stand românesc cu produse ale industriei electrotehnice la tradiționalul Tîrg de primăvară — ediția 1968

lumea

Nr. 12 (229) 14 MARTIE 1968

sumar

2 SĂPTĂMÎNA în telegrame

DE LA TRIMIȘII NOȘTRI

7 HELSINKI. — Context politic finlandez. *George Serafin*
8 MILANO. — În „triunghiul industrial". *Radu Pascal*

ARTICOLE ȘI CORESPONDENȚE

4 În sprijinul Vietnamului eroic. *Corneliu Vlad*
5 Coordonată a destinderii și securității internaționale. *V. Barbu*
10 Paradoxurile alegerilor preliminare. *Felicia Antip*
12 Făgăduieli și realități pe scena politico-economică indoneziană. *Eugeniu Obrea*
15 În ce stadiu se află „misiunea Jarring" ? *Rodica Georgescu*
25 „Despre incidentele de la Universitatea din Varșovia" (Trybuna Ludu)

REPORTAJ PE GLOB

16 Copenhaga — Elsinor. *Călin Căliman*

PE URMELE ISTORIEI

20 Martie 1938. — Anschluss-ul și implicațiile lui. *Traian Caraciuc*

CONTRAPUNCT

26 Escaladarea cu liftul. *Art Buchwald*

SERIALE

19 Kennedy : Cronica unei dinastii (2). *Richard Whalen*
23 Istoria bombei atomice (4). Einstein: „Dacă aș fi știut, n-aș fi semnat niciodată această scrisoare". *Leandro Castellani* și *Luciano Gigante*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

26—30 International Herald Tribune, La Nation, Le Nouvel Observateur, Tribune, Die Zeit, U. S. News and World Report, Jeune Afrique

PROFIL

30 JOSÉ DE MAGALHAES PINTO, ministrul afacerilor externe al Braziliei

POȘTA REDACȚIEI (31—32)

În acest număr :

COORDONATĂ A DESTINDERII ȘI SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

pag. 5

PARADOXURILE ALEGERILOR PRELIMINARE

CUM SE PREZINTĂ ACTUALUL TABLOU PREELECTORAL ÎN S.U.A. ?
CE ȘANSE AU CANDIDAȚII ANGAJAȚI ÎN CURSA PENTRU PREȘEDINȚIE ?

pag. 10

În ce stadiu se află „misiunea Jarring"

pag. 15

Țara celor 500 de insule

O călătorie de la Copenhaga la Elsinor printre vestigiile unei istorii milenare și peisajele Danemarcei moderne

pag. 16

Reportaje de la trimișii nostri speciali în Finlanda si Italia

pag. 7—8—9

Istoria familiei KENNEDY

pag. 18

Einstein : „Dacă aș fi știut, n-aș fi semnat niciodată"

Un nou capitol din serialul „Bomba A"

pag. 23

săptămîna

în telegrame

washington

CRITICA SENATORILOR

În fața Comitetului senatorial pentru relații externe, șeful diplomației americane, Dean Rusk, trebuia să dea lămuriri despre ajutorul S.U.A. pentru dezvoltare. Nu i s-a dat însă prilejul. La cererea senatorului William Fulbright, președintele Comitetului, Dean Rusk a fost nevoit—cu toate că nu aceasta părea să fie intenția lui — să abordeze politica S.U.A. în Vietnam. Declarațiile lui nu au adus însă nimic nou, ele caracterizîndu-se printr-o mare discreție asupra intențiilor Administrației. Secretarul de stat a avut însă de întîmpinat opoziția senatorilor Fulbright, Morse și Mansfield ; aceștia — relatează agenția „France Presse" — au cerut să se facă totul pentru a se pune capăt războiului, care mînează prestigiul Statelor Unite în străinătate și constituie sursa unor profunde divergențe și serioase preocupări în sînul poporului american. Sînt cereri pe care aceiași senatori le-au formulat în repetate rînduri. De pildă, senatorul democrat de Montana, Mike Mansfield, lider al majorității, se pronunțase, cu numai două zile înainte de confruntarea publică cu secretarul de stat Dean Rusk, pentru o neîntîrziată revizuire a politicii externe a S.U.A., care a dăunat programelor „vitale stabilității interne a țării" („U.P.I.") Reluînd, în fața Comitetului senatorial, aceleași idei, Mike Mansfield și-a exprimat regretul că guvernul n-a dat curs diverselor propuneri de pace în Vietnam, fapt care menține „sentimentul tulbure de frustrare și incertitudine în senat și în toată țara".

basel

GOANA DUPĂ AUR

Duminica trecută, Banca de reglementări internaționale (B.R.I.) din Basel a stat în centrul atenției marilor financiari și a ziariștilor.

Organismul financiar de la Basel a fost creat în scopul de a regla circulația financiară și, prin aceasta, să controleze, în măsura în care e posibil, speculația bursieră. Cînd guvernatorii Băncii s-au întrunit, zilele trecute, la Basel, se pare că misiunea lor a fost pusă la grea încercare. Speculațiile cu aur au atins nivelul cel mai alarmant de la începutul anului, iar băncile centrale americane și vest-europene — care alcătuiesc așa-numitul „pool" internațional al aurului — au fost nevoite să intervină masiv. Motivul : guvernul S.U.A. ar fi pe punctul de a decreta embargoul asupra vînzărilor americane de aur. Consecința : goana după aur. Remediul propus la Basel: susținerea în continuare a „pool"-ului, pe baza unui preț fix de 35 dolari uncia de aur. Pronosticul : chiar dacă „febra speculativă" de la sfîrșitul lui 1967 a costat Statele Unite peste un miliard de dolari aur, experții sînt înclinați să creadă că rezervele americane de aur sînt încă suficiente pentru a face față presiunilor. Asigurările nu par totuși pe de-a-ntregul mulțumitoare : americanii pot lua oricînd măsuri, fie ele chiar limitate, pentru a impune unele restricții la vînzările de aur ale S.U.A. — ceea ce ar genera o serioasă criză a sistemului monetar interoccidental.

paris

SUCCESIUNEA GENERALULUI AILLERET

Tragica moarte, în urma unui accident de avion, a generalului Ailleret, șeful statului major al forțelor armate franceze, pune guvernului dificila problemă a succesiunii. Fervent susținător al politicii „forței de soc", el este autorul teoriei militare cunoscută sub numele de apărarea „tous azimuts". Ceea ce înseamnă osigurarea posibilității de a riposta în fața unei agresiuni venind din orice direcție, incluzînd și eventualitatea unui război provocat de aliații occidentali ai Franței. „Judecata de valoare asupra rolului acordat de americani Europei (occidentale) nu este imuabilă. De aceea trebuie să fim în stare să asigurăm noi înșine descurajarea agresiunii, de oriunde ar veni ea, și căreia i-am putea fi victimă" (ministrul armatei, Pierre Messmer, explicînd strategia apărării „tous azimuts"). Principiul strategic al lui Ailleret e, în general, admis de cercurile guvernamentale și militare. În ce privește însă aplicarea lui, se remarcă diferendul dintre partizanii forței aeriene și cei ai marinei. De aceea s-ar părea că alegerea noului șef de stat major va coincide și cu o alegere între cele două teorii. Ceea ce, desigur, complică problema succesiunii. Deocamdată funcția lui Ailleret e îndeplinită, provizoriu, de generalul de armată Emile Canterel.

Roma. Președintele Saragat semnînd decretul de dizolvare a parlamentului italian. Această scurtă ceremonie a marcat începutul oficial al campaniei electorale în Italia

La Aden, în tînăra Republică Populară a Yemenului de sud, a început procesul unui grup de sultani și emiri învinuiți de înaltă trădare. O parte dintre acuzați sînt judecați în contumacie

roma

70 DE ZILE ÎNAINTE DE ALEGERI

Președintele Italiei, Giuseppe Saragat, a semnat decretul de dizolvare a celor două Camere, în vederea alegerilor generale din 19 mai. Următoarea legislatură va fi a cincea de la instituirea Republicii Italiene, prin referendumul de la 2 iunie 1946. Campania electorală va dura 70 de zile. Nu a fost luată în considerare propunerea de a se reduce această perioadă tradițională la una de cincizeci de zile ; „nimeni — e de părere «La Stampa» — nu a vrut să renunțe la vreo zi din cele prestabilite, nu se va renunța la nici o oră de propagandă electorală". Temele campaniei : de la Vietnam la reforma școlară, de la problema divorțului la aceea a pensiilor, de la propunerile de revizuire a Pactului atlantic la controlul armelor nucleare, de la „criza administrației publice" la decalajul Nord-Sud, de la disputa în jurul regiunilor la aceea a revizuirii Concordatului, de la problema intervenției statului în economia națională pînă la aceea a asistenței medicale.

buenos aires

CRIZA ARGENTINIANĂ

Președintele Ongania a acceptat demisia ministrului apărării, Antonio Lanusse, ca ur-

În mai multe localități din Okinawa au avut loc adunări de masă la care participanții și-au manifestat solidaritatea cu lupta poporului vietnamez și au cerut retrocedarea Okinawei către Japonia

mare a unor recente critici adresate de șeful statului administrației argentiniene. Exemplul lui Lanusse — se crede la Buenos Aires — ar putea fi urmat și de alți miniștri, printre care Julio Alvarez, ministrul bunăstării sociale, Jose Mariano Astigueta, secretar la ministerul educației, precum și de o serie de guvernatori ai provinciilor. S-ar crea astfel condițiile unei substanțiale remanieri guvernamentale, cea mai importantă din iunie 1966, cînd a venit la putere actualul regim.

havana

APEL LA SOLIDARITATE

Secretariatul Executiv al organizației de solidaritate cu popoarele Asiei, Africii și Americii Latine a dat publicității un comunicat în care protestează împotriva masacrelor pe care le săvîrșesc trupele americane împotriva populației orașelor din Vietnamul de sud. Secretariatul Executiv al acestei organizații cheamă de urgență guvernele țărilor socialiste și progresiste, pe toți șefii de state, pentru a intensifica și mai mult sprijinul material și politic față de Vietnam, să stimuleze în rîndul popoarelor sprijinul activ față de poporul vietnamez, să ceară Statelor Unite să pună capăt masacrelor împotriva populației urbane din Vietnamul de sud, să înceteze necondiționat bombardamentele și celelalte acte de război împotriva R. D. Vietnam, să pună capăt războiului de agresiune din Vietnamul de sud, să retragă din Vietnamul de sud trupele lor și ale sateliților lor.

bruxelles

POLITICA ȘI LINGVISTICA

Înaintea alegerilor din 31 martie, desemnarea candidaților activizează pasiunile lingvistice. Valoni și flamanzi își disputâ întîietatea pentru întocmirea listelor electorale : social-creștinii valoni față de social-creștinii flamanzi, socialiștii valoni față de socialiștii flamanzi. Într-o serie de cazuri sînt prezentate liste autonome : una valonă, una flamandă. Bilanț : două liste socialiste, trei social-creștine, dintre care cea a primului ministru Vanden Boeynants — „bilingvă". Comentatorii vorbesc de „disidențe" în sînul partidelor; liderii sînt mai reținuți : nu e vorba de „disidențe" ci de „divergență" — spun, de pildă, socialiștii. O opinie care cîștigă teren : dualitățile din cadrul partidelor confirmă curentele care împart țara. Un pronostic : „Există o serie de elemente care riscă să dea alegerilor alura unui referendum" (ziarul democrat-creștin „La Cité").

new york

U THANT DESPRE SITUAȚIA DIN CIPRU

„Nu văd altă soluție decît aceea de a recomanda prelungirea mandatului forțelor O.N.U. în Cipru cu încă trei luni" — a declarat secretarul general al O.N.U., într-un raport către Consiliul de Securitate. În ce privește situația din insulă, U Thant distinge „semne încurajatoare" : ultima perioadă de trei luni, la care se referă raportul, „a fost una din cele mai calme", dar — precizează el — „nu s-a realizat încă nici un progres notabil spre inițierea unor discuții directe între părțile interesate". În acest sens — reiese din raport — reprezentantul special al secretarului general al O.N.U. în Cipru va întreprinde în curînd consultări pentru a reuni personalitățile cipriote grecești și turce în vederea discutării proiectului constituțional prezentat de președintele Makarios.

strasbourg

SESIUNEA „PARLAMENTULUI EUROPEAN"

În prima zi a lucrărilor, participanții la sesiune l-au reales pe Alain Poher (democrat-creștin, Franța) în funcția de președinte al „parlamentului european" (organ consultativ al „celor șase"). S-a trecut apoi la analiza cunoscutelor și dificilelor chestiuni comunitare, pe baza unui raport al lui Jean Rey, președintele Comisei C.E.E. Două par să fie problemele care vor concentra atenția parlamentarilor : candidatura Angliei la Piața comună și poziția „celor șase" față de problemele financiare occidentale. Și într-un caz, și într-altul se distinge poziția deosebită a delegaților francezi : împotrivire față de începerea unor tratative cu Marea Britanie, dezacord față de menținerea actualului preț al aurului (35 dolari uncia).

bonn

NOI PRECIZĂRI

Diferența de opinii asupra viitoarei politici a Bonnului față de țările din Europa răsăriteană și asupra proiectului tratatului de neproliferare a armelor nucleare pare să alimenteze majoritatea comentariilor de presă vest-germane. Desigur, aceasta nu e o noutate. „Nou pare însă să fie faptul — remarca nu de mult «Die Welt» — că, spre deosebire de partidele pe care le reprezintă, cei doi lideri, Kiesinger și Brandt, și-au apropiat simțitor punctele de vedere privind cele două chestiuni. În timp ce social-democrații așteaptă de la Brandt un vînt proaspăt în «politica răsăriteană», unele grupări din U.C.D., și mai ales din U.C.S. proclamă contrariul. Cu toate acestea — se apreciază în capitala federală — se pare că nu se va ajunge la ciocniri frontale în cadrul marii coaliții. Recent, cancelarul a făcut în Bundestag o serie de noi precizări privind politica R.F.G. Referindu-se la problemele europene, cancelarul a reafirmat fidelitatea R.F. a Germaniei față de alianța atlantică. El a vorbit, totodată, despre aderarea guvernului său de a dezvolta relații cu țările răsăritene. În ce privește problema germană, cancelarul a reafirmat tezele cercurilor politice oficiale vest-germane de nerecunoaștere a existenței Republicii Democrate Germane. În același timp, el s-a referit la dezvoltarea relațiilor intergermane, și-a exprimat speranța în succesul tratativelor în curs, pentru lărgirea comerțului cu R.D.G. Cancelarul a amintit posibilitatea deschiderii unui birou pentru comerțul intergerman în capitala R.D.G. Printre măsurile luate în acest sens, guvernul federal „a hotărît să acorde garanții pe termen lung pentru livrări de bunuri de echipament, a fost înființată o societate pentru finanțarea unor asemenea tranzacții de către un consorțiu bancar, s-au acordat înlesniri fiscale și, în sfîrșit, termenele de cadență au fost prelungite cu un an".

In sprijinul Vietnamului eroic

La Sofia s-au desfășurat în zilele de 6 și 7 martie lucrările Consfătuirii Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia de prietenie, colaborare și asistență mutuală. La Consfătuire au luat parte conducătorii de partid și de stat din Bulgaria, Cehoslovacia, Republica Democrată Germană, Polonia, România, Ungaria și Uniunea Sovietică. Din partea Republicii Socialiste România au participat tovarășii Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, șeful delegației ; Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România ; Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe ; general-colonel Ion Ioniță, ministrul forțelor armate ; Nicolae Blejan, ambasadorul Republicii Socialiste România în Republica Populară Bulgaria.

Într-o atmosferă sinceră, tovărășească, participanții la Consfătuire au examinat aspecte majore ale vieții internaționale — situația din Vietnam, problema neproliferării armelor nucleare. După cum se arată în Comunicatul dat publicității, Consfătuirea a procedat la o examinare multilaterală a situației generate de continuarea și intensificarea agresiunii Statelor Unite împotriva poporului vietnamez, cît și a implicațiilor acestei situații asupra ansamblului vieții internaționale.

Declarația cu privire la amenințarea la adresa păcii ca urmare a extinderii agresiunii americane în Vietnam, adoptată la Sofia, apreciază că „în urma extinderii agresiunii americane împotriva poporului vietnamez, pacea generală este supusă în prezent unei serioase încercări". Documentul confirmă, și cu acest prilej, justețea, principialitatea poziției expusă în Declarația cu privire la agresiunea S.U.A. în Vietnam, adoptată la Conferința de la București a Comitetului Politic Consultativ, la 6 iulie 1966 ; el constituie, în același timp, o nouă expresie a solidarității cu eroicul popor vietnamez.

Elementele actualei politici americane în Vietnam — intensificarea bombardamentelor asupra centrelor dens populate ale Republicii Democrate Vietnam sporirea efectivelor militare americane în Vietnamul de sud, întreprinderea de acțiuni care atentează la suveranitatea, independența, integritatea teritorială a unor state vecine Vietnamului ca Laos și Cambodgia — demonstrează că Statele Unite persevereză pe calea extinderii continue a războiului de agresiune împotriva poporului vietnamez. Săptămîna trecută, de pildă, generalul Westmoreland, comandantul suprem al forțelor americane din Vietnamul de sud, cerea guvernului de la Washington să-i trimită încă 200 000 de militari, motivînd că aceștia îi sînt necesari „pentru a recîștiga inițiativa".

Membri ai unei unități militare a Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud, înainte de a porni la luptă

Cu toate eșecurile evidente suferite în ultima vreme, pe plan politic ca și pe plan militar în Vietnam, nesocotind amplul curent de opinie internațional, de dezaprobare și protest, Statele Unite continuă să persiste pe linia escaladării militare, parcurgînd o nouă și primejdioasă etapă a acesteia. Faptul că o serie de personalități de la Washington au amenințat cu folosirea armei atomice tactice în Vietnam constituie una din manifestările recente ale acestei politici periculoase.

Agravînd continuu situația din Vietnam, din sud-estul Asiei, intensificarea escaladării americane are, totodată, o influență profund negativă asupra ansamblului vieții internaționale, acționează ca o sursă serioasă de tensiune și pune la grea încercare pacea și securitatea lumii.

Străduindu-se, pe pămîntul Vietnamului, să impună prin forța armelor voința sa poporului acestei țări și să instaureze în partea de sud a țării rînduielile coloniale, armata americană de peste jumătate de milion de oameni întreprinde, în vederea realizării acestor obiective, acte care întîmpină dezaprobarea și protestul opiniei publice internaționale.

Asemenea acțiuni, care nu fac decît să adîncească impasul soluției de forță, sporesc izolarea Administrației în rîndul opiniei publice internaționale și americane, atrag critici tot mai energice inclusiv din partea unor factori de răspundere și ziare influente din S.U.A. Recentele dezbateri din Senat consacrate politicii vietnameze a guvernului de la Washington sînt unul din exemplele cele mai noi în această privință. Cu acest prilej, senatorul Robert Kennedy a supus unor critici aspre actuala politică vietnameză a guvernului pe care a calificat-o drept intolerabilă. Zilele trecute, „New York Times" scria : „Evenimentele din ultimele șase săptămîni din Vietnam au demonstrat că politica de escaladare militară purtată de peste trei ani de Administrație nu are perspective".

Extinderea agresiunii nu va putea să frîngă voința poporului vietnamez, hotărît să-și apere libertatea, independența, ființa națională. Pildă grăitoare a fermității și dîrzeniei Vietnamului sînt marile operațiuni întreprinse de forțele patriotice de eliberare din Vietnamul de sud, care, cu sprijinul masiv al maselor populare ale țării, dau o ripostă eroică agresorului.

Pretutindeni în lume, pături largi ale opiniei publice, inclusiv cercuri guvernamentale, se pronunță tot mai hotărît pentru încetarea intervenției americane în Vietnam, pentru o soluționare pașnică, pe calea tratativelor, a conflictului, pe baza respectării dreptului legitim al poporului vietnamez de a-și alege calea de dezvoltare aleasă de el însuși.

Poporul român, împreună cu popoarele din celelalte țări socialiste, cu toate forțele iubitoare de pace, înțelege și prețuiește din adîncul inimii lupta eroicului popor vietnamez, își exprimă întreaga admirație pentru spiritul de sacrificiu și eroismul cu care își apără drepturile sale fundamentale.

Partidul Comunist Român, guvernul Republicii Socialiste România și întregul nostru popor și-au manifestat și își manifestă cu consecvență solidaritatea deplină cu lupta dreaptă a poporului vietnamez, apreciind sprijinirea sa ca o înaltă îndatorire internaționalistă. „Întreaga națiune română — a declarat tovarășul Nicolae Ceaușescu — își exprimă solidaritatea frățească cu Republica Democrată Vietnam, cu Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de sud, își manifestă hotărîrea de a ajuta poporul vietnamez pe plan

material, politic și moral pînă la cucerirea deplină a victoriei".

Condamnînd, laolaltă cu toate popoarele, cu toate forțele înaintate ale lumii contemporane, încălcarea dreptului sacru al poporului vietnamez de a-și hotărî singur, fără amestec dinafară, viitorul și destinele sale, poporul român se pronunță cu toată fermitatea pentru încetarea imediată și necondiționată a bombardamentelor asupra Republicii Democrate Vietnam, curmarea agresiunii americane, retragerea trupelor intervenționiste de pe teritoriul Vietnamului.

Baza justă a reglementării problemei vietnameze o reprezintă cunoscuta poziție în patru puncte a guvernului Republicii Democrate Vietnam și programul Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud, care se bucură de sprijinul total al țărilor socialiste, al altor state, de aprobarea largă a opiniei publice mondiale.

Guvernul Republicii Democrate Vietnam a declarat în mod limpede că este gata să înceapă convorbiri imediat ce Statele Unite vor dovedi că au încetat într-adevăr și în mod necondiționat bombardamentele și toate celelalte acte de război împotriva Republicii Democrate Vietnam. În pofida profundei rezonanțe internaționale a acestei inițiative, în pofida sprijinului activ din partea a numeroși factori de răspundere din diferite state, inclusiv din țări aliate ale S.U.A., convorbirile nu au început pînă în prezent și răspunderea pentru aceasta revine guvernului Statelor Unite.

Participanții la Consfătuirea de la Sofia, semnatari ai Declarației, cer ca Statele Unite să dea ascultare glasului rațiunii, să examineze cu realism situația creată și să ia în considerare propunerile făcute de guvernul Republicii Democrate Vietnam și Frontul Național de Eliberare, propuneri care corespund pe deplin acordurilor de la Geneva din 1954 și care răspund intereselor păcii și securității în Asia de sud-est și în lume.

În condițiile extinderii intervenției americane în Vietnam, statele participante la Tratatul de la Varșovia au subliniat din nou necesitatea unității de acțiune a țărilor socialiste, a tuturor forțelor progresiste iubitoare de pace în ce privește sprijinul multilateral acordat luptei drepte a poporului vietnamez.

Profund solidară cu cauza dreaptă a poporului vietnamez, opinia publică din România s-a pronunțat în repetate rînduri pentru asigurarea condițiilor necesare afirmării ființei naționale a poporului vietnamez.

Țara noastră consideră că poporul vietnamez trebuie să fie lăsat să-și hotărască singur soarta, fără nici un amestec dinafară ; aceasta reprezintă o condiție indispensabilă pentru reglementarea problemei vietnameze, pentru stingerea focarului de încordare din această parte a lumii.

Bucurîndu-se de solidaritatea, sprijinul și ajutorul țărilor socialiste, al forțelor iubitoare de pace din întreaga lume, poporul vietnamez va obține victoria în lupta sa eroică și dreaptă.

Corneliu VLAD

Coordonată a destinderii și securității internaționale

Zilele care preced termenul recomandat de Adunarea Generală a O.N.U. pentru prezentarea raportului Comitetului celor 18 în legătură cu problema neproliferării armelor nucleare au înregistrat la Geneva o intensificare a eforturilor în vederea punerii la punct a proiectului revizuit al tratatului de neproliferare a armelor nucleare.

Propunerile prezentate de România la 11 martie (publicate în ziarele noastre de marți) vin să se adauge amendărilor constructive avansate de alte state membre ale Comitetului celor 18, în vederea elaborării unui tratat eficace, care să se bucure de un sprijin internațional cît mai larg. Ele sînt izvorîte din dorința țării noastre de a-și aduce în continuare contribuția la alcătuirea unui document care vizează interesele tuturor statelor și, ca atare, trebuie să fie produsul și să reflecte gîndirea comunității internaționale în ansamblul său.

Înlăturarea pericolului unui război nuclear, care face ca asupra civilizației umane să planeze primejdii fără precedent, reprezintă una din aspirațiile fundamentale ale întregii omeniri. Calea sigură a eliminării primejdiei războiului termonuclear este interzicerea folosirii armelor atomice, încetarea producției lor și lichidarea totală a stocurilor existente. Firește că pentru realizarea acestui obiectiv pot fi luate în considerare o serie de măsuri tranzitorii, parțiale, care să contribuie la diminuarea efectivă a pericolului nuclear.

După cum se știe, propunerile țării noastre au în vedere acele cerințe a căror îndeplinire ar conferi tratatului valoarea și eficiența reclamate de țelul fundamental — interzicerea armelor nucleare, dezarmarea nucleară. În esență, este vorba de încadrarea prevederilor tratatului într-o serie de măsuri vizînd desființarea armelor nucleare ; garantarea nerecurgerii la arma nucleară de către statele care o posedă împotriva celor care nu dispun de această armă ; neîngrădirea folosirii energiei atomice în scopuri pașnice de către toate statele ; asigurarea unui control eficient, care să țină seama de principiile independenței, suveranității și egalității statelor.

În cadrul discuțiilor care au avut loc la Geneva de la 18 ianuarie și pînă în prezent, mai multe alte delegații, membre ale Comitetului, au prezentat propuneri privind îmbunătățirea proiectului de tratat. Menționăm, spre exemplu, propunerile Suediei, Braziliei, Italiei, Nigeriei ș.a. Și-au comunicat, de asemenea, punctul lor de vedere și state care nu sînt membre ale Comitetului celor 18, cum sînt Elveția și Spania. Luările de poziție din Comitet dovedesc că, departe de a se fi epuizat toate posibilitățile, există încă numeroase sfere insuficient explorate pentru îmbunătățirea proiectului tratatului de neproliferare pe linia acelor cerințe fundamentale a căror satisfacere reprezintă însăși rațiunea încheierii lui — sporirea gradului de securitate a statelor, înaintarea pe calea dezarmării nucleare, progresul general uman.

Aceasta explică accentul care trebuie pus în tratat pe obligațiile ce revin puterilor nucleare de a întreprinde măsuri concrete de dezarmare nucleară. Așa cum declara reprezentantul român la Geneva, „dezarmarea, această complexă problemă cu implicații determinante asupra ansamblului relațiilor internaționale, aptă să ofere soluții radicale triunghiului imperativelor contemporane — pace — securitate — progres — a cărei acuitate unanim recunoscută sporește în raport direct proporțional cu ascensiunea periculoasă a cursei înarmărilor și în primul rînd a înarmărilor nucleare, suscită interesul tuturor țărilor, de rezolvarea ei fiind legată îndeplinirea celor mai profunde aspirații ale popoarelor.

Pentru a răspunde acestor cerințe de particulară însemnătate, după părerea noastră, exprimată în repetate rînduri în acest Comitet, tratatul de neproliferare trebuie să facă parte dintr-un lanț de măsuri a căror finalitate să fie înlăturarea definitivă a pericolului nuclear. Amendamentul delegației române referitor la dezarmare urmărește să dea perspectiva tratatului de neproliferare, să ofere certitudinea că el nu constituie, și nici nu va fi interpretat de nimeni în acest fel, un scop în sine, ci va fi însoțit de măsuri efective de dezarmare nucleară. Acesta este sensul propunerii noastre privind obligația pentru puterile nucleare de a întreprinde măsuri concrete în vederea încetării producției de arme nucleare, reducerii și distrugerii, la data cea mai curînd posibilă, a armelor nucleare și a mijloacelor de transportare la țintă a acestora".

Preocuparea ca acea coordonată importantă a neproliferării, potrivit căreia un acord de preîntîmpinare a răspîndirii armelor nucleare trebuie să facă parte integrantă dintr-un lanț de măsuri menite să ducă la eliminarea pericolului unui război nuclear, se regăsește și în observațiile altor delegații. Așa cum spunea la 8 februarie reprezentantul Braziliei în Comitet, Arango Castro, „proiectul revizuit nu conține nici o măsură care să

—→

prevină statele nucleare de a prolifera armele nucleare pe verticală, direct sau indirect". Referindu-se la aceeași chestiune, reprezentantul Mexicului, Robledo, spunea la 6 martie : „Ne exprimăm încă o dată regretul față de faptul că tratatul de neproliferare nu urmează a fi aplicat concomitent cu măsuri de dezarmare concrete, reale, eficiente. Sau, pentru a folosi o metaforă pe care cu toții o cunoaștem foarte bine, acordăm importanță numai proliferării orizontale".

Un element foarte important al tratatului trebuie să fie, după părerea multor delegații, inclusiv delegația română, acela al controlului. Delegația țării noastre propune ca tratatul să precizeze sfera de aplicare a controlului la obiectul concret al tratatului, adică prevenirea fabricării de arme nucleare. Potrivit formulării propuse de reprezentantul nostru, „sînt supuse controlului activitățile nucleare pașnice ale statelor nenucleare, părți la tratat, care prin natura lor și prin cantitățile de materii brute și materiale fisionabile speciale, pe care le prelucrează, tratează sau folosesc, pot conduce la proliferarea armei nucleare".

Aceasta înseamnă că măsurile de control, aplicate prin Agenția Internațională pentru Energia Atomică, trebuie să acopere numai acele activități care ar putea permite deturnarea energiei nucleare de la utilizările sale pașnice pentru fabricarea de armament atomic, nu și domenii care nu comportă pericolul proliferării. Această precizare este esențială pentru a se asigura aplicarea unui sistem de control deja acceptat de numeroase state și care este bine delimitat atît ca scop cît și ca arie.

În domeniul controlului intervine și un alt factor extrem de important și actual : este bine știut că pe teritoriul unor state neposesoare de arme nucleare se află depozitate numeroase stocuri de arme nucleare și mijloace de transportare la țintă a acestora aparținînd unor state străine. Proiectul tratatului de neproliferare trebuie să ofere o soluție de control care să prevină răspîndirea armelor nucleare prin intermediul bazelor militare străine, dotate cu armament atomic. De aceea, țara noastră propune „instituirea, prin Consiliul de Securitate al O.N.U., a unui control adecvat de natură să asigure că statele nenucleare, părți la tratat, pe ale căror teritorii se găsesc baze militare străine, nu vor dobîndi, sub nici o formă, accesul la arma nucleară prin intermediul acestor baze".

Un loc central în dezbaterile comitetului l-a ocupat problema acordării de garanții țărilor nenucleare că nu vor fi supuse atacului sau șantajului nuclear.

După cum s-a anunțat, statele nucleare au propus recent ca problema garanțiilor de securitate să fie abordată în afara tratatului de neproliferare, prin adoptarea unei rezoluții a Consiliului de Securitate al O.N.U., însoțită de declarații unilaterale de intenții din partea puterilor nucleare, membre permanente ale Consiliului și semnatare ale tratatului. Aceasta reprezintă o recunoaștere a faptului că problema este deosebit de importantă și ea nu poate fi pur și simplu ignorată. Forma în care se propune acum realizarea ei va face, bineînțeles, obiectul unor ample discuții, dar, ceea ce reține încă de pe acum atenția este că garanțiile care se au în vedere sînt diferite prin conținut de ceea ce s-a discutat pînă acum la Geneva și la O.N.U. iar scoaterea problemei în afara tratatului nu poate decît să slăbească eficacitatea oricăror obligații în acest domeniu.

Interesul major manifestat față de această problemă este pe deplin întemeiat dacă se ia în considerare faptul elementar că o țară dispusă a-și asuma angajamentul de a nu produce sau procura arme nucleare dorește în schimb să aibă certitudinea că aceasta nu va duce la restrîngerea propriei sale securități. Cu alte cuvinte, o țară ce renunță la arma nucleară nu poate consimți la aceasta fără a fi convinsă că nu va fi într-o bună zi victimă unui atac nuclear. Această cerință corespunde integral rezoluțiilor O.N.U. care stipulează necesitatea unui echilibru reciproc acceptabil, al obligațiilor și responsabilităților.

Garantarea unui grad sporit de securitate condiționează însăși eficiența și puterea de atracție a unui asemenea tratat.

România propune introducerea unui articol nou care să prevadă obligația solemnă a statelor posesoare de arme nucleare că niciodată și în nici o împrejurare nu vor folosi armele nucleare și care se angajează să nu producă și să nu dobîndească asemenea arme.

Pentru a asigura îndeplinirea acestei obligații, instituirea unei proceduri corespunzătoare prin Consiliul de Securitate ar prezenta o măsură absolut necesară.

În sfîrșit, țara noastră consideră necesară convocarea unor conferințe periodice, la fiecare cinci ani, care să treacă în revistă modul în care sînt aplicate toate prevederile tratatului. Se propune, de asemenea, eliminarea din proiectul de tratat a clauzei privind conținutul notificării de retragere din tratat, acesta fiind de competența exclusivă — suverană — a fiecărui stat de a hotărî asupra evenimentelor care fac necesară retragerea sa din tratat.

Dezbaterile Comitetului, luarea în considerare a unora din amendamentele și propunerile prezentate în cursul lucrărilor, au evidențiat premise pentru noi negocieri care, desfășurate cu răbdare și perseverență, într-un spirit constructiv, de cooperare și conlucrare, vor fi în măsură să continue ameliorarea proiectului și să-l facă deplin corespunzător cerințelor tuturor statelor, principiilor cuprinse în rezoluțiile Adunării Generale a O.N.U. Este, firește, necesar ca în acest scop să se manifeste înțelegere față de interesele legitime ale tuturor părților și ca propunerile prezentate să fie luate în considerare în spirit constructiv, de conlucrare fructuoasă.

În ceea ce o privește, țara noastră va depune și în continuare eforturi perseverente pentru a contribui, împreună cu alte state, la realizarea unui tratat de neproliferare conform așteptărilor popoarelor, la înfăptuirea unui instrument internațional trainic și eficient menit să servească la diminuarea și lichidarea pericolului nuclear.

V. BARBU

reflector

FĂRĂ ECHIVOC

Dacă guvernul american nu s-a obișnuit cu criticile la adresa războiului pe care îl poartă în Vietnam, atunci unele atitudini suedeze i-au produs într-adevăr un șoc. Oricum, Administrația a încercat să creeze impresia că este șocată și că așteaptă explicații, după ce, la 21 februarie, atunci cînd ambasadorul R.D. Vietnam la Moscova se afla în capitala Suediei, o manifestație împotriva războiului din Vietnam s-a bucurat de prezența unui membru al guvernului suedez — ministrul învățămîntului, Olof Palme. Nu fără o anumită ostentație, ambasadorul S.U.A. la Stockholm, William Heath, a fost rechemat „pentru consultări".

Explicațiile nu au întîrziat. Mai întîi, ministrul în chestiune a declarat : „Nu regret nici o secundă participarea mea la 21 februarie, alături de ambasadorul nord-vietnamez la Moscova, la manifestația împotriva războiului din Vietnam". Apoi ziarul social-democrat (guvernamental) „Aftonbladet" a precizat : „Trebuie subliniat că, în Suedia ca și în alte părți, criticile împotriva politicii americane în Asia sînt, în ansamblu, identice cu acelea formulate tot mai frecvent în Statele Unite de către observatori americani calificați. Este evident că plecarea ambasadorului american nu ar putea atenua indignarea noastră față de politica americană dusă în Vietnam". În sfîrșit, punînd capăt oricăror speranțe americane că atitudinea lui Olof Palme ar putea fi dezavuată, s-a pronunțat, duminica trecută, și premierul Erlander. Guvernul suedez, a spus el, se consideră pe deplin îndreptățit să-și afirme opiniile, mai ales atunci cînd acestea sînt împărtășite de majoritatea populației. Tage Erlander a exprimat adeziunea guvernului său la aprecierea secretarului general al O.N.U., U Thant, că încetarea bombardamentelor americane reprezintă un prim pas necesar pe calea spre o soluție negociată.

După toate aceste clarificări, nu se vede ce i-ar mai rămîne de lămurit ambasadorului american rechemat.

IN PREAJMA CONGRESULUI P.S.D.

După cum se știe, partidul social-democrat din R.F.G. a dat recent publicității un proiect de „Perspective" în vederea congresului partidului, care va avea loc între 17 și 21 martie. Proiectul a fost elaborat — așa cum s-a aflat între timp — în urma a numeroase discuții în cadrul conducerii partidului, versiunea publicată fiind în multe puncte diferită de cea inițială. Săptămîna trecută, un grup al „tinerilor social-democrați" (aripa de stînga a partidului) a publicat contrapropunerile la „Perspectivele" partidului, aducîndu-i o serie de critici. Tinerii sînt de părere că, printre altele, proiectul inițial al P.S.D. n-ar conține propuneri concrete noi și, în schimb, omite altele mai vechi, încă valabile.

Documentul „tinerilor social-democrați" nu este singura critică de acest fel. Încă 63 de organizații ale partidului se ocupă în prezent de dezbaterea „Perspectivelor", toate cerînd o serie de modificări. Este deci de presupus că în cadrul congresului vor avea loc controverse aprinse în jurul programului P.S.D.

Helsinki

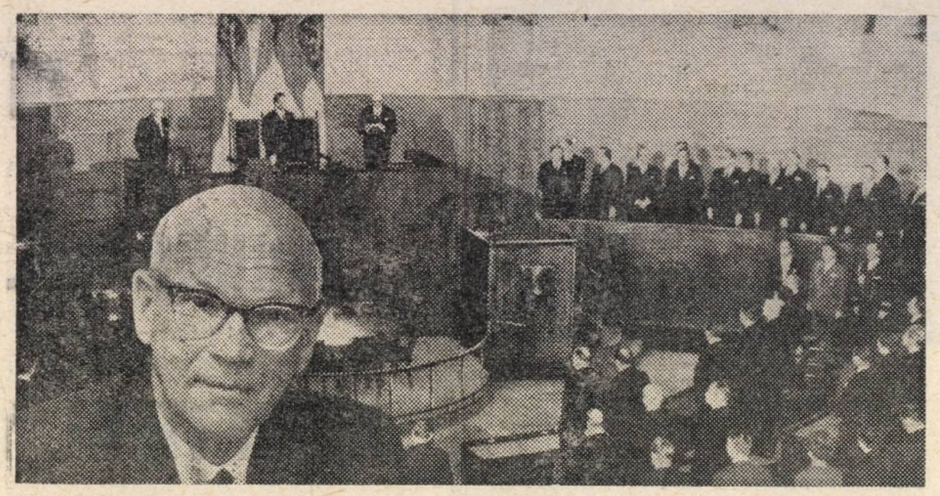

Pentru a treia oară Urho Kekkonen depune în fața parlamentului jurămîntul în calitate de președinte al Finlandei

CONTEXT POLITIC FINLANDEZ

De la tr.misul nostru George Serafin

Cea mai septentrională (exceptînd Islanda) țară europeană, cu particularități de ordin istoric, geografic, economic și politic care îi conferă o individualitate riguros conturată, Finlanda oferă aprioric fiecărui vizitator nota de atractivitate proprie fenomenului știut drept interesant, dar nedezvăluit încă. Contactul direct cu realitățile finlandeze satisface pe deplin curiozitatea călătorului, chiar atunci cînd exigențele profesionale îl îndeamnă la o adîncire a înțelegerii și cunoașterii ce depășește nivelul informării turistice.

Apropierea de datele esențiale ale istoriei Finlandei îți înlesnește aceasta. Considerați pe plan mondial, 50 de ani de independență pot prezenta o perioadă îndelungată. Pe plan european, cifra apare diminuată. Ea presupune, însă, printre altele, o experiență istorică extrem de complexă, ale cărei multiple și adînci semnificații explică și se reflectă totodată în ambianța politică, socială și spirituală a Finlandei de astăzi. Ce-a fost înaintea acestor 50 de ani? Peste 100 de ani de statut de Mare Ducat autonom al Rusiei țariste, precedați de alți aproape 700 de ani de „uniune organică" cu Suedia, realizată la capătul a trei cruciade întreprinse între 1155 și 1323 de puternicul regat din apusul țării. Dar, în tot acest răstimp, asimilînd influențe sau răzvrătindu-se împotriva lor, finlandezii prezintă etapă după etapă prestigioase cărți de vizită atestîndu-le propria ființă națională : în 1542, prima tipăritură publicată în limba finlandeză ; în 1640, deschiderea porților celei dintîi universități, la Turku ; în 1835, primul volum al Kalevalei, uriașă epopee națională în 50 de poeme, culeasă de doctorul Elias Lönrot din cîntecele și legendele populare transmise generație după generație. Generații care s-au succedat pe un teritoriu mai întins decît cel al Angliei, dar care numără doar 4,5 milioane de locuitori. Un teritoriu ale cărui elemente principale sînt apa și pădurea. 22 milioane hectare de pădure. Iar între ele, lacuri, mlaștini și prea puțin teren arabil. În viața țării, lemnul a jucat, joacă și va juca un rol vital. Și cum să nu fie așa, cînd din pădurile finlandeze s-ar putea construi un zid de lemn înalt de un metru și tot atît de gros cu care planeta noastră ar putea fi împrejmuită la Ecuator de 35 de ori ? Cînd de fiecare locuitor al țării revin 358 m.c. de cherestea ?

Continuînd să dețină și astăzi un loc fruntaș, mai ales prin mutarea accentului pe produsul rar și de calitate, ponderea lemnului începe, totuși, să descrească în ansamblul economiei țării. Este pecetea vremurilor și finlandezii au știut întotdeauna să privească realitățile în față, cu luciditate. Epoca în care trăim este epoca metalului. În consecință, în Finlanda se dezvoltă o viguroasă industrie metalurgică, al cărei progres refuză să se lase stînjenit de insuficiența materiilor prime sau de concurența puternică a înșiși partenerilor din cadrul A.E.L.S. Țara se află în plin proces de schimbare structurală pe plan industrial. Din 1938, metalurgia a crescut de peste patru ori, ea reprezentînd mai mult de un sfert din valoarea brută a producției industriale totale.

Călătoria noastră recentă în Finlanda, pe un itinerar ce ne-a dus de la Helsinki, în sud, pînă la Rovaniemi, capitala Laponiei, în nord, ne-a înlesnit să cunoaștem unele din problemele arzătoare ce se pun astăzi economiei finlandeze.

Bineînțeles, triplul halo policrom în crepusculul lapon, fascinanta încremenire albă a zilelor și nopților polare, golfurile înghețate de la Kemi și Helsinki, devenite lucioase artere de circulație pentru mașini și pietoni, goana renilor hăituiți în țarc pentru a oferi oaspeților rîvnita „culoare locală", geometria de oțel a podului profilat pe silueta austeră a unui castel medieval — oferă tot atîtea tentații ochiului avid să le înregistreze și tocului grăbit să le descrie. Desprinse de prezența umană, ele rămîn imagini splendide, dar reci. Ca temperatura la care le-am contemplat. Prezența umană le dă simboluri aparte, pe care le-am descifrat în efortul general al finlandezilor de a-și împinge țara înainte, de a-i valorifica natura rămînîndu-i prieten, de a învinge hemiplegia ce pare să fi cuprins vreme de secole treimea de nord a țării, Laponia, construind acolo orașe și ridicînd pe cursul marilor sale rîuri cetăți ale energiei electrice.

Toate acestea reprezintă suficiente argumente pentru a reveni asupra lor. Ca și, cu promisiunea respectării proporțiilor cuvenite, asupra altor specificități finlandeze cum ar fi sauna (adevărată instituție națională devenită și bun de export), sistemul bilingv (suedeza fiind limbă oficială în egală măsură cu finlandeza), prohibiția alcoolului (respectarea strictă a legii neîmpiedicînd însă consumul intern integral al impresionantei cantități de băuturi importate) și altele.

Poate că pînă la viitorul articol va interveni și o clarificare de ordin politic. Ea a întîrziat, în ciuda unor pronosticuri optimiste care considerau constituirea noului cabinet ministerial o problemă de cîteva zile. Așa ar fi trebuit să stea lucrurile dacă tradiționala demisie a guvernului ce urmează alegerilor prezidențiale s-ar fi desfășurat în cadrul obișnuitei formalități constituționale. Situația a luat însă un alt curs în urma demisiei premierului Rafael Paasio, liderul partidului social-democrat, cel mai numeros reprezentat în Parlament și deținătorul celui mai mare număr de portofolii în guvern. Despre semnificația acestei demisii și implicațiile sale a relatat în numărul anterior al revistei corespondentul nostru la Helsinki, Pentti Sorvali, directorul ziarului „Suomen Maa". Ne aflam la Helsinki în ziua în care președintele Urho Kekkonen depunea în parlament jurămîntul la înnoirea, pentru a treia oară, a mandatului său. O ceremonie scurtă, sobră, în cursul căreia șeful statului enunță foarte succint problemele ce se află în fața țării, cu un accent special pe necesitatea încordării eforturilor în vederea redresării economice. Ceremonia a fost urmată de o întîlnire cu reprezentanții misiunilor diplomatice, în numele cărora a fost felicitat de ambasadorul României, N. Vancea, decanul corpului diplomatic.

În situația oarecum confuză ce părea să se fi instalat atunci în capitala finlandeză, cîteva lucruri erau, totuși, considerate ca certe. Astfel, dificultățile pe care le are de întîmpinat dl Mauno Koivisto — desemnat de Partidul social-democrat — în alcătuirea guvernului vizează nu atît persoane, cît acceptarea programului economic. „Deplasarea lui Koivisto în funcția de prim-ministru, scria influentul ziar «Helsingin Sanomat», este la urma urmelor un fenomen cît se poate de logic, deoarece el va avea acum la dispoziție o perioadă de doi ani pentru a-și realiza programul început (n.r. — Koivisto a fost ministru de finanțe în urmă cu un an, iar în ultima perioadă a ocupat postul de director al Băncii finlandeze) și pentru a dovedi care sînt rezultatele acestuia. Astfel, talia politică a lui Koivisto va putea fi definitiv măsurată. Conducerea Partidului social-democrat a cerut o politică financiară mult mai liberă

→

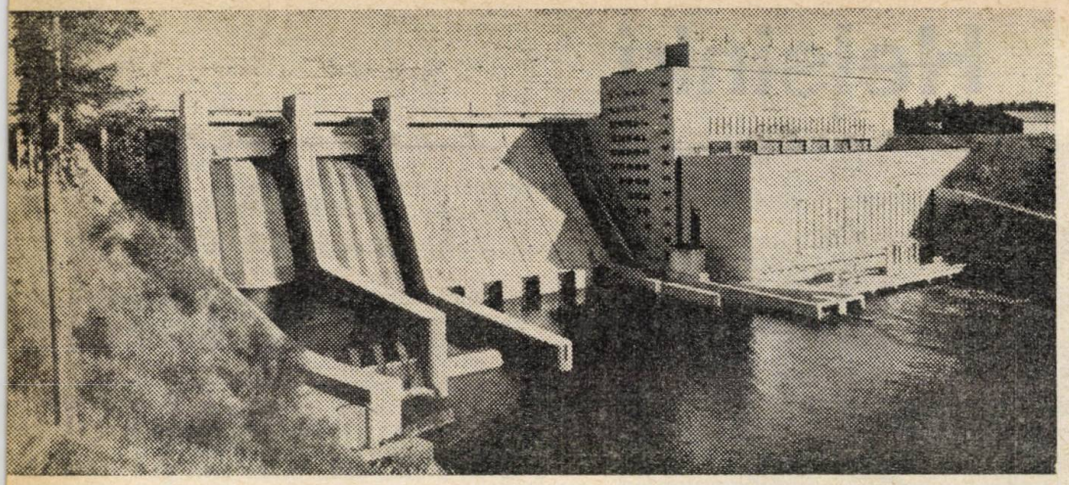

Pe fluviile Laponiei se înalță noi hidrocentrale

decît aceea care a fost urmată în perioada în care Koivisto era ministru al finanțelor ; or, această declarație a P.S.D. a fost făcută la aceeași adunare la care Koivisto a făcut cunoscută poziția sa în favoarea continuării unei linii foarte riguroase în economie". Se pare, așadar, că înaintea acceptării programului său de către celelalte partide ale coaliției, premierul **in spe** va trebui să întrunească asentimentul propriului său partid.

Prezența noastră la ședința solemnă a parlamentului ne-a prilejuit cunoașterea opiniilor unor deputați aparținînd atît unor partide membre ale coaliției, cît și altora în afara ei.

Pentru tînărul deputat Georg C. Ehnrooth, din partea Partidului liberal suedez, problema nu constă în lărgirea sau nu a coaliției, deși există unele tendințe ale propriului său partid favorabile unei asemenea acțiuni. Personal, dînsul nu vede această necesitate în condițiile date — iar prezența în cadrul coaliției a partidului său nu ar fi de natură să le modifice esențial — opțiunea sa îndreptîndu-se spre alegeri generale, care ar putea aduce o clarificare, considerată de dînsul necesară, a pulsului opiniei publice.

Opinia lui Aarne Saarinen, deputat al Uniunii Democrate a Poporului Finlandez, președinte al Partidului comunist, diferă : trăsătura fundamentală a acestei coaliții și meritul ei primordial este că ea întrunește cea mai largă bază din istoria țării. Ceea ce se impune ca o problemă reală, după părerea sa, este reconsiderarea politicii de plasare și distribuire a investițiilor, de elaborare a unui plan al investițiilor care să aibă în vedere cu prioritate crearea de noi locuri de muncă în construcția industrială și de locuințe. În corelație directă, domnia sa ridică problema reechilibrării comerțului exterior, a cărui balanță este pentru moment deficitară, prin consolidarea și lărgirea competițională a posibilităților pe care le are țara sa în acest domeniu și intensificarea schimburilor cu toate țările, inclusiv cu țările socialiste.

O altă realitate apreciată drept certă este că, indiferent de formula guvernamentală, cu aceiași parteneri ai coaliției sau cu baza acesteia lărgită, orientarea externă a Finlandei nu va suferi nici o modificare. Poziția de neutralitate a țării a trecut cu succes numeroase examene de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial și rezultatele sale au convins profund opinia publică finlandeză asupra avantajelor pe care le oferă. Pe acest plan, consensul este cu adevărat național. Prezența d-lui Kekkonen în fruntea statului este interpretată unanim ca o garanție că actuala orientare va fi menținută în continuare. Confirmarea acestei realități am primit-o și în cursul unei convorbiri cu ministrul afacerilor externe al Finlandei, dl Ahti Karjalainen, care a reafirmat în fața ziariștilor români liniile esențiale ale diplomației pe care o conduce.

Relevînd importanța destinderii în relațiile internaționale, dl Karjalainen a atribuit țărilor mici și mijlocii un rol fundamental în realizarea acestui obiectiv. Domnia sa a apreciat că, mai ales în ultimii ani, creșterea înțelegerii și cooperării între state, acțiunile urmate cu răbdare și constanță în acest scop reprezintă contribuții concrete și foarte directe ale țărilor mici la cauza instaurării unui nou climat internațional. Neutralitatea Finlandei, ne-a arătat dl Karjalainen, se exprimă în aportul ei activ la o asemenea desfășurare a vieții politice internaționale, la promovarea unor largi relații diplomatice, indiferent de orînduirea socială a țărilor, pe baza unor principii unanim acceptabile, la extinderea schimburilor comerciale în același spirit — pe acest plan, domnia sa relevînd recentele hotărîri adoptate la sesiunea Consiliului nordic în legătură cu dezvoltarea comerțului țărilor scandinave cu țările socialiste, — la sporirea acțiunilor și măsurilor întreprinse în cadrul O.N.U. în vederea consolidării înțelegerii între state și popoare. Ministrul de externe al Finlandei a mărturisit satisfacția sa față de similitudinea pozițiilor țării sale și României în unele probleme fundamentale ale vieții politice contemporane, poziții dovedite ca atare atît în cadrul unor organizații internaționale, ca O.N.U., cît și cu prilejul contactelor bilaterale româno-finlandeze. În context, domnia sa ne-a vorbit despre plăcuta amintire pe care o păstrează vizitei pe care a făcut-o în România și despre satisfacția pe care o resimte în urma dezvoltării atît de favorabile a relațiilor româno-finlandeze. Exprimînd o stare de spirit pe care am întîlnit-o frecvent în cursul șederii noastre în Finlanda, dl Karjalainen ne-a mărturisit interesul viu cu care este așteptată vizita președintelui Consiliului de Miniștri al României, Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul afacerilor externe Corneliu Mănescu, vizită care va prilejui o nouă și utilă explorare a posibilităților existente în vederea consolidării și lărgirii relațiilor reciproce româno-finlandeze.

Iată, așadar, că dialogul dintre cele două țări găsește în obiectivele lor externe parametrii favorabili unei continue apropieri și înțelegeri, dialog cu atît mai fructuos cu cît el se desfășoară pe fundalul unei reale și autentice prețuiri reciproce.

Milano IN „TRIUNGHIUL INDUSTRIAL"

De la trimisul nostru Radu Pascal

Milano. Centrul Pirelli

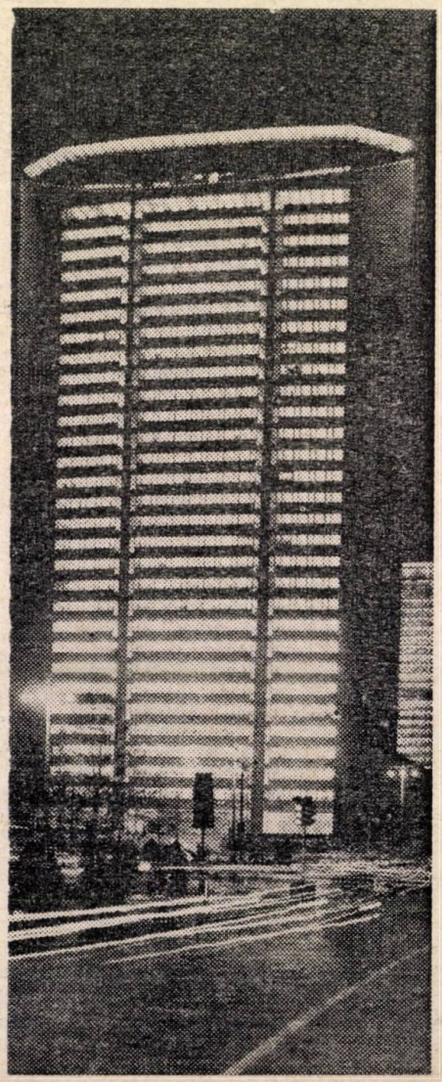

Milano este una din acele construcții ale spiritului modern european care impun prin forță, eleganță și precizie. Atribute ale inventivității secolului nostru putînd fi întîlnite oriunde în marile aglomerări citadine, doar îngemănarea lor inspirată dă suflet și prestanță națională. Exemplu italian de îndrăzneală arhitectonică, Milano a devenit, în izbucnirea entuziastă a creației industriale din anii postbelici, dintr-un oraș martirizat de război, un nucleu al marilor potențe economice, antrenînd în expansiunea sa un întreg sistem de dezvoltare. Copil precoce al noii industrii italiene, încearcă să modeleze nordul țării după chipul și asemănarea sa ; alături de Torino și Genova — tradiționalele citadele ale comerțului și industriei — Milano modern sclipește cu un spor de lumină, din turnurile sale de oțel și sticlă, ca o propunere curajoasă pentru o Italie a viitorului.

Vii însă de la Roma, unde confruntarea spirituală cu Cetatea, pe care istoria a destinat-o ca centru moral al Italiei și latinității, se face cu sobrietate și simpatie, unde ai trăit ritmurile inefabile ale unui suflet ce va rămîne întotdeauna același, și ai rătăcit zile în șir uitat în contemplare pe vechile străzi ale orașului ce odihnește, cu nonșalanță pletorică, la umbra tutelară a Vaticanului... O dată ajuns la Milano, te vei opri cu mirare. Vei fi traumatizat : simțurile toropite de căldura umanității generoase a sudului îți vor fi cenzurate cu cruzime. Iar dacă ai zăbovit întru meditație și admirație la Florența de malurile trudite de vreme ale Arno-ului, dacă mai păstrezi încă în gînd zgomotul pașilor tăi pe lespezile tocite ale Palatului Signoriei și în suflet clipele unui răgaz de limpede pace interioară — darul curat al unei tihnite plimbări pe înălțimile domoale ale grădinii Boboli —, atunci, cu siguranță, Milano îți va apărea ca opera unei zeități barbare. Vei suferi — cu un termen consacrat de viața modernă — un șoc. Dar primele impresii se vor topi în înțelegerea virtuților creației noi, funcționale, în slujba comodității și a eficacității.

La Milano, grandiosul domnește pretutindeni, fie că e vorba de construcțiile distinșilor arhitecți Ponti și Roger, izvorîte parcă numai din simpla întîlnire a riglei cu lumina, fie că e vorba de imensa bijuterie dantelată a celebrului Dom, sau de austerul dreptunghi medieval al Palatului Sforzesco. E însă un grandios conceput în tradiția rafinată a geniului latin. Italia a reușit aici să impună, de secole, rigori de eleganță și echilibru, forței și măreției rigide a nordului, a dat, în zilele noastre, viață și culoare acelor uriașe invenții urbanistice ale evului modern, a căror prezență e, deseori, o sfidare brutală adusă artei. Ceea ce ar fi putut să fie o junglă de asfalt și piatră rupînd cu lăcomie din cîmpia lombardă a rămas, în fapt, expresia echilibrată a unui oraș nou, înălțat la dimensiuni pe care Italia tradițională părea că nu le va suporta niciodată.

Deviza Milano-ului ar putea suna astfel, cu cuvintele unui scriitor francez de prea puțină notorietate ca Paul Hazard : „Aici, divinitățile sînt comerțul și industria : templele lor — numai fabricile, piețele, băncile cu coloane de marmură". Și milanezii s-ar părea că le recunosc cu mîndrie, cînd le tipăresc ca legendă pe unele din cele mai frumoase cărți poștale.

Într-adevăr, Milano de azi e mai curînd citadela impunătoarelor imobile ale birourilor „Montecatini" de pe Via Turati, a blocurilor-turn din spațioasa Piazza della Republica, a sediului „Olivetti" de pe Via Clerici, a superbului zgîrie-nori „Pirelli" — lamă de oțel, semeț implîntată în preajma gării centrale din baroca Piazza Duca d'Aosta ; „Cina" lui Leonardo da Vinci, biserica Santa Maria delle Grazie, vechile cartiere din vecinătatea Domului și chiar faimoasa Scala sînt nepieritoare mărturii de artă și mentalitate ale unui alt oraș, care coexistă cu noul, sînt însă — am putea spune — secretele divulgate de istorie, pe care turistul trebuie să le caute cu ghidul în mînă, orbit de strălucirea plutocratică a izbînzilor arhitecturii moderne închinate zeilor comerțului și industriei.

■

Metropolă a marelui capital italian și internațional, Milano dirijează — și regizează — în bună măsură, întreaga viață economică a țării ; e centrul de comandă patronală al întregului angrenaj industrial. Fără Milano, nu pot fi astăzi concepuți cei doi mari piloni ai dezvoltării economice italiene : unul al industriilor de automobile, oțelului, cauciucului, petrolului ; celălalt al industriei chimice și petrochimice. FIAT (automobile), ITALSIDER (metalurgie), MONTECATINI-EDISON (chimie), SHELL-ITALIANA (petrol), PIRELLI (cauciuc), OLIVETTI (industrie mecanică) și, bineînțeles, marile organisme industriale de stat, IRI (siderurgie), ENI (petrochimie) — sînt numai cîteva nume reprezentative ale economiei italiene, cărora Milano le datorește celebritatea internațională, în ultimii ani. Același lucru se poate afirma și despre un al treilea sector — al așa-ziselor „servicii publice", direct implicate în procesul industrial, — ca de pildă SIP-ITAL (telefoane), ALITALIA (transporturi aeriene), MAGAZZINI STANDA (tranzacții comerciale).

O plăcută conversație avută la sediul Pirelli din Milano mi-a dat prilejul să apreciez mai bine ponderea — pe plan național și internațional — a uneia din importantele firme industriale italiene. Specializată în produse de cauciuc — m-a informat dr. ing. Antonio Rossetti, director pentru acorduri și furnituri industriale, unul din înalții funcționari — Pirelli, după cifra sa de afaceri, se numără printre primele șapte societăți italiene. (La scara internațională, ultimele date publicate de revista „Fortune" o plasează printre cele 200 societăți industriale mai mari din occident). Întreprinderea noastră, explică dl Rossetti, utilizează aproximativ în mod egal, cîte 35 la sută din cifra de afaceri, pentru fabricarea de pneuri pentru automobile și cabluri electrice, iar restul, de 30 la sută, pentru diverse alte articole — produse din cauciuc sau de altă natură, ca de pildă relee electrice, ceasuri sau chiar hîrtie. (Ultimul tip de ceas electric, pentru simplitatea liniilor sale, a fost recent achiziționat de colecționarii Muzeului de Artă Modernă din New York).

Cu deosebire, interlocutorul meu a insistat asupra bunelor raporturi între firma pe care o reprezintă și întreprinderile românești. Societatea noastră — îmi spune dl Rossetti — e în relații comerciale cu firme din România, de zece ani, iar din 1965 au fost încheiate șase contracte cu diverse întreprinderi din țara dv.

■

În același timp, d-sa sublinia rolul important pe care îl au pentru industria Pirelli cumpărăturile de cauciuc sintetic, negru de fum și textile din România. Aceasta — aprecia dl Rossetti — e una din dovezile concrete ale interesului mutual pentru dezvoltarea și în continuare a unor schimburi, în avantajul ambilor parteneri. Pentru viitor, am fost informat, experții de la Pirelli studiază și alte forme mai complexe, ca de pildă cele de cooperare tehnică și industrială între întreprinderi pentru realizarea în comun a unor produse, desfacerea de mărfuri pe terțe piețe etc.

Se oferă astfel posibilități noi de colaborare prin care, — chiar dacă există în prezent unele dificultăți, cum preciza dl Rossetti, depinzînd de structura specifică a industriei respective — o atentă examinare a lor poate da rezultate deosebit de utile.

Afacerile se fac pentru afaceri — enunța interlocutorul meu una din axiomele comerciale ale tuturor timpurilor. Dar acestea nu se pot concepe decît într-un climat de înțelegere reciprocă a realităților și intereselor fiecărei țări sau partener. Contactele la diferite nivele — guvernamentale, între oameni de afaceri, personalități comerciale și industriale din România și Italia — nu pot decît să contribuie pozitiv la stimularea schimburilor, a colaborării. În acest sens, mi-au fost evocate bunele impresii în urma vizitei în Italia a ministrului comerțului exterior, Gheorghe Cioară, și, bineînțeles, cele datorate propriei experiențe de lucru cu colegii români. ...Sîntem favorabili contactelor economice cu țările din estul Europei — comerțul nu are limite — trebuie, cu consecvență, încurajate relații economice deschise și sănătoase — în felul acesta, este un non-sens să se mai vorbească de blocuri economice în Europa — sînt cîteva din ideile expuse de interlocutorul meu, și care au dat direcție și semnificație unei utile convorbiri. Moment particular al interesului marcant al organismelor și personalităților responsabile ale economiei italiene pentru extinderea contactelor și relațiilor cu întreprinderile românești, ea luminează, totodată, perspectivele bune ale legăturilor economice româno-italiene, întemeiate pe un spirit de colaborare tot mai amplă.

■

...Am coborît de la etajul 30 al elegantei construcții a lui Pirelli ; nu însă fără a privi încă o dată orizonturile nesfîrșite de beton ale orașului.

Eram la capătul unei lungi călătorii de la sud spre nordul industrial al Italiei. Acel nord — atît de diferit de restul țării — pe care Milano îl definește exemplar prin frenetica sa vitalitate. De aceea poate a căpătat sens o imagine alegorică a economiei italiene : imens centaur, al cărui bust viril concentrează forță și impetuozitate, restul — suferind de o anume fragilitate. Economiștii îi apreciază dimensiunile, îi cronometrează mersul înainte. Pe pieptul său strălucesc, în triunghi, precum medaliile cîștigate într-o cursă tenace : Torino—Genova—Milano.

Călătorul care a zăbovit mai mult, rătăcind prin angrenajul precis cu mișcări de egală intensitate ale vieții marelui oraș, va căuta totuși eliberarea și destinderea cu gîndul spre soarele și poezia din Mezzogiorno. O va găsi însă și aici, e adevărat, alta — dar la fel de nealterată — în preajma metropolei tentaculare, oprită, s-ar părea cu timiditate, din expansiunea sa, în fața superbei regiuni a lacurilor. Și, acolo, își va putea spune, o dată cu Stendhal — „legănat de o barcă solitară pe undele lacului Como" — frumosul vers al bucolicei lui Virgiliu : „Acolo vei căuta răcoarea și umbra..."

PARADOXURILE ALEGERILOR PRELIMINARE

Nelson Rockefeller la conferința guvernatorilor.
...Va candida ? Nu va candida ?...

Cele mai stricte măsuri de securitate au asigurat secretul călătoriei. Nimeni — nici măcar ziariștii acreditați la Casa Albă care făceau parte din convoiul prezidențial — nu știa încotro se îndreaptă președintele Johnson. Reporterilor li se spusese să-și ia cu ei îmbrăcăminte și pentru regiuni călduroase și pentru regiuni reci și, mai ales, să nu comunice nimănui că va avea loc o deplasare a președintelui. Turneu de inspecție la instalații militare ultra secrete ? Nicidecum. Începea prima etapă majoră a campaniei electorale din acest an. Cea dintîi oprire a fost la Dallas (oraș pe care președintele nu l-a mai vizitat niciodată din tragica zi de 22 noiembrie 1963). Cînd convoiul de șase mașini a trecut prin fața unui anume depozit de cărți școlare care are, la etajul șase, o fereastră acum oblonită, strada și piața erau aproape pustii. Pînă și autoritățile locale au fost luate prin surprindere. Președintele Johnson a ținut un discurs în fața conferinței Asociației cooperatiste electrice rurale, întrunită în sala Memorial Auditorium și de acolo a plecat, la fel de discret, la Austin.

Întreaga campanie — li s-a spus reporterilor care după cîteva zile au fost plimbați în același stil prin Houston și Beaumont (Texas), Marietta (Georgia) și Ramey (Porto Rico) — se va desfășura la fel. E o experiență pe care cei mai bătrîni dintre ei au mai trăit-o în campania electorală din 1944, cînd președintele Roosevelt, foarte bolnav, a călătorit neobișnuit de puțin și cu precauție prin America aflată în stare de război. Adoptarea, de data aceasta, a sistemului turneelor electorale lipsite de publicitate, este explicată în cercurile apropiate Casei Albe prin dorința de a evita demonstrațiile violent ostile politicii vietnameze a Administrației. La Dallas, în ciuda tuturor precauțiilor, Johnson a fost întîmpinat de un pichet de demonstranți care se opun agresiunii americane în Vietnam. La Austin, studenții universității din Texas au înconjurat automobilul prezidențial strigînd lozinci antirăzboinice. Strategia consilierilor electorali ai președintelui ține seama și de perspectiva unor ascuțite conflicte rasiale și revolte în marile orașe o dată cu venirea verii.

Poate că mai stranie decît toate paradoxurile vieții americane enumerate de James Reston într-un articol recent, este discrepanța dintre nepopularitatea crescîndă a actualului guvern și cvasicertitudinea că, în noiembrie, președintele Johnson va primi un nou mandat de patru ani. Alegătorii pe care preferă să nu-i întîlnească îi vor da probabil suficiente voturi pentru a fi reales. În primul rînd pentru că așa e tradiția în Statele Unite : în 179 de ani numai șase președinți nu au izbutit să-și asigure realegerea dorită *). Candidatul partidului democrat se va numi, fără nici o îndoială, Lyndon Baines Johnson. Din considerente de tactică, dorind cu alte cuvinte să nu-și consume capitalul politic înainte de 1972, Robert Kennedy a hotărît nu numai să nu intre el însuși în arenă, dar chiar să susțină candidatura președintelui în funcție. În felul acesta evită o sciziune în partidul democrat, pe care îl dorește unitar și gata să-l sprijine în întregul său la scadența electorală de peste patru ani. Are nevoie de o echilibristică de mare precizie pentru a concilia această poziție, dictată de interese politice proprii, cu atitudinea sa ferm potrivnică desfășurării și intensificării agresiunii americane împotriva poporului vietnamez. Studenții din New York îl întreabă, prin pancarte sugestive dacă e, „uliu, porumbel sau pui de găină", dar Robert Kennedy preferă să-și menajeze viitorul politic, avînd grijă să nu contrarieze aparatul partidului democrat prin repudierea candidatului acestuia.

Ceea ce e logic nu e neapărat și eficient

Deci lista paradoxurilor se lungește. În situația dată, tentativa senatorului Eugene McCarthy, de a ralia în jurul său pe cei ce vor să rămînă fideli partidului democrat fără a-și renega convingerile, pare o chemare la coerență, la logică. După cum remarcă însă Walter Lippmann, Eugene McCarthy va reuși poate „să salveze sufletul partidului democrat", ziua lui de mîine, dar acțiunea lui nu va da rezultate practice în viitorul imediat. După ce va fi respins de convenția partidului în favoarea lui Lyndon Johnson, el se va retrage din cursă. Profesioniștii politicii îl vor privi ca pe un om care și-a încheiat cariera înainte chiar de a o fi început. Puterea sa de atracție va măsura însă, cu oarecare aproximație, ponderea forțelor sănătoase, neoportuniste din partidul democrat.

*) John Quincy Adams în 1928, Van Buren în 1840, Grover Cleveland în 1888, Benjamin Harrison în 1892, Howard Taft în 1912 și Herbert Hoover în 1932.

Testul va fi cu atît mai greu de susținut cu cît Administrația exercită presiuni puternice pentru a obține ceea ce ziariștii Rowland Evans și Robert Novak numesc „jurăminte de loialitate" nu numai față de persoana președintelui, ci și față de politica vietnameză a acestuia. Liderii organizațiilor democrate din diversele state sînt înștiințați confidențial că fondurile electorale ale partidului vor fi refuzate celor ce nu sprijină în toate privințele războiul dus de S.U.A. în Vietnam. La Chicago, de pildă, „loialitate" în privința Vietnamului a constituit principalul criteriu de desemnare a candidaților pentru toate posturile elective, pînă la nivelul de responsabil sanitar districtual. O primă victimă marcantă a trierii a fost Adlai E. Stevenson III, căruia partidul democrat i-a refuzat desemnarea pentru că el, ca și o treime dintre ceilalți democrați din statul Illinois, care vor să candideze la funcții importante, manifestă rezerve față de războiul din Vietnam. I-a fost preferat senatorul Everett Dirksen, „uliu" fanatic, cu riscul recunoscut de toată lumea de a se ceda întreg statul Illinois partidului republican. Mai mult, în campania electorală a președintelui Johnson, accentul cade pe fidelitatea datorată în vreme de război comandantului suprem. Comitetul partidului democrat din New Hampshire, unde au avut loc marți primele alegeri preliminare, a difuzat prin intermediul postului local de radio, manifeste cu următorul conținut : „Comuniștii din Vietnam urmăresc alegerile preliminare din New Hampshire pentru a vedea dacă noi, cei de-acasă, sîntem la fel de fermi ca soldații noștri. Nu votați pentru capitulare. Sprijiniți-i pe soldații noștri aflați în luptă. Oferiți-le încurajarea pe care o merită. Susțineți pe comandantul lor suprem, înscriind pe buletinul vostru de vot numele președintelui Johnson". E vorba de tehnica „write-in", — înscrierea de către alegători a unor nume care nu se află pe listă. Președintele Johnson a hotărît să nu candideze în nici una dintre cele 15 alegeri preliminare. Ca atare, numele său va figura pe listă numai în statele Wisconsin, Nebraska și Oregon, unde se înscriu din oficiu numele tuturor persoanelor proeminente menționate ca posibili candidați. Motivul acestei hotăriri : dorește să acrediteze imaginea unui președinte prea ocupat cu conducerea războiului pentru a mai

Guvernatorul Romney după ce și-a făcut cunoscută hotărîrea de a se retrage din cursa pentru președinție ...„O victimă a presei"...

Nixon făcînd campanie electorală în New Hampshire ...în competiție cu Harold Stassen și Herbert Hoover

avea timp de alegerile preliminare. Arătînd că se încearcă să se înăbușe prin metode de intimidare libertatea de opțiune a alegătorilor democrați, Eugene McCarthy a declarat presei că manifestul citat „seamănă grozav cu ceea ce ne-a fost dat să auzim de la unii republicani, și anume de la cei mai iresponsabili dintre ei după 1950". Mă refer, a precizat el, la metodele răposatului senator Joseph R. McCarthy, cel care supraviețuiește sub forma substantivului comun „mccarthysm". La fel au fost caracterizate și amintitele „jurăminte de loialitate".

După opinia senatorului de Minnesota — împărtășită și de oameni politici de alte orientări — dezvăluirea citrei de 206 000 oameni care ar reprezenta noile efective cerute de generalul Westmoreland pentru Vietnam, va da de gîndit multor alegători favorabili pînă acum președintelui Johnson. Neîndoielnic, unii dintre aceștia își vor da votul lor lui McCarthy, a cărui cotă este în continuă creștere. În Minnesota de pildă, care e nu numai statul lui McCarthy, ci și statul vicepreședintelui Humphrey, cel puțin 16 din cele 52 de voturi electorale le vor fi asigurate senatorului de reprezentanții tineretului democrat.

Alegătorii care doresc ca votul lor să fie eficient își dau însă seama că a opta pentru McCarthy ar fi un gest frumos, corect, care le-ar liniști conștiința, fără a determina totuși schimbarea Administrației și deci modificarea politicii vietnameze. Ei caută altă ieșire, de negăsit în interiorul partidului democrat. În situația dată — apreciază observatorii obiectivi — partidul republican este singurul care ar putea oferi soluția de schimb. Cu condiția să prezinte un candidat care 1) să aibă șanse de a cîștiga în noiembrie și 2) să fie în măsură ca, o dată ales, să schimbe făgașul actual al politicii americane (în Vietnam, în primul rînd, în abordarea problemelor drepturilor civile și a sărăciei în al doilea rînd).

Există un asemenea candidat, afirmă, după cum vedem Walter Lippmann și o dată cu el un mare număr de oameni politici : guvernatorul Nelson Rockefeller. Va fi sau nu desemnat de partidul republican ? În interiorul acestuia situația e mai clară acum decît era cu cîteva luni în urmă. Din pletora candidaților posibili, unii s-au pierdut pe drum, sau nu mai au decît o importanță neglijabilă.

Dintre „moderați", guvernatorul George Romney (învins anticipat de presa care i-a fost ostilă în toate cele 102 zile ale candidaturii sale declarate și care acum recunoaște că a fost nedreaptă) s-a hotărît să abandoneze partida. În aripa dreaptă, guvernatorul Ronald Reagan a ajuns aproape complet izolat. În majoritatea discuțiilor despre perspectivele listei republicane numele lui nici nu mai este amintit. În cursă a rămas fostul vicepreședinte Richard Nixon, ferm hotărît să obțină desemnarea și cu multe șanse de a o obține. Strategia lui se baza, pînă la retragerea lui Romney, pe efortul de a domina categoric în alegerile preliminare, pentru a-și pierde astfel reputația de „no-winner" om care nu poate învinge. (Pe cont propriu nu a mai cîștigat în alegeri din 1950, cînd a devenit senator. În schimb a fost bătut în 1960 în competiția pentru președinție de John Kennedy, iar în 1962 de Brown, contracandidatul la funcția de guvernator al Californiei). Acum, însă, nu mai are în raport cu cine să-și demonstreze capacitatea de a cîștiga voturi. Oponenții săi în aceste „primaries" (alegeri preliminare) nu au nici o însemnătate politică. In New Hampshire unde legea cere doar o petiție semnată de 50 de alegători pentru a înscrie pe cineva în competiție a avut 10 asemenea adversari. Unul dintre ei era eternul candidat la candidatură Harold Stassen. Altul, Herbert Hoover, e o rudă îndepărtată a fostului președinte cu același nume.

Nimeni nu izbutește să înțeleagă ce sînt alegerile preliminare

Dar ce sînt de fapt „alegerile preliminare" ? Această întrebare, formulată de un diplomat străin, l-a descumpănit pe un ziarist american care le urmărește de ani de zile. În cele din urmă i-a putut răspunde doar că, în cei 60 de ani de cînd acest sistem extraconstituțional a fost introdus din initiativa statului Oregon, nimeni n-a izbutit să-l înțeleagă. Se practică în numai 15 din cele 50 de state ale S.U.A. și fiecare are alte reguli pentru aplicarea lui. Numai în patru dintre aceste state delegații aleși la convențiile partidelor sînt obligați să-și dea votul în conformitate cu rezultatele alegerilor preliminare, și asta doar la un prim tur de scrutin. În alte trei state, delegații pot sau nu să fie obligați în același sens în funcție de circumstanțe complicate.

Anul acesta, cu Nixon ca singurul pretendent important pe lista republicană și cu McCarthy, singurul înscris în competiția pentru lista democrată, alegerile preliminare vor fi încă mai puțin semnificative decît în alte împrejurări. Au fost, desigur, și cazuri în care rezultatele unor alegeri preliminare s-au dovedit cruciale, pecetluind în bine sau în rău soarta unui candidat. E ceea ce Nixon a sperat să determine în actualele „primaries" dar nu va mai putea realiza.

Cadrele partidului republican, decise din primul moment să prezinte candidatura lui Nixon, nu sînt însă îngrijorate de noua evoluție. Fostul vicepreședinte are de partea sa toate forțele conservatoare (Goldwater i-a promis sprijin necondiționat) și pe toți cei ce controlează aparatul politic al partidului. De curînd el a încercat să răspundă celor ce îi reproșeau (a se vedea din nou articolul lui Lippmann) că, în ceea ce privește războiul din Vietnam el nu oferă o alternativă, ci doar ecoul președintelui Johnson. Într-un discurs ținut în orășelul Hampton din New Hampshire a făgăduit că, dacă va fi ales președinte va „pune capăt războiului din Vietnam". Imitîndu-l pe Dwight Eisenhower și invocînd chiar exemplul lui, Nixon a spus : „Situația se aseamănă cu cea din 1952, cînd ne aflam de asemenea într-un război dificil și se părea că nu se întrevede nici un sfîrșit. Istoria arată că Administrația Eisenhower a pus capăt acelui război și a ținut țara în afara altor războaie timp de opt ani. Acesta este modul în care vom conduce America și pe care dv. îl doriți pentru America. Dacă pînă în noiembrie conflictul din Vietnam nu va lua sfîrșit, poporul american va fi îndreptățit să-și caute o nouă conducere. Mă angajez în fața dv. că noua conducere va pune capăt războiului și va cîștiga pacea în Pacific".

Numai că... Numai că soluția lui Nixon constă, după cum reiese din discurs, nu într-o reglementare pașnică ci într-o nouă escaladare masivă a războiului. El reproșează Administrației Johnson că

→

„fărîmițează puterea militară a țării folosind-o atît de gradat" și că este necesară „o mobilizare a conducerii economice, politice și diplomatice" pentru un efort final. E greu de văzut deosebirea între ceea ce preconizează el și ceea ce Administrația actuală face efectiv sau se pregătește să facă.

Nixon nutrește o imensă dorință de a-și impune candidatura — și e posibil să reușească — dar lipsa oricărui program concret pentru soluționarea problemelor majore ale Americii îl va handicapa într-o competiție directă cu președintele Johnson. Nici acesta nu are un asemenea program, dar are în schimb de partea sa controlul asupra puterii și forța inerției. Se adaugă la aceasta participarea în alegerile din noiembrie a unei a treia liste. Guvernatorul George Wallace întrunește condițiile legale pentru a candida (200 000 de susținători ai listei) și are, potrivit sondajelor de opinie, perspectiva de a întruni 11 la sută din totalul voturilor. Defecțiunile în favoarea lui vor afecta extrema dreaptă republicană mai mult decît dreapta rasistă democrată. La capătul celălalt al spectrului politic, populația neagră și republicanii cu vederi liberale vor prefera să se abțină de la vot sau să se alăture democraților decît lui Nixon.

Toate cele de mai sus reprezintă argumente „per a contrario" în favoarea unei candidaturi Rockefeller. După ce a refuzat categoric, în repetate rînduri, să facă act de candidatură, Nelson Rockefeller și-a schimbat, într-un mod foarte gradat, poziția. În măsura în care este sincer — și cei ce-l cunosc afirmă că este — nu a dorit și nu dorește să angajeze o luptă împotriva cadrelor republicane conservatoare care nu-i iartă refuzul de a sprijini în 1964, candidatura lui Barry Goldwater. Actuala lui atitudine (nu va participa la alegerile preliminare pentru că nu consideră utilă o competiție în interiorul partidului republican între el și Nixon, dar, dacă la convenția republicană se va decide desemnarea lui o va accepta) concordă cu acest punct de vedere. Duminică, 25 de personalități republicane l-au rugat insistent să-și declare candidatura. Întrunirea lor a avut loc în aceeași clădire de pe Fifth Avenue nr. 810 — în care, cu 8 ani în urmă, o dramatică întrevedere secretă Rockefeller-Nixon a avut ca rezultat introducerea a 14 modificări în platforma partidului republican. În momentul în care cei 25 începeau discuțiile cu Rockefeller, dintr-un apartament situat cu 10 etaje mai jos Nixon pleca spre New Hampshire. Reuniunea republicană a lăsat în umbră — în presa americană — alegerile preliminare din New Hampshire.

Acum, la jumătatea lunii martie, situația se prezintă aproximativ așa : Dacă partidul republican va desemna candidatura lui Rockefeller s-ar putea ca în 1969, la Casa Albă să se afle un republican. El este singurul concurent capabil să obțină mai multe voturi decît președintele Johnson. Nu e însă de loc sigur că republicanii vor lua această hotărîre. Presupunînd însă că Rockefeller va ajunge președinte, deocamdată nu este posibil să se întrevadă ce curs va lua politica americană. Admiratorii lui îl recomandă ca pe un om ponderat și un bun administrator care va ști să facă ordine în America după încheierea războiului. Tăcerea deplină păstrată de Rockefeller asupra problemei-cheie — războiul din Vietnam — lasă însă loc oricăror supoziții în privința modului cum va înțelege s-o soluționeze. Astăzi, Nelson Rockefeller nu e decît speranța vagă a unor oameni care preferă să rămînă optimiști

Felicia ANTIP

Făgăduieli și realități pe scena politico-economică indoneziană

Generalul Suharto, președintele ad-interim al Indoneziei, nu va mai fi în aprilie la Haga și — este cert — își va anula și proiectul de a vizita Tokio, Paris și Bonn. Turneul ar urma să fie realizat abia peste un an, la Djakarta fiind evidentă dorința de a evita un aranjament cu dată precisă. Hotărîrea lui Suharto nu reprezintă, în fond, o surpriză. Conducătorii militari ai Indoneziei sînt confruntați cu multe probleme interne și ei nu-și pot îngădui să părăsească țara într-un moment în care frămîntările se accentuează.

Aparent, la Djakarta viața pare a fi reintrat în normal (dacă, firește, facem abstracție de periodicele procesiuni ale unor grupuri de elevi și studenți aderenți la zgomotoasele organizații anticomuniste). Străzile cunosc obișnuita animație, instituțiile, întreprinderile, magazinele își desfășoară activitatea potrivit tradiției, iar în restaurantele de lux în care un prînz costă aproape cît retribuția pe o lună a unui muncitor, a devenit „en vogue" să se vorbească în olandeză. Simptomele încordării nu trebuie căutate nici în coloanele ziarelor și nici în cartierul comercial al capitalei. Ziariștii străini care au vizitat Indonezia în ultima vreme semnalează însă existența unei tensiuni subterane, a unei nemulțumiri care se amplifică și amenință să răbufnească violent. Politica autoritară a conducătorilor militari nu a avut drept rezultat o creștere simțitoare a eficienței economice, așa cum se promisese solemn, nu a pus capăt corupției, neglijenței, abuzurilor ci a mărit la proporții greu imaginabile boli mai vechi și mai puțin vechi.

Miniștrii și-au revizuit limbajul, au devenit mai atenți, părăsind optimismul din urmă cu mai multe luni. Ei evită o terminologie de dreapta, amestecă formulele pentru a nu șoca printr-o detașare totală de ideea progresului social. Săptămînalul indian „Link" afirma că noii conducători de la Djakarta nu-și îngăduie să subaprecieze conștiința socială a maselor, influențate mulți ani de stînga indoneziană. De aceea Suharto și colaboratorii săi vădesc multă prudență. El a respins, la 14 februarie, afirmațiile despre intenția forțelor armate de a introduce în viața publică militarismul. Argumentele erau puțin convingătoare. Simptomatic este totuși faptul că generalul a considerat necesar să dezmintă „zvonurile răuvoitoare". Într-o altă cuvîntare, Suharto recunoștea „lipsa de înțelegere ce există între guvern și popor privitor la planul de stabilizare economică". Generalul s-a arătat dispus să accepte faptul că există „defecțiuni" în conducerea aparatului de stat promițînd, însă, că ele vor fi înlăturate definitiv în cursul anului 1968. Firește, indonezienii nu duc lipsă de făgăduieli.

În interviul acordat ziarului „Die Weltwoche", sultanul Hamegku Buwono, ministrul economiei, vorbea despre o „situație proastă" pe care o ilustra cu cîteva exemple : „Din cei 80 000 km drumuri numai 20 la sută sînt practicabile, șinele de cale ferată se desprind de traverse, deoarece nu s-a făcut nimic, porturile sînt amenințate de a fi înfundate cu aproximativ 40 milioane metri cubi de nămol, rețeaua noastră de alimentare cu apă datează din 1920, în multe regiuni cinci zile pe săptămînă nu e curent și lipsește o rețea electrică bună". În cursul aceluiași interviu, colegul său din guvern, Adam Malik, deși se ocupă de afacerile externe, a înfățișat un tablou mai amplu al realităților interne : „aparatul guvernamental nu funcționează încă în multe cazuri, disciplina socială este relaxată, salariile sînt atît de scăzute încît există în continuare un teren propice pentru corupție, inactivitate, tulburări sociale și politice".

„Noi n-am ieșit încă din desiș..." — spunea ministrul. Desișul acesta înseamnă inflație, creșterea prețurilor, scăderea puterii de cumpărare a rupiei. S-au depus eforturi, există proiecte, dar progresele sînt mult prea lente pentru a modifica o criză devenită cronică. Prețul mediu la bunuri de consum este în prezent de 10—20 ori mai mare decît cel din 1965, cu toate că salariile muncitorilor nu au cunoscut în această perioadă decît o creștere de cinci ori. În cursa dintre prețuri și salarii, decalajul se mărește continuu în defavoarea salariilor. În numai două luni prețul orezului, aliment de bază în Indonezia, a crescut cu 50 la sută. Din relatările presei străine reiese că multe întreprinderi de interes major pentru economia națională au de făcut față unor dificultăți enorme. În această situație se găsesc complexul metalurgic de la Tjilegon, din Java occidentală, ca și cel de superfosfați, din Java centrală. Mecanizarea culturilor de orez din Kalimantan a fost întreruptă și, probabil, în viitorul apropiat nu există perspectiva reluării lucrărilor. Ravagiile inflației le resimt păturile populației cu venituri limitate, în special cei 1 200 000 slujbași ai statului, ale căror salarii nu pot să facă față creșterii prețurilor. Monetăria statului inundă piața cu bancnote a căror valoare scade cu fiecare săptămînă. Deși se manifestă tendința de a opri mașinile de tipărit bani din goana lor nebunească, ameliorarea condițiilor de viață ale maselor întîrzie. Pentru că, se știe, nu-i suficient să se oprească rotativa de la monetărie pentru ca, la un semn de baghetă, inflația să dispară.

Oficialitățile caută cu febrilitate o formulă care să scoată economia indoneziană din „desișul" de care pomenea Adam Malik. Speranțele se bazează pe ideea atragerii capitalului străin. Ministrul economiei evoca „stimulentele deosebite" acordate investitorilor de peste hotare. După cum scria „Industrie Kurier", „guvernul indonezian intenționează să înapoieze proprietarilor toate plantațiile și întreprinderile aflate sub controlul statului în timpul regimului Sukarno". Patru plantații de cauciuc au fost restituite firmei americane „Uniroyal Incorporated" din New Jersey. Totodată au fost înapoiate și trei plantații de cauciuc din Sumatra de nord firmei americane „Goodyear Tire & Rubber. Co". Ziarul menționează că „proprietarii străini au obținut din partea guvernului indonezian o concesiune pe 30 de ani pentru exploatarea acestor plantații". Unele firme dovedesc temeri în ceea ce privește soarta unor eventuale investiții, considerînd că „riscurile politice" persistă. Ministrul economiei a încercat să risipească îndoielile oferind garanții celor șovăielnici : „Noile legi cu privire la investiții prevăd garanții împotriva unei naționalizări, Indonezia declarîndu-se gata ca în caz de conflict să se supună unei autorități internaționale". Pentru a-i atrage pe posesorii de capitaluri, Hamegku Buwono continua etalarea făgăduielilor descriind Indonezia ca pe un paradis al omului de afaceri, o oază a profiturilor nemărginite : „Oferim reducerea impozitelor, libertatea pentru întreprinzători de a angaja în Indonezia personalul străin de care au nevoie. Este prevăzută o soluție avantajoasă pentru repatrierea profiturilor, a salariilor și capitalului". Ministrul a învățat arta reclamei. Dar oamenii de afaceri obișnuiți cu publicitatea au reticențe pe care nu și le învinge ușor. Poate de aceea Buwono exclama, în final, cu teamă : „Sperăm numai că străinătatea nu ne va lăsa în pană".

La Geneva a fost organizată prin intermediul grupului de presă „Time-Life" o conferință consacrată problemei investițiilor particulare în Indonezia. Personalități de prim rang din lumea de afaceri s-au deplasat pe malurile Lemanului pentru convorbiri cu oficialitățile sosite de la Djakarta. Să amintim cîteva nume : Eugene Black, directorul lui „Chase Manhattan Bank", bancherul David Rockefeller, Samuel Schweizer, directorul grupului bancar „Société des Banques Suisses", Gerhard Tacke, directorul concernului „Siemens et Halske, A.G.", Hermann Abs, președintele lui „Deutsche Bank" etc. În total au fost reprezentate 70 de societăți industriale și financiare de reputație mondială. Miniștrii indonezieni au oferit firmelor străine toate facilitățile imaginabile în explorarea și exploatarea surselor naturale ale Indoneziei, amintind în acest sens uraniul, aurul, nichelul, cositorul și argintul. Afluxul de dolari continuă încă să se facă așteptat. Pentru că oamenii de afaceri nu sînt niște filantropi. Ei doresc să aibă certitudinea beneficiilor. Or, Indonezia este departe de a avea stabilitatea politică indispensabilă pentru atragerea masivă a capitalului străin.

Autoritățile au hotărît să pună în libertate 40 000 de deținuți. Decizia aceasta nu semnifică o relaxare a măsurilor de ordin represiv. În primul rînd, pentru că cei 40 000 reprezintă mai puțin de 10 la sută din totalul celor aruncați în închisori (evaluați la peste o jumătate de milion). În al doilea rînd, cei 40 000 aparțin „categoriei C" de întemnițați (categoria A — militanții progresiști acuzați a fi implicați în evenimentele din septembrie 1965 ; B — „persoanele primejdioase" ; C — cei acuzați de activitate revoluționară dar fără a exista dovezi împotriva lor). Mii de oameni sînt în continuare asasinați, fără a fi judecați. Cruzimile întrec orice închipuire. Dar plutoanele de execuție și închisorile nu pot să rezolve marile probleme politice ale țării. Între deținătorii puterii și majoritatea populației există o prăpastie peste care nu se pot construi punți. „Vidul" la care se referă unii observatori nu înseamnă îndepărtarea populației de preocupările politice, ci doar refuzul de a accepta organizațiile cu existență legală. Adam Malik recunoștea că în țară, după lichidarea partidelor democratice, nu există partid de masă sau organizație politică pe care actuala pătură conducătoare s-ar putea sprijini. Forțele progresiste, deși decimate de valurile de terorism, nu au abandonat lupta. În junglă, în mici așezări, ca și în centrele urbane de importanță deosebită, acționează în adîncă ilegalitate organizații antiguvernamentale precum și grupuri de partizani (mai ales în Borneo). Agenția Associated Press relata recent că în Java centrală a fost creat Frontul Popular Liber Indonezian, grupare opusă actualului regim. Numeroasele arestări nu au drept efect dispariția opoziției clandestine. Săptămînalul indian „Link" afirmă că „în ciuda terorii, Partidul Comunist din Indonezia a fost în stare să creeze un aparat conspirativ puternic, mai ales în Java centrală și de est ; în aceste regiuni acționează de asemenea popularitatea fostului președinte Sukarno". Aceeași sursă afirmă că unii din cei epurați din armată intenționează să se ducă în munți și în junglă „sperînd să creeze o mișcare de partizani".

Agenția France Presse, referindu-se la izvoare de informații din capitala indoneziană, relata că mai multe unități ale poliției, flotei și armatei s-au răsculat împotriva guvernului Suharto. Răzvrătiții au părăsit tabăra de la Malaya, luînd cu ei cantități importante de arme. Comandamentul militar al regiunii a declarat stare de alarmă, urmărind pe fugari. Militarii rebeli s-au refugiat în zone greu accesibile. Răscoala ar avea drept cauză nu numai nemulțumirea provocată de scumpirea costului vieții, ci și protestul față de orientarea actualului guvern.

Studenții anticomuniști folosiți ca „o brigadă de asalt" împotriva președintelui Sukarno devin tot mai recalcitranți față de „noua ordine". Iluziile multora din ei s-au destrămat. „Studenții văd în fața lor un viitor lipsit de perspective" — scria „Frankfurter Rundschau". Reacția lor în fața evenimentelor este într-un fel violentă. Li s-a promis o modificare substanțială a realităților economice dar subdezvoltarea, ale cărei efecte se resimt într-o formă acută, determină reducerea treptată a posibilităților lor de a-și pune în valoare cunoștințele acumulate în amfiteatrele universitare, ceea ce explică nemulțumirea care domnește printre studenți. Chiar cei ce îl combăteau pe Sukarno demonstrează în prezent în fața sediului lui Suharto cu lozinci împotriva scumpetei și corupției. „Noua ordine" se dovedește incapabilă să împiedice deteriorarea situației economiei și să stabilizeze viața politică. „Frankfurter Rundschau" scrie că „tinerii pricinuiesc astăzi multe griji militarilor, care au folosit odinioară pe studenții islamici și creștini ca instrument împotriva comuniștilor". Opoziția studențimii față de vîrfurile guvernamentale și militare reprezintă o sursă de neliniște la Djakarta pentru că lărgește rîndurile celor ce contestă actuala orientare a țării.

Ministrul de externe indonezian mărturisea în interviul acordat ziarului „Die Weltwoche" că „armata constituie la ora actuală singura putere din țara noastră în care te poți încrede". Totuși, armata nu este în realitate o forță unitară, strînsă în jurul regimului așa cum se pretinde în discursurile oficialităților. Liderii militari sînt divizați și neînțelegerile n-au drept sursă convingeri politice sau opțiuni filozofice, ci pur și simplu rivalități, de ordin personal sau regional. Armata terestră, marina și aviația sînt fragmentate în zeci de grupuri care încearcă să acapareze posturile-cheie și care în acțiunile lor sînt ghidate doar de setea de putere și înavuțire. Grija nr. 1 a multora din comandanții militari, mai ales a celor ce stăpînesc zone mai îndepărtate, este aceea de a face afaceri. Ei comercializează fără scrupule pînă și jeepurile armatei, transformîndu-le în... taxiuri.

Între politicienii civili și liderii militari antagonismele se înmulțesc. Conducătorii armatei doresc să păstreze controlul asupra vieții publice. Generalii nu vor să renunțe nici la galoane și nici la ambițiile de a stăpîni. Suharto le-a oferit prilejul unei victorii asupra civililor : cele 347 locuri ale parlamentului au fost suplimentate cu 67 mandate dintre care 32 au revenit militarilor și 20 unor conducători ai organizațiilor studențești fidele regimului. La Djakarta se constată că nici un mandat nu a revenit partidelor politice ce ființează legal în țară. Gestul este interpretat ca o expresie a dorinței lui Suharto de a consolida influența pe care militarii o exercită în parlament. Cum vor reacționa civilii ? Neînțelegerile mai vechi și mai noi sînt o sursă suplimentară de instabilitate. Unii observatori politici sînt de părere că noile măsuri luate de Suharto „nu pot să contribuie în mod substanțial la stabilizarea politică a țării". Dreapta ultrareacționară, reprezentată prin organizațiile KAMI, KAPI și altele, nu este de acord cu o simplă numire de deputați (unora din ei li se contestă chiar legăturile sincere cu „noua ordine"). Dreapta vizează înlăturarea de pe băncile parlamentului a tuturor reprezentanților „vechii ordini", încercînd să obțină eliminarea oricărei influențe a Partidului Național. De altfel, KAMI, KAPI și alte formații de aceeași orientare au teleghidat demonstrațiile de la Djakarta desfășurate sub lozincile : „Parlamentul este neputincios ! Orez — da ; deputați — nu !". Deși este evident că schimbările din parlament vor întări poziția lui Suharto, reducînd pe reprezentanții vechilor partide politice la un rol de figurație, forțele de dreapta se declară nemulțumite. În fond, este vorba de nemulțumirea lui Nasution. Rivalitatea dintre cei doi generali exercită o influență crescîndă asupra relațiilor dintre grupurile politice și militare pe care se sprijină regimul de la Djakarta.

Eugeniu OBREA

Pe străzile Londrei, o demonstrație (la care nu a lipsit intervenția poliției) împotriva asasinatelor politice din Rhodesia

Reacții la execuțiile din Rhodesia

John Gritten

În timp ce un val de oroare, repulsie și, mai mult decît toate, de profundă nemulțumire se ridică în Marea Britanie după spînzurarea, joia trecută, a trei patrioți africani la Salisbury, alți doi au fost executați ieri. Dar la numai cîteva ore după aceste noi asasinate și în fața iminentei execuții a încă patru oameni, guvernul britanic a afirmat limpede că nu s-a hotărît încă asupra nici unei măsuri, eficiente sau simbolice. Ministrul pentru problemele Commonwealthului, George Thomson, s-a limitat la a-și declara în Camera Comunelor „oroarea, pe care toți trebuie s-o simțim față de această nouă demonstrație de nerespectare a legilor de către regimul ilegal". El a repetat ceea ce se spusese la 6 martie : că guvernul va face o declarație în legătură cu măsurile pe care își propune să le ia „cît mai curînd cu putință". Aceasta a revoltat în asemenea măsură pe cîțiva membri ai Parlamentului încît, chiar de pe bănci laburiste, deputatul John Lee s-a ridicat și a exclamat : „În timp ce noi așteptăm declarația voastră, acest Smith va continua cu asasinatele sale rituale săptămînă după săptămînă. Ce acțiuni întreprindeți acum ?" Dar singura asigurare pe care dl Thomson a putut-o da colegilor săi a fost că nu se pune problema reluării contactelor cu regimul ilegal — un răspuns indirect dat conservatorilor și în special fostului prim-ministru Sir Alec Douglas Home care, după recenta sa vizită la Salisbury, continua să ceară reluarea negocierilor cu Smith.

Trebuie reamintit că actuala criză între Londra și Salisbury a izbucnit săptămîna trecută, cînd regimul Smith a trecut Rubiconul sfidînd amnistia dată de regină pentru trei patrioți — James Dhlamini, Victor Mlambo și Duly Shadreck.

Acesta a fost cel mai clar indiciu oferit de regimul minoritar că nu mai recunoaște nici o autoritate a Marii Britanii în Rhodesia. Într-un comentariu al săptămînalului laburist de stînga „Tribune" se spune : „Luînd această hotărîre brutală, este greu de văzut cum chiar un politician cu capacitatea de compromis a d-lui Wilson mai poate continua să pretindă că e de conceput un compromis cu regimul ilegal. Acum guvernul britanic trebuie să hotărască dacă va mai tolera existența regimului Smith, făcînd în același timp gesturi formale de dezaprobare, sau dacă va face acum un efort serios pentru a îngenunchea regimul, ceea ce, ni s-a spus la început, urma să fie efectul sancțiunilor preferate de dl Wilson". O părere răspîndită printre deputații laburiști — deosebită de a aripii de stînga — este că singura cale deschisă guvernului este internaționalizarea crizei prin aducerea ei în fața Națiunilor Unite. Deși Wilson a declarat adesea că guvernul său nu va folosi forța împotriva regimului lui Smith, se consideră că dacă o formă oarecare de constrîngere va fi recomandată de O.N.U., premierul va putea considera că nu a încălcat acest angajament. Pînă în prezent, represaliile împotriva acestui ultim afront adus autorității britanice în Rhodesia, sugerate de unii deputați laburiști, par cu totul nepotrivite, sau chiar ridicole, ținînd seama de proporțiile acestei crime împotriva umanității. S-au propus sancțiuni privind pașapoartele, călătoriile, telecomunicațiile și poșta, precum și încetarea transmiterii emisiunilor pentru copii oferite de postul de televiziune al B.B.C. celui din Salisbury. Unii deputați laburiști consideră totuși că a venit timpul ca guvernul să declare că dacă vreun membru al regimului Smith pune piciorul pe teritoriu britanic, el va fi judecat pentru complicitate la crimele judiciare. Dar ziarul „Guardian" a caracterizat oscilațiile de care sînt cuprinse rîndurile laburiste arătînd în editorialul său că „răspunsurile precaute ale d-lui Thomson reflectă o profundă nesiguranță la White Hall în legătură cu următorul pas concret pe care trebuie să-l facă guvernul britanic. Există încă considerabile rețineri în ceea ce privește angajarea acestei țări într-un război economic și psihologic împotriva Rhodesiei".

Această atitudine contrastează cu opiniile mult mai categorice susținute, pe de o parte, de unii parlamentari laburiști și de Partidul Comunist Britanic și, pe de altă parte, de extrema dreaptă a partidului conservator. De exemplu, ziarul comunist „Morning Star" a publicat un editorial în care afirmă că regimul lui Smith „poate fi înlăturat dacă Marea Britanie întreprinde o acțiune militară comună cu statele africane independente și ajută pe africanii care luptă împotriva regimului în interiorul Rhodesiei". În aceste zile, au avut loc demonstrații, în special ale studenților, dar cu participarea și a 20 de deputați laburiști, în fața Casei Rhodesiei din Londra (semnificativ, la numai cîțiva metri de Casa Africii de sud) și ciocniri cu poliția care păzește clădirea. Ieri, Judith Todd, fiica fostului premier liberal rhodesian Garfield Todd, s-a alăturat demonstranților cu o placardă pe care era scris : Opriți-l pe spînzurătorul Smith acum ! Ea a spus demonstranților : „Am ajuns într-un moment în care comunității mondiale îi revine răspunderea de a scăpa de regimul lui Smith înainte ca numărul celor uciși de acesta să ajungă de la sute la mii". În același timp, Fran Ziyambe, reprezentant în Marea Britanie al Uniunii Naționale Africane Zimbabwe, a avertizat că are informații potrivit cărora alți peste 50 de africani vor fi judecați, și numărul celor condamnați la moarte se va ridica curînd la 200. Revolta opiniei publice din Marea Britanie este cu atît mai mare cu cît aici pedeapsa cu moartea a fost abolită cu doi ani în urmă.

Marți dimineața, „Times" publica pe o întreagă pagină relatările unei echipe de reporteri care a investigat complicitatea la nivel guvernamental între Republica Sud-Africană, Rhodesia și Portugalia în organizarea unor operațiuni combinate împotriva mișcării de independență africană. Aceasta este o dezvăluire a mașinațiunilor și operațiunilor militare instigate de așa-zisul „Consiliu al celor trei" — Africa de sud, Rhodesia și Portugalia — acțiuni care, potrivit echipei de reporteri de la „Times", sînt binecunoscute și aprobate tacit la Washington.

Londra, 12 martie

În ce stadiu se află „misiunea Jarring“?

Modul în care se desfășoară misiunea reprezentantului personal al secretarului general al O.N.U. în Orientul Mijlociu, Gunnar Jarring, misiune definită în termenii rezoluției Consiliului de Securitate din 22 noiembrie („stabilirea și menținerea de raporturi cu statele interesate în vederea favorizării unui acord și secondarea eforturilor tinzînd să ducă la reglementarea pașnică și conformă dispozițiunilor și principiilor prezentei rezoluții“); intensificarea contactelor diplomatice între capitalele arabe în vederea fixării datei viitoarei conferințe la nivel înalt care, inițial, trebuia să înceapă la 17 ianuarie, la Rabat, și care fusese amînată sine die, sînt cîteva din elementele de interes actual ale situației din Orientul Mijlociu.

Convorbirile pe care Gunnar Jarring le poartă de trei luni de zile în diferitele capitale direct interesate par să fi intrat din nou într-o fază deosebit de delicată, după reîntoarcerea sa dintr-o scurtă călătorie la New York (28 februarie — 2 martie), unde a conferit cu secretarul general al O.N.U. asupra primei etape a misiunii sale. „După săptămîni de zile de răbdătoare demersuri — scria zilele trecute ziarul «Le Monde» — care păreau că vor duce la rezultate, Gunnar Jarring înfruntă azi o situație în multe privințe asemănătoare cu cea găsită atunci cînd s-a instalat în Cipru“.

În urmă cu numai două săptămîni, o serie de declarații din surse arabe și din surse izraeliene făcuseră pe observatori să nutrească unele speranțe în posibilitatea „ieșirii din punctul mort“. În faza în care se găseau contactele secrete ale lui Gunnar Jarring în ajunul plecării sale la New York, se părea că șansele unei reglementări nu puteau trece decît prin filiera O.N.U. Obiectul călătoriei lui Jarring la New York era evident : peregrinările sale constante între capitalele R.A.U., Iordaniei și Izraelului nu au permis înregistrarea vreunui progres, chiar în stadiul preliminar al discuțiilor ce trebuiau să ducă la o reglementare a conflictului în termenii prevăzuți de rezoluția Consiliului de Securitate. În aceste condiții, Jarring considera insuficientă continuarea deplasărilor sale și necesară înlocuirea lor prin discuții cu cei interesați, la cartierul său general din Cipru.

La Cairo, declarații oficiale reafirmau poziția guvernului R.A.U. față de soluția politică în criza din Orientul Mijlociu. „Există trei posibilități : să capitulăm, să încercăm să ajungem la o reglementare pașnică sau să eliberăm prin forță teritoriile ocupate. Dintre ele noi am ales soluția a doua, declara la o conferință de presă Mohamed El Zayat, purtătorul de cuvînt al ministerului de externe al R.A.U., precizînd : ne este imposibil să aprobăm o soluție politică care ar însemna o capitulare“.

La 26 februarie, Abba Eban, ministrul de externe al Izraelului, se declara pentru deschiderea de negocieri, pe teren neutru, între Izrael și țările arabe sub egida lui Gunnar Jarring. Prezentînd bugetul ministerului său în fața Knesset-ului (parlamentul izraelian), Abba Eban declara : „Sîntem dispuși pentru orice reuniune care va fi convocată de trimisul special al secretarului general al Națiunilor Unite, într-un loc pe care-l va considera oportun“, arăta el, subliniind că Nicosia ar putea deveni un al „doilea Rhodos“. (Pe insula Rhodos au fost semnate în 1949, după războiul arabo-izraelian din 1948, acordurile de armistițiu, întîi cu Egiptul și apoi cu Iordania).

La sfîrșitul săptămînii trecute, devenise însă evident că ambele părți au revenit practic la pozițiile lor anterioare. Într-un interviu difuzat la 8 martie de radiotelevizIunea din Luxemburg, Abba Eban preciza că numai o conferință izraelo-arabă, care să fie doar deschisă de Gunnar Jarring, ar putea să ducă la soluționarea problemelor. „Consider că cel mai bun mijloc de a proceda, a spus ministrul de externe izraelian, ar fi de a pune față în față delegațiile Izraelului și R.A.U.“ Într-o cuvîntare rostită cu prilejul inspectării unor unități militare din deșertul Sinai, primul ministru, Levi Eshkol, arăta că Izraelul i-a propus lui Gunnar Jarring ca el să convoace cele două părți, „pentru a continua în mod direct schimbul de vederi“. Dar, a adăugat el, „nu sîntem de acord să ne întoarcem la spiritul de la Lausanne“. (Este o referire la eșecul convorbirilor de pace din 1950 în Elveția, după războiul din 1948, cînd cele două părți nu s-au întîlnit niciodată față în față, ci au negociat prin intermediul unei a treia părți).

La rîndul său, oficiosul egiptean „Al Ahram“ anunța la 8 martie că R.A.U. a informat oficial pe trimisul special al Națiunilor Unite că respinge categoric orice proiect de a invita statele arabe și Izraelul să-și trimită reprezentanți la Nicosia. Explicînd cauzele acestui refuz, Mohammed Heykal, redactorul șef al ziarului, arăta că nu mai poate fi posibilă repetarea experienței din insula Rhodos, din 1949, care nu a dus decît la un acord de armistițiu între Izrael și statele arabe, deoarece în acel moment Consiliul de Securitate nu votase decît o rezoluție privind încetarea focului, în timp ce de această dată „el a votat un plan complet de reglementare a problemei și în consecință negocierile sînt inutile“. Subliniind că misiunea lui Jarring trebuie să continue, Heykal propune însă schimbarea metodei lui de a acționa. Diplomatul suedez, propune el, ar putea de exemplu să ceară Consiliului de Securitate să precizeze prioritățile în executarea articolelor din rezoluția adoptată la 22 noiembrie și să stabilească calendarul pentru aplicarea acesteia.

O serie de fapte intervenite în ultima vreme în regiune sînt, într-o măsură mai mică sau mai mare, legate de activitatea mandatarului O.N.U. exercitînd o oarecare influență asupra problemelor complexe ridicate de „misiunea Jarring“. Cu prilejul unei scurte vizite făcute la 7 martie la Cairo, unde s-a întreținut cu Mahmud Riad, ministrul de externe al R.A.U., diplomatul suedez a fost informat despre punctul de vedere egiptean privind „anexarea administrativă a teritoriilor arabe ocupate de Izrael care face și mai dificilă misiunea lui Jarring și reglementarea politică a crizei“. La 29 februarie, printr-un decret, Izraelul anunța că Cisiordania, Gaza, Sinai și Muntele Golan nu mai sînt considerate „teritorii dușmane“. „Nu este deloc vorba de un pas spre anexare, ci pur și simplu de o hotărîre tehnică“, declara un purtător de cuvînt al ministerului afacerilor externe al Izraelului, „destinată — sublinia el — să ușureze comunicațiile între Izrael și teritoriile controlate de el“.

Hotărîrea guvernului izraelian a stîrnit puternice proteste în capitalele țărilor arabe, iar guvernul R.A.U. a adresat o notă secretarului general U Thant, Consiliului de Securitate și membrilor O.N.U. în care măsura este calificată ca „violînd legile internaționale“. În același timp, se anunța la Cairo, guvernul egiptean a luat contact cu celelalte capitale arabe pentru a studia posibilitatea convocării unei conferințe la nivel înalt care să examineze între altele și această problemă. După cum se știe, conferința proiectată pentru 17 ianuarie la Rabat a fost amînată din cauza refuzului Arabiei Saudite și Siriei — fiecare din motive proprii — de a participa. Între timp, coordonarea eforturilor statelor arabe a continuat să se realizeze prin intermediul contactelor bilaterale în vederea asigurării unor condiții care să îndreptățească și să permită întrunirea conferinței. Pe această linie se înscrie între altele și turneul efectuat de ministrul de externe al R.A.U., Mahmud Riad, într-o primă etapă în Iordania, Irak, Liban, Arabia Saudită și Kuweit și într-o a doua în Libia, Maroc și Algeria. „Șansele ca o conferință arabă la nivel înalt să fie întrunită de urgență sînt mari în prezent, cînd Siria a acceptat în principiu să participe“, sublinia zilele trecute revista egipteană „Akhbar el Yom“ arătînd că „Sudanul, Iordania, Irakul și Marocul urmează să trimită emisari la Djeddah pentru a-l convinge pe regele Feisal al Arabiei Saudite să aprobe această conferință“.

Un apel insistent pentru convocarea unei asemenea întruniri a adresat la 8 martie regele Hussein al Iordaniei tuturor șefilor de state arabe : „Această nouă conferință este mai mult ca oricînd necesară pentru întărirea poziției țărilor arabe în domeniile politic, militar, material, moral și practic“, remarcînd în continuare : „Există în acțiunea noastră puncte slabe, foarte grave, pe care trebuie să le remediem. Găsirea unei soluții politice pentru a ajunge la un rezultat onorabil și acceptabil este astfel inevitabil“.

Ansamblul problemelor ridicate de misiunea Jarring rămîne deocamdată nerezolvat. Observatorii apreciază că trimisul special al secretarului general al O.N.U. nu poate pentru moment să întreprindă inițiative noi. În aceste condiții rămîne majoră preocuparea opiniei publice mondiale pentru reglementarea politică a problemelor în litigiu din zonă, pe baza unor principii recunoscute de comunitatea internațională, între care inadmisibilitatea anexării prin forță a teritoriilor arabe ocupate și respectarea dreptului tuturor țărilor din regiunea Orientului Mijlociu la existență în condiții de pace și securitate.

Rodica GEORGESCU

COPENHAGA — ELSINOR

Călin Căliman

Cînd ieși de sub acoperișul norilor și în față ți se deschide, amplă, perspectiva orașului Copenhaga, pentru o clipă ai senzația că avionul nu va atinge pămîntul, ci marea. Pista de aterizare a modernului aeroport din capitala daneză începe, parcă, direct din mare, ca o prelungire a întinsului acvatic. Este prima surpriză pe care ți-o rezervă Danemarca, această fascinantă țară a Nordului, așezată pe 500 de insule, înconjurată de nesfîrșite întinderi marine și legată de continent printr-o singură graniță de pămînt, de cîteva zeci de kilometri. Pe drept cuvînt, Danemarca poate fi considerată ca un arhipelag : doar 67,7 kilometri reprezintă legătura terestră a țării cu bătrînul continent ; în rest — de-a lungul a peste 7400 kilometri, pămîntul danez se învecinează cu marea, fără a mai pune la socoteală suprafața arhipelagului Feroe, sau a celei mai mari insule din lume, situată în zona polară, Groenlanda...

Ce conferă locurilor acea inefabilă atracție care ispitește și impresionează pe vizitatorii de pretutindeni ? Greu de răspuns în cîteva — sau chiar multe — cuvinte. Poate vestigiile unei istorii milenare, născută din spectaculoasele fapte și legende ale vikingilor... Poate verdele dur al pădurilor, sau mirajul dunelor, sau atîtea și atîtea alte insemne vii ale naturii nordice, pe care au cîntat-o, în pagini măiestre, rapsozi și poeți ai acestor meleaguri... Poate nenumăratele și mult răspînditele castele ale veacului al XVI-lea, documente de piatră de o maiestoasă și austeră frumusețe... Poate basmele copilăriei, ivite din imaginația fabuloasă a lui Andersen... Poate arhitectura modernă și îndrăzneață a construcțiilor recente, zămislite din fantezia și priceperea unor artiști iscusiți... Poate aburul ușor care se desprinde, învăluitor, ca o fantasmă, din adîncimile fiordurilor... Sau, poate, mica sirenă din portul capitalei — simbol covîrșitor de puritate și prospețime, un fel de efigie, parcă vie, a tinereții fără bătrînețe...

Poate...

Copenhaga, orașul legendarului călugăr Absalon, constituie, desigur, una dintre principalele atracții ale Danemarcei. Situat în estul Seelandei, cea mai importantă insulă a țării, orașul — care și-a sărbătorit, anul trecut, opt secole de existență — se înfățișează vizitatorilor într-un revelator joc de contraste, un fel de dialog, neostentativ, între epoci, stiluri și mentalități diferite. Dialogul este tăcut și respectuos : contrariile se completează fără zgomot și violență, într-un joc mereu revelator. Toate modelele arhitecturale ale Europei pot fi întîlnite la Copenhaga. Goticul se învecinează cu stilul Renașterii italiene, fără ca apropierea aceasta hazardată să șocheze. Greu, și inutil imitabilă, alăturarea aceasta de contraste este rodul unei sinteze de veacuri. Un zgîrie-nori (hotelul societății de transporturi aeriene S.A.S. — Scandinavian Airlines System, construit în 1960) izbucnește firesc în centrul orașului vechi. Peisajele urbane alternează într-o dialectică riguroasă : construcții masive, strînse una în alta, îmbrățișate parcă, alături de oaze de verdeață, spații degajate, umbrite de coroanele unor arbori seculari. Vestitele statui ecvestre ale orașului — de la aceea a lui Christian al V-lea, datorată lui César Lamoureaux, încă din 1688, și pînă la aceea a lui Absalon, ridicată la începutul secolului nostru de Vilhelm Bissen, elev al celebrului sculptor Thorvaldsen — scriu în piatră o adevărată istorie a orașului. Ele alternează cu numeroasele exponate de sculptură modernă care înfrumusețează capitala completînd cronica secolelor de istorie cu paginile epocii prezente. Impresionant, masiv, solemn — castelul Christiansborg, plasat în inima orașului, și reconstruit la începutul secolului nostru, conferă prezentului — mai bine decît orice metaforă — sensul istoriei. Cele patru pavilioane ale palatului Amalienborg, reședință a familiei regale, constituie, de asemenea, un distins ansamblu arhitectural ; statuari, gvarzii palatului — cu ireproșabila lor ținută vestimentară din care nu lipsește tradiționala căciulă îmblănită — conferă ambianței contemporane alte insemne seculare.

Contrastele te întîmpină la tot pasul. Tineretul punctează cu un pigment de culoare intensă griul orașului, acea lumină gri care vibrează în atmosfera Copenhagăi asemeni griurilor luminoase ale picturilor, compuse din suma tuturor culorilor spectrului. Străzile orașului pulsează trepidant, în cadențe ritmate.

Generații, mentalități, stiluri și epoci își dau întîlnire în centrul orașului, în faimosul parc de distracții Tivoli, fermecător loc de recreare și amuzament, în care te așteaptă la fiecare pas cîte o surpriză. Bătrînei cumințl își fac acolo plimbarea de seară, populează băncile înșirate de-a lungul aleilor... Poate chiar nepoții lor, într-un dancing alăturat, răspund prin dans solicitărilor tentante ale unor orchestre de tineri. Pe estradele teatrelor, răspîndite în întreg parcul, își dau întîlnire comici, acrobați, iluziniști. Seara, luminile colorate și jocul lor savant, „muzica" artezienelor, transformă parcul într-un peisaj feeric. Chiar dacă primești toate asigurările de rigoare că micuțul tren în care te urci este un fleac pe lîngă minunile Disneylandului, după o plimbare în năzdrăvanul „montagne russe" simți că lumea se învîrtește cu tine, și tu cu ea, ca într-un basm fantastic al lui Andersen.

Drumurile Danemarcei pornesc și se întorc la Copenhaga. Secolele i-au conferit capitalei un frumos prestigiu comercial și industrial. Mai mult ca oricînd, azi, Danemarca a devenit un important centru turistic mondial. Explicații ale acestui interes turistic afli la tot pasul. Străbătînd țara, pe modernele șosele care brăzdează Seelanda, Feonia sau Jutlanda, îți rămîn durabile amintiri despre un popor harnic și primitor. Distanțele sînt scurte, chiar dacă bariere de apă întrerup din loc în loc cursul șoselelor. Un modern ferry-boat face legătura între Seelanda și „insula lui Andersen", Feonia. Acest drum de apă, între două orășele cu mare vad turistic, Korsör și Nyborg, este o încîntare. Un alai de pescărușl însoțește ferry-boatul, zburînd în volte spectaculoase alături de elegantul nostru mijloc de locomoție : temerari, pescărușii poposesc pe punte, sînt răsfățați de călători, care îi hrănesc din palmă sau le aruncă bucățele de pîine, prinse de destinatari, acrobatic, din zbor.

Această țară fără munți (cel mai înalt „munte", vîrful Yding Skovhoej, din estul Jutlandei, nu depășește 173 metri față de nivelul mării, oferă, totuși, vizitatorului peisaje de o austeră frumusețe. În nordul Jutlandei, acolo unde șoseaua se apropie vertiginos de mare, la o înălțime respectabilă, regăsești ținuturile populate odinioară de vikingi. Faima lor de cuceritori ai mărilor și oceanelor devine, oricui, explicită. Îi revezi parcă, față în față cu nesfîrșitele întinderi de apă, scrutînd orizontul, bătuți de toate vînturile, calde și reci, ale locurilor. Spre Aalborg, al pa-

trulea (și cel mai vesel) oraș al Danemarcei, așezat pe maluri de fiord în nord-estul Jutlandei, șoseaua îți descoperă multe alte priveliști memorabile, ținuturi azi fertile care au fost — pînă nu de mult — pe fund de mare, sau întinse dune, cărora hărnicia oamenilor le-a conferit stabilitate și utilitate.

De la Copenhaga, șoseaua nord-vestică duce spre unul dintre cele mai vestite castele din nordul Seelandei, Frederiksborg. Construit de Christian al IV-lea, și reconstruit după 1859 cînd flăcările unui incendiu au distrus mare parte a mobilierului, impunătorul castel Frederiksborg, situat în imediata vecinătate a unui mare lac, constituie astăzi un prețios muzeu al istoriei naționale daneze. În frumoasa curte interioară, fîntîna lui Neptun își înalță într-un joc de umbre și lumini trombele de apă. Zidurile din sala cavalerilor sînt îmbrăcate în piele aurită. În capela castelului, înșirate pe pereții masivi întrerupți de vitralii colorate, aflăm insemnele tuturor oamenilor de vază distinși de-a lungul epocilor cu cele mai prestigioase ordine daneze : ordinul elefantului și ordinul marii cruci. Orga lui Compenius, deosebit de prețioasă, datează din 1610. Sălile castelului refac, pas cu pas, întreaga istorie a țării. Portretul ctitorului, Christian al IV-lea, domină, maiestuos, una dintre cele mai frumoase încăperi ale castelului.

Spre est, șoseaua trece prin pădurea de la Grib Skov, care încearcă zadarnic să ascundă un alt superb castel al Nordului, Fredensborgul, și ajunge peste puțină vreme pe țărmul mării, la Elsinor. Castelul lui Hamlet ne întîmpină cu tentațiile și fascinația legendei. Urcăm pe metereze și privim marea. Meterezele au, parcă, urme de pași. La nici o mie de metri este Suedia. În lumina intensă a serii ne gîndim, firește, la Prințul Danemarcei, și ni-l închipuim acolo, pe lespezile reci, scrutînd depărtările, încercînd să deslușească vocea din adînc a tatălui. Scările ce urcă spre sala de onoare a castelului ne sînt și ele, parcă, familiare. Grinzi de lemn masiv domină sala de onoare, cea mai lungă sală de onoare din Europa ; gîndul ne poartă spre scena duelului, auzim parcă zgomotele spadelor și replicile shakespeariene. La despărțirea de umbrele legendei, urcăm din nou pe metereze : un vaporaș întrerupe luciul apei și desenul amintirilor.

La întoarcerea spre Copenhaga urmăm o șosea paralelă cu marea. Într-o splendidă ambianță naturală, muzeul de artă modernă de la Louisiana, aproape de Humlebaek, reprezintă o inspirată operă arhitectonică. O simfonie de piatră, sticlă și lemn, în mijlocul unui parc de poveste ce coboară spre mare. Arhitecții Jörgen Bo și Vilhelm Wohlert — îmbinînd prestigioase curente internaționale cu tradițiile arhitecturii daneze — au creat un cadru ideal pentru foarte reprezentativa expoziție de la Louisiana. I-a ajutat, copios, natura. Artă și natură se împletesc armonios, completîndu-se, confruntîndu-se, dialogînd.

A doua zi, la Copenhaga, am trecut din nou, în semn de rămas bun, pe faleza portului. Mica sirenă ne-a întîmpinat de departe, cu aerul unei ființe vii. Era tristă ?... Zîmbea ?...

Copenhaga este nu numai capitala, centrul industrial și comercial al Danemarcei, ci și una din principalele atracții turistice ale țării

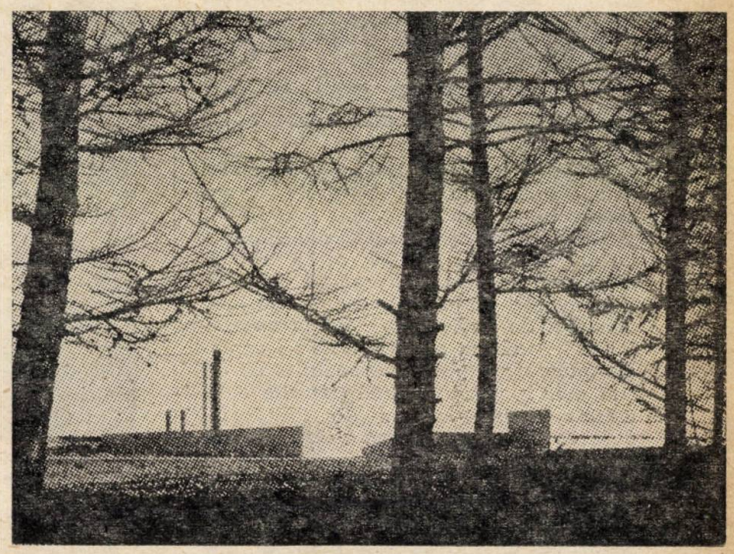

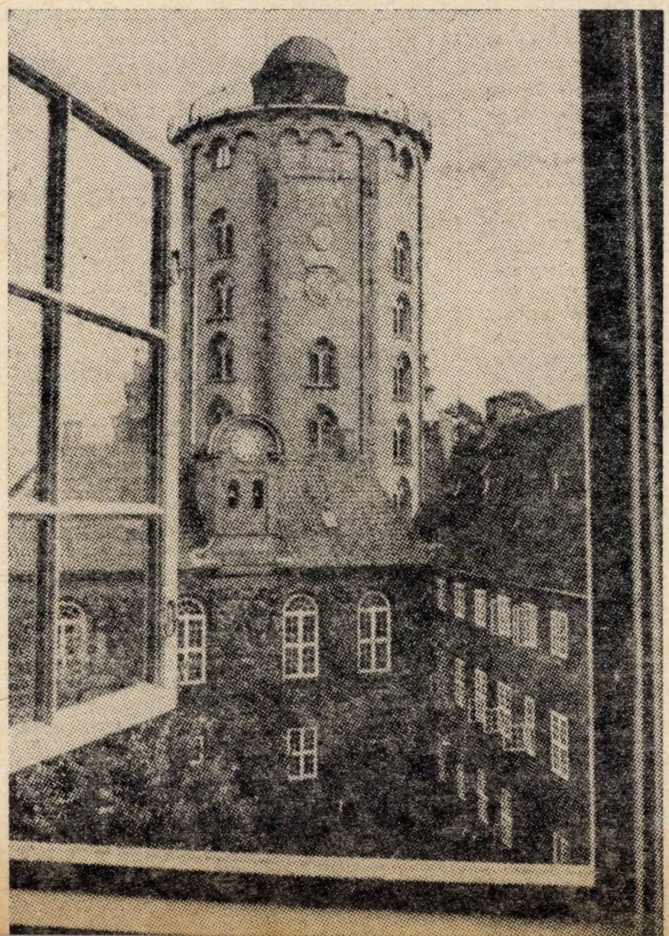

Noile uzine din Balerup sînt considerate a fi printre cele mai frumoase exemplare de arhitectură industrială modernă

In vechea Copenhagă : „Turnul rotund", construit în 1642 ca observator astronomic ; în prim plan se văd o parte din clădirile celui mai vechi colegiu danez, datînd din 1628

KENNEDY:

CRONICA UNEI DINASTII

Pe „patriarh" îl așteaptă o dramă mai gravă

Așadar, în iulie 1944, Joe Kennedy era înconjurat de toți copiii săi, cu excepția lui Joe-junior. După încheierea a două stagii pe frontul din Europa, tînărul aviator primise ordin să se înapoieze în țară. A preferat însă să se prezinte voluntar pentru o misiune deosebit de periculoasă. Un „Liberator PB 4Y", încărcat cu zece tone de exploziv puternic, trebuia să se apropie cît mai mult posibil de adăposturile submarine naziste, extrem de fortificate, care se aflau pe coasta belgiană. Cei doi piloți urmau să fie parașutați în Marea Mînecii, în timp ce avioanele care escortau bombardierul aveau să teleghideze bomba zburătoare pînă la obiectivul ei. Era un plan disperat, dar adăposturile nu păreau să poată fi atinse printr-un atac obișnuit.

Joe-junior își sărbătorise recent a 29-a aniversare iar copilotul său, locotenentul activ W. J. Willy, avea 35 de ani. Willy a reușit să decoleze cu avionul încărcat cu o mare cantitate de exploziv și să ajungă deasupra Mării Mînecii. În momentul în care urmau să sară cu parașuta, s-au produs două explozii și avionul s-a dezintegrat. Cadavrele nu au fost găsite niciodată.

Tînărul Joe fusese întruchiparea celor mai înalte ambiții și a visurilor ascunse ale tatălui său. John Kennedy (viitorul președinte) avea să scrie mai tîrziu : „Marile realizări pe care viitorul le promitea lui Joe au făcut ca moartea lui să fie deosebit de dureroasă pentru toți cei ce l-au cunoscut. Reușita lui în lume părea atît de certă și atît de inevitabilă, încît moartea sa a răsturnat ordinea firească a lucrurilor".

Joe-junior a fost decorat post-mortem cu „Navy Cross" pentru „extraordinarul lui curaj și eroism", iar contratorpilorul 850, lansat în toamna anului 1945, a primit numele său. Scurt timp după moartea lui Joe, fratele său, Robert, în vîrstă de 19 ani, i-a luat locul și s-a angajat în marină. A părăsit școala de ofițeri pentru a servi ca matelot pe bordul vasului „U.S.S. Joseph P. Kennedy-jr".

John, cel mai mare dintre fiii supraviețuitori, a preluat conducerea familiei. Internat în spitalul naval din Chelsea, unde urma să fie operat la șira spinării, el dispunea de zile întregi de singurătate, care îi permiteau să mediteze și să-și amintească. S-a gîndit să redacteze o carte consacrată memoriei fratelui său, cuprinzînd amintiri evocate de familie, de prietenii săi, de colegii săi de studii și de tovarășii săi de arme, precum și mărturiile de simpatie ale acestora. În cîteva luni, a întocmit un mic volum intitulat „As We Remember Joe" („Așa cum ni-l reamintim pe Joe"), editat în 500 de exemplare, care nu au fost puse însă în vînzare.

O recepție la Londra în 1938. Joseph Kennedy, în acea perioadă ambasador al S.U.A. în Marea Britanie, și fiul său John. Viitorul președinte avea atunci 21 de ani

La numai 15 zile după moartea lui Joe-junior, familia a primit o nouă lovitură. Sora sa, Kathleen, a fost informată că soțul ei, care era englez, murise la datorie. Kathleen a plecat imediat la socrii ei cu un avion pus la dispoziție de guvernul britanic. A rămas multă vreme în Anglia. La începutul lunii mai 1948, Kathleen și tatăl ei, care se afla la Paris, au hotărît să facă împreună o vizită pe Coasta de Azur. Un prieten din Londra, contele Fitzwilliam, pleca la Cannes cu un mic avion pe care îl închiriase și a invitat-o pe Kathleen să călătorească împreună cu el. Zborul a avut loc în cursul nopții și, din cauza ceții, avionul s-a zdrobit de panta unui munte în regiunea Ardèche. Kathleen, Fitzwilliam și cei doi membri ai echipajului au pierit.

S-a afirmat că, în urma loviturii suferite, Kennedy a început să facă speculații imobiliare pentru a-și mai alina suferința. „Mi-am închipuit că acest gen de afaceri o să-mi facă plăcere, dar n-a fost așa" — spunea el. În realitate, începuse aceste speculații în martie 1943, cu mai bine de un an înainte de moartea fiului său. A acționat pe baza unei hotărîri deliberate, în care nu intra nici un element afectiv.

Speculații imobiliare și aur lichid

Fantastica lui carieră în afacerile imobiliare a început în mod banal: avea o casă pe care dorea s-o vîndă. În 1941 și-a mutat reședința principală din New York în Florida — stat în care nu existau impozit pe venit și taxe de succesiune — și a hotărît să se descotorosească de palatul lui de 21 de camere din Bronxville. Arhiepiscopul Spellman i-a sugerat ideea să se adreseze lui J. J. Reynolds, un intermediar care se ocupa de vastele proprietăți ale diocezei. Reynolds, un irlandez activ și energic din Bronx, a devenit unul din cei mai importanți agenți imobiliari din Manhattan, în mare măsură datorită sprijinului bisericii. După vînzarea palatului, el și-a exprimat dorința de-a încheia și alte afaceri cu Kennedy.

— Credeți că aș putea să cîștig bani în afacerile imobiliare ? l-a întrebat Kennedy.

— Am putea să cîștigăm amîndoi, i-a răspuns Reynolds.

În cursul celui de-al doilea război mondial și imediat după război, Kennedy a cîștigat mai mulți bani decît în cei 30 de ani precedenți (potrivit lui Reynolds — aproximativ 100 de milioane de dolari). Așteptîndu-se la vremuri grele, Kennedy voia să facă plasamente „sigure". Reynolds nu cunoștea plasamente mai sigure decît cele imobiliare, în special în Manhattan. Crahul la care se aștepta Kennedy nu s-a produs niciodată, dar operațiunile lui i-au creat o situație ideală pentru a profita de conjunctura favorabilă provocată de inflația de după război.

Urmînd sfaturile competente ale lui Reynolds, Kennedy se interesa de afacerile care promiteau să fie fructuoase, le exploata și apoi se descotorosea repede de ele. Deși investițiile sale imobiliare erau răspîndite în mai multe cartiere din New York, el a considerat că proprietatea imobiliară cea mai subevaluată din Manhattan se află în centrul orașului, între străzile a 42-a și a 49-a și la est de 6th Avenue, Lexington Avenue fiind una din străzile căreia i se prevedea un mare viitor. Tranzacțiile lui Kennedy erau totdeauna spectaculoase și îi confirmau în mod strălucit intuițiile. A cumpărat, de pildă, cu 600 000 dolari un imobil situat la colțul dintre strada 51-a și Lexington Avenue și l-a revîndut mai tîrziu cu 3 970 000 dolari. Opera cu același succes și în diferitele suburbii ale New Yorkului. În cadrul unei singure tranzacții a cumpărat cu un milion de dolari terenuri situate în

Vezi „Lumea" nr. 11

Pelham Parkway din Bronx, pe care le-a revîndut ulterior cu două milioane.

Oricît ar fi fost de spectaculoase, tranzacţiile sale din Manhattan par neînsemnate faţă de cea mai uriaşă achiziţie pe care a făcut-o : imobilul „Merchandise Mart" din Chicago. Oamenii de afaceri se minunează şi azi gîndindu-se la această neobişnuită operaţie datorită căreia Kennedy a devenit proprietarul celei mai mari clădiri comerciale din lume. În 1945, cînd a cumpărat clădirea, unii agenţi imobiliari au considerat că făcuse cea mai proastă achiziţie cu putinţă. Evaluat în prezent la 75 milioane dolari şi aducînd chirii de peste 13 milioane dolari anual, „Merchandise Mart" a reprezentat pentru Kennedy cel mai important capital al averii sale.

În 1946, anul în care John a intrat în politică, Kennedy a hotărît să renunţe la comerţul cu băuturi alcoolice. Îi consacrase 13 ani rodnici, dar negoţul de whisky era totuşi puţin compatibil cu viaţa publică şi cu impresia de demnitate pe care urmărea s-o creeze Kennedy. Mulţi oameni care nu ştiau nimic despre el erau totuşi informaţi că se ocupa cu importarea celor mai cunoscute mărci de whisky. Se povestea că reuşise să obţină aceste licenţe de import în timp ce era ambasador la Londra, deşi în realitate primise licenţele cu aproape cinci ani înainte de a fi numit în funcţia sa diplomatică.

Kennedy se ducea rareori la biroul său de la firma „Somerset Importers" din Manhattan. Lăsa operaţiile zilnice în seama a doi colaboratori, O'Leary şi Delahanty. Dar se arăta totdeauna gata să profite de prilejurile speciale. În 1939, cînd a izbucnit războiul, a dat dispoziţie să se comande 200 000 de lăzi cu whisky, pe lîngă cantitatea obişnuită achiziţionată de firma „Somerset". În cursul perioadei de penurie de după război, acest stoc s-a dovedit a fi aur lichid. A vîndut firmei „Renfield Importers" cu 8 milioane de dolari bani gheaţă firma „Somerset Importers", a cărei înfiinţare îl costase 100 000 de dolari.

1945: Relansarea

Exact înainte de sfîrşitul războiului, Joe Kennedy a renunţat la claustrarea sa. S-a întors în viaţa publică, nu în mijlocul activităţii febrile din Washington, ci în statul Massachusetts, unde domnea atmosfera somnolentă şi provincială. La invitaţia guvernatorului statului, Tobin, Kennedy a acceptat să prezideze o comisie însărcinată cu înfiinţarea unui departament al comerţului în acest stat, ameninţat de o reconversiune dificilă. Anunţînd numirea lui Kennedy, guvernatorul Tobin l-a salutat drept „unul din cei mai competenţi oameni de afaceri din ţară".

Kennedy nu se înapoiase în Massachusetts doar pentru a ajuta statul să iasă dintr-o situaţie grea. Venise pentru a relansa numele familiei Kennedy. De acum înainte, el avea să se ocupe de politică.

Dacă în 1945 cineva ar fi îndrăznit să-l întrebe, Kennedy ar fi recunoscut, probabil cu părere de rău dar cu un realism necruţător, că numele său nu era prea cunoscut în America. Firesţe, majoritatea oamenilor relativ puţin numeroşi pe care el îi considera importanţi — de pildă, personalităţile conducătoare ale guvernului, ale lumii de afaceri, ale finanţei şi ale presei — îl cunoşteau şi nutreau un oarecare respect pentru influenţa pe care o avea datorită averii sale. Dar marele public nu-i acorda atenţie lui Kennedy. Pentru toţi cei ce nu-i ignorau cu totul numele, bătrînul Kennedy era un fost ambasador extrem de bogat — clasificare foarte vagă, care se potrivea unui mare număr de susţinători ai partidului democrat. De aceea, Kennedy se frămînta la ideea că numele său, pe jumătate uitat, avea să cadă în obscuritate.

Şi totuşi, îşi spunea el într-una, numele său reprezenta darul cel mai important din moştenirea pe care o lăsa copiilor săi. Dacă numele Kennedy avea să redobîndească o anumită celebritate, aceasta va fi datorită generaţiei tinere, în faţa căreia se deschidea viitorul cu bogatele lui perspective.

După demobilizarea sa, în martie 1945, viitorul preşedinte, John Kennedy, s-a îndreptat spre singura profesie pentru care avea o anumită pregătire şi preferinţă, o carieră în care să-şi folosească pana sa. Cu ajutorul unor prieteni ai tatălui său, a devenit corespondent special al serviciului de informaţii internaţionale al trustului de presă Hearst. A făcut reportajul şedinţei inaugurale a O.N.U. de la San Francisco, relatînd conferinţa „din punctul de vedere al unui soldat american", apoi a plecat în Anglia unde l-a vizitat pe Churchill, pus la grea încercare de alegătorii britanici obosiţi de război. Erau misiuni importante pentru un ziarist începător, dar John considera că reportajul este un gen prea „pasiv", iar redactorii şefi nu au fost cuceriţi de stilul său cam prea elaborat.

Intrarea sa în politică pentru a-l înlocui pe fratele său Joe era probabil inevitabilă, în ciuda caracterului dramatic de „poruncă ce trebuie urmată" pe care tatăl lui şi el au dat-o ulterior acestei hotărîri. „Eu sînt acela care l-am făcut pe John să intre în politică — a declarat bătrînul Kennedy unui ziarist cu mulţi ani mai tîrziu — eu port răspunderea. I-am spus că Joe a murit şi că are datoria să candideze pentru Congres. Nu vroia. Găsea că nu are calităţile necesare şi continuă să fie de această părere. Dar eu i-am spus că e o obligaţie".

Cînd s-a înapoiat la Boston, în cursul anului 1945, pentru a se lansa în politică, John Kennedy era aproape un străin în oraşul său natal. „Bunicul Fitz era cam singura persoană pe care o mai cunoşteam acolo", avea el să-şi reamintească mai tîrziu, glumind doar pe jumătate. Fostul primar avea pe atunci 83 de ani şi trăia, retras din viaţa publică, la hotelul Bellevue, unde se întîlneau numeroşi oameni politici. John s-a stabilit şi el la Bellevue, dar nu pentru a-şi pierde vremea în compania lui „Honey Fitz" şi a vorbăreţilor săi prieteni. Ca de obicei, omul cu experienţă pe care John îl asculta cu cea mai mare atenţie era tatăl său, care venise curînd după aceea să se instaleze într-un apartament la Ritz-Carlton.

Deşi familia Kennedy părăsise Bostonul de 20 de ani, gloria ei locală crescuse. Noii veniţi, sosiţi direct din Florida, au fost primiţi foarte călduros, iar urările de bun venit adresate de cea mai înaltă oficialitate a statului Massachusetts au fost deosebit de cordiale.

Urmînd să se prezinte din nou în alegeri, care se anunţau dificile, guvernatorul Tobin a considerat că fiul ambasadorului, tînăr erou de război, cu fizic seducător, ar fi un coechipier foarte atrăgător. În cursul iernii, Tobin a plecat cu avionul la Palm Beach şi i-a propus lui John să candideze pentru funcţia de viceguvernator pe lista democrată din Massachusetts. Era, evident, o cale care ducea la funcţia de guvernator dar, în cele din urmă, Joe Kennedy a hotărît să refuze propunerea. Inflaţia, crizele repetate şi şomajul provocau nemulţumire în rîndurile alegătorilor din întreaga ţară, ameninţînd să creeze dificultăţi democraţilor care candidau pentru funcţii publice în „state-test", ca Massachusetts. Kennedy a apreciat în mod just situaţia : Tobin a fost înfrînt în alegeri.

Prima candidatură a viitorului preşedinte

Dar în circumscripţia 11 din Massachusetts devenise vacant un loc în Camera Reprezentanţilor. După o studiere atentă, Kennedy şi fiul său au hotărît de comun acord că era prilejul aşteptat. Circumscripţia electorală 11, cartier sărac, era profund favorabilă partidului democrat, dar în sînul partidului se înfruntau fracţiuni irlandeze şi italiene rivale. Nu exista o organizaţie care să cuprindă întreaga circumscripţie, nu exista un conducător care să unească în jurul lui această populaţie de alegători poligloţi. De aceea, alegerile preliminare ale partidului democrat, singurele care prezentau importanţă, promiteau să fie agitate. Încă din aprilie se înscriseseră zece candidaţi.

Pe lîngă resursele financiare inegalabile ale familiei sale, John avea avantajul de a se bucura de o notorietate indirectă. Deşi alegătorii nu-l cunoşteau, amintirea bunicilor săi rămăsese vie în circumscripţie, care cuprindea regiunile dominate odinioară de ei din punct de vedere politic. De asemenea, toată lumea auzise vorbindu-se de ambasadorul Kennedy. Cînd primarul Curley a aflat că pentru locul devenit vacant se va prezenta John Fitzgerald Kennedy, el a declarat că un candidat cu două nume atît de celebre ar fi putut să se lipsească de o campanie electorală şi să plece direct la Washington. Totuşi, oricît de solidă ar fi fost poziţia sa, alegerea lui John era departe de a fi sigură. Nimic nu permitea să se afirme că alegătorii din acest cartier muncitoresc, obişnuiţi cu pălăria melon şi manierele familiare ale oamenilor politici pe care îi cunoşteau, vor accepta un nou venit tînăr şi bogat. Nimeni — şi mai puţin ca oricine candidatul — nu putea să uite de puternicul personaj care se afla în culise. Unul din adversarii lui John în alegerile preliminare l-a supranumit cu sarcasm „sărmanul copil de oameni bogaţi".

Campania electorală a lui John avea două aspecte diferite şi distincte. Pe de o parte, în ochii alegătorilor el apărea candidatul înconjurat de colaboratorii săi, tineri simpatici, în mare parte foşti colegi de universitate sau camarazi din marină, totul dînd o impresie de amatorism de bună calitate. Pe de altă parte, ascunşi vederii publicului, se aflau politicienii de profesie pe care Joe Kennedy îi înrolase pe tăcute în slujba sa. Vărul lui Kennedy, Joe Kane, vechi politician din Massachusetts, a găsit tema şi formula campaniei : „Noua generaţie oferă un conducător".

Sediul campaniei electorale era apartamentul lui Kennedy de la Ritz. Acolo el examina personal pe viitorii colaboratori recrutaţi de fiul său şi nimeni nu era admis în mod oficial înainte de a primi aprobarea fostului ambasador. S-ar fi spus că nimic nu poate scăpa vigilenţei lui Kennedy-tatăl.

Richard WHALEN

(Va urma)

Viena, 1938. Demonstrație împotriva anexării Austriei de către Germania hitleristă

martie, 1938

ANSCHLUSS-UL și implicațiile sale

Traian Caraciuc
doctor în istorie

Agenda politică și diplomatică a anului 1938 înscrie date care au exercitat o mare influență asupra evoluției evenimentelor din preajma celui de-al doilea război mondial. La începutul acestui an s-a înregistrat un act agresiv cu implicații deosebit de grave pentru evoluția evenimentelor în întreaga Europă : ocuparea Austriei de către Germania fascistă.

Dezvoltarea liberă a Austriei a fost consfințită prin tratatele internaționale încheiate în perioada dintre cele două războaie mondiale. Astfel, tratatele de la Saint-Germain și Versailles (1919), prin articolele 88 și respectiv 80, garantau suveranitatea statului austriac și cereau Germaniei „să respecte cu strictețe granițele Austriei, independența ei de stat". Peste 16 ani, în 1935, la Stresa, reprezentanții guvernelor Italiei, Franței și Marii Britanii subliniau, de asemenea, că „necesitatea menținerii independenței și integrității Austriei va continua să inspire politica lor comună". Independența Austriei a fost recunoscută, de altfel, și de Germania. În comunicatul oficial al acordului austro-german din 11 iulie 1936 se arăta că „guvernul Reichului german recunoaște deplina suveranitate a Statului federal austriac. Fiecare din cele două guverne privește structura politică internă existentă în cealaltă țară, inclusiv chestiunea național-socialismului austriac, ca o afacere internă a celeilalte țări asupra (căreia) nu va influența nici mijlocit, nici nemijlocit".

În pofida tratatelor și acordurilor internaționale, cercurile agresive din Germania au desfășurat, în special după venirea lui Hitler la putere (1933), o activitate febrilă pentru transformarea statului austriac într-o parte componentă a Reichului nazist. Hitler considera că dezvoltarea Germaniei este incompatibilă cu existența unei Austrii independente.

Acordul amintit mai înainte dintre Austria și Reich a fost socotit la Berlin doar ca „un prim pas spre realizarea Anschluss-ului". Potrivit acordului, a fost inclus în guvernul austriac Glaise von Horstenau, om de încredere al lui Hitler. Totodată, au fost eliberați aproximativ 10 000 de naziști ; în anii care au urmat, organizațiile fasciste din Austria au căpătat o tot mai mare libertate de acțiune. La 29 iulie 1936, la Viena ca și în alte orașe au avut loc mari manifestații ale național-socialiștilor. Elementele naziste, care reușiseră să ocupe funcții de răspundere în aparatul de stat, în poliție și armată, au trecut treptat la desfășurarea unei vaste propagande în favoarea Anschluss-ului.

Începutul anului 1938 marchează agravarea bruscă a primejdiei cotropirii Austriei. La Viena, Linz, Salzburg au loc, în ianuarie 1938, mari demonstrații, la care mase largi ale populației își exprimă hotărîrea de a bara drumul hitleriștilor, de a apăra independența țării. În luna ianuarie este arestat Tavs, „mîna dreaptă" a führerului austriac Leopold.

În aceste momente de mare încordare, la Berchtesgaden, în sudul Germaniei, a avut loc la 13 februarie 1938 întîlnirea dintre Schuschnigg, cancelarul Austriei, și Hitler. Cele 11 ore de discuții, care s-au desfășurat într-o atmosferă deosebit de încărcată, nu au înlăturat cîtuși de puțin primejdia care plana asupra independenței statului austriac. Între timp, potrivit „Operațiunii Otto" — planul de ocupare militară a Austriei — Germania concentrase, la frontiera cu această țară, mari efective ale trupelor terestre și importante unități de aviație. În aceste condiții, cancelarul Schuschnigg, în schimbul unor „asigurări" formale privind „respectarea" independenței țării, a fost nevoit să facă noi și serioase concesii național-socialiștilor austrieci: Guido Schmidt este numit ministru de externe, Seyss Inquart — ministru de interne și al siguranței publice, iar Glaise von Horstenau — ministru fără portofoliu. Totodată, sînt eliberați încă 7 000 de fasciști iar organizațiilor naziste li se acordă o și mai mare libertate de acțiune.

La 24 februarie 1938, întrucît presiunile naziste se accentuaseră considerabil, Schuschnigg a rostit un amplu discurs în Dieta federală. „Prima datorie și, în același timp, cea mai firească îndatorire a noastră — spunea el — este aceea de a păstra deplina libertate a patriei noastre austriece". Totodată, la începutul lunii martie 1938, cancelarul austriac a propus organizarea unui plebiscit sub lozinca „Pentru o Austrie liberă și independentă".

Acțiunile guvernului austriac au stîrnit o mare nemulțumire la Berlin și au provocat derută în rîndul elementelor fasciste. „După discursul lui Schuschnigg — declara Hitler — paharul s-a umplut. Noi vom intra în Austria cînd și cum vom dori. Plebiscitul nu va avea loc". La Viena a fost trimis în grabă consilierul lui Hitler, Keppler, pentru a stabili planul de acțiune cu conducătorii partidului național-socialist din Austria. Temîndu-se de rezultatele plebiscitului, care le-ar fi fost cu siguranță defavorabile, elementele fasciste, cu sprijinul Germaniei naziste, au intrat în acțiune : la Graz, Innsbruck, Linz, Salzburg, detașamentele fasciste au organizat demonstrații pentru a submina autoritatea guvernului.

În ziua de 11 martie 1938, la ora 12, Seyss Inquart îi înmînează cancelarului Schuschnigg un ultimatum în care se cerea renunțarea la plebiscit. La ora 16, ultimatumul este reînnoit în numele guvernului Reichului german. După o oră, consilierul ambasadei germane la Viena, von Stein, împreună cu generalul Muff, cere o audiență la cancelar căruia îi înmînează un al treilea ultimatum expirînd la ora 19,30 și în care se pretindea anularea plebiscitului, demisia lui Schuschnigg și formarea unui cabinet fascist în frunte cu Seyss Inquart.

În aceste momente grele pentru țară, Schuschnigg a încercat să ceară sprijinul statelor care garantaseră independența Austriei. La Roma, apelurile telefonice disperate ale cancelarului austriac adresate lui Mussolini nu au avut nici un ecou. La insistențele lui Schuschnigg, ministrul de externe al Italiei, Ciano, a formulat un răspuns evaziv. În același timp, de la Quai d'Orsay s-a răspuns că Franța și Anglia vor adresa un protest comun la Berlin. La rîndul său, guvernul englez a răspuns că va interveni pe lîngă Ribbentrop, care se

afla atunci în capitala Marii Britanii. Toate aceste promisiuni verbale erau departe de a asigura stabilitatea guvernului constituțional austriac, de a înlătura măcar în parte primejdia iminentă ce plana asupra independenței Austriei.

Între timp, detașamentele fasciste intră în acțiune și ocupă principalele puncte strategice din Viena. Sub protecția aviației hitleriste, care făcea demonstrații de forță deasupra capitalei austriece, forțele armate germane încep să pătrundă în Austria prin Salszburg, Kufstein, Mittenvald. În aceste condiții, în seara zilei de 11 martie, ora 20, cancelarul Schuschnigg se vede silit să demisioneze. Într-o ultimă cuvîntare rostită la posturile de radio, el declara: „Țin să accentuez în fața întregii lumi că știrile după care în Austria au izbucnit tulburări muncitorești și că guvernul n-ar fi stăpîn pe situație sînt în întregime inexacte". În același timp, președintele Republicii, Miklas, care refuzase pînă atunci să-l însărcineze pe Seyss Inquart, membru al partidului nazist, cu formarea guvernului, capitulează și el încredințîndu-i acestuia funcția de cancelar.

În noaptea de 11 spre 12 martie, în timp ce Wehrmachtul trecea frontiera germano-austriacă iar avioanele fasciste aterizau pe aerodromurile Vienei și ale altor orașe austriece, Himmler, Schellenberg, Hess sosesc pe calea aerului în capitala statului austriac. În zorii zilei de 12 martie își face apariția și Heydrich, șeful Gestapoului, cu întregul său aparat operativ, pregătit special pentru aplicarea în practică a planului de „germanizare" a Austriei. Potrivit acestui plan, încă din primele săptămîni ale cotropirii Austriei un val de cruntă teroare s-a abătut asupra populației: numeroase asasinate monstruoase, 80 000 de arestări la Viena, înființarea unor lagăre de concentrare, printre care și cel de la Mauthausen, desființarea oricăror libertăți și drepturi democratice. În numai cîteva zile, în Austria au intrat peste 250 000 de soldați germani, protejați de 400 de tancuri și 600 de avioane. În ziua de 12 martie, Hitler, însoțit de Keitel — șeful O.K.W.-ului (Înaltul Comandament al armatei germane) — și de o puternică gardă personală, a sosit în Austria, la Linz, iar în ziua de 13 martie a intrat în Viena. O serie de „legi" întocmite la repezeală au desființat Austria ca stat independent și suveran, transformînd-o în provincia de est a Reichului — Ostmark.

■

Înfăptuirea Anschluss-ului a avut consecințe deosebit de grave asupra evoluției relațiilor internaționale, a agravat și mai mult focarul de război din Europa. Ocupînd Austria, Germania a dobîndit o poziție strategică mai favorabilă în înfăptuirea planurilor sale agresive; existența unei frontiere comune cu Italia a făcut, totodată, să crească potențialul axei Berlin-Roma; s-a diminuat simțitor securitatea Franței; Cehoslovacia era strînsă ca într-un clește de frontierele germane în timp ce țările din bazinul dunărean se vedeau direct expuse expansiunii Reichului hitlerist.

Unele puteri occidentale, care garantaseră independența și suveranitatea Austriei, au înaintat la Berlin proteste împotriva Anschluss-ului, dar acțiunile întreprinse de ele în acel moment n-au depășit cadrul diplomatic. În noaptea de 11 spre 12 martie, ambasadorul englez la Berlin a remis Ministerului de Externe al Germaniei un protest împotriva imixtiunii germane. A doua zi, Chamberlain și Halifax au avut discuții cu Ribbentrop, încercînd, fără succes să-l convingă pe ministrul german de necesitatea respectării integrității statului austriac. După întîlnirea lui Halifax cu Ribbentrop, primul a declarat colaboratorilor apropiați: „Am spus ministrului german tot ce se poate spune într-o conversațiune diplomatică. Doar război nu i-am declarat, ceea ce, se știe bine, n-am putut să fac". Astfel, în dimineața zilei de 13 martie, Ribbentrop putea să-i raporteze, telefonic, lui Hitler, la Viena, că „Anglia nu va intra în conflict".

Ziarul laburist „Daily Herald" scria în acele zile: „Ceea ce este important pentru Europa este că agresiunea fățișă apare din nou ca armă preferată a diplomației germane. Dacă nu reușim să stăvilim această teribilă daună a forței, vom avea război în Europa și, cine știe, poate în întreaga lume". Poziția adoptată de guvernul britanic, de conciliere, în ultimă instanță, în fața acțiunilor agresive ale Germaniei hitleriste, nu era însă de natură să contribuie la împiedicarea unei asemenea evoluții a evenimentelor. În legătură cu aceasta, ministrul României la Londra raporta, în acele zile, Ministerului de Externe de la București: „se constată o vădită indispoziție a opiniei publice contra Germaniei, dar nici o acțiune fermă".

La 12 martie 1938, ambasadorul francez la Berlin a protestat, de asemenea, împotriva „măsurilor de constrîngere care se caută să se impună cu forța unui stat independent, o situație incompatibilă cu suveranitatea sa națională". În întîlnirea dintre Léon Blum și reprezentantul Germaniei, care a avut loc în aceeași zi, la Paris, premierul francez a declarat că Franța „protestează energic împotriva încălcării independenței austriece".

În noaptea de 11 spre 12 martie, reprezentanții Angliei și Franței la Roma au intrat în contact cu contele Ciano întrebîndu-l dacă Italia „își ia răspunderea unei examinări în comun a problemei austriece". După consultări cu Mussolini, ministrul de externe italian a răspuns că „nu vede necesitatea unui astfel de examen". În același timp, în dimineața zilei de 12 martie, un avion special l-a adus la Roma pe prințul Hessa cu o scrisoare pentru Mussolini din partea lui Hitler. Ducele, încălcîndu-și toate declarațiile anterioare, și-a dat acordul pentru agresiunea săvîrșită împotriva Austriei. Primind acest răspuns, Hitler a exclamat entuziasmat: „Ducele îmi lasă mîna liberă".

Tot în acele zile, la New York, secretarul de stat Cordell Hull a declarat reprezentanților Germaniei, Angliei și Franței că S.U.A. urmăresc „cu viu interes evenimentele din Austria, fără a avea de gînd să intervină în această criză".

La Moscova, la 17 martie 1938, guvernul sovietic a făcut o declarație, pe marginea evenimentelor din Austria. Subliniind gravitatea situației create în centrul Europei, ca urmare a folosirii violenței, Uniunea Sovietică s-a declarat gata să participe la măsuri colective, „care ar avea ca scop oprirea dezvoltării mai departe a agresiunii și înlăturarea primejdiei crescînde a unui nou război mondial". Guvernul sovietic s-a declarat de acord „să treacă la discutarea, cu puterile din Liga Națiunilor și în afara ei, a măsurilor practice dictate de împrejurări". Puterile occidentale nu au răspuns însă la această propunere. Comentînd ocuparea Austriei, ziarul „Pravda" din 23 martie 1938 scria: „Cucerirea capului de pod austriac de către Germania fascistă duce la creșterea tensiunii în Europa, apropie și mai mult pericolul războiului general european".

■

Încă înainte de înfăptuirea Anschluss-ului, România, ca și celelalte state ale Micii Înțelegeri, își manifestase hotărîrea de a susține independența Austriei împotriva oricărei agresiuni dinafară. Această problemă a fost prezentă pe ordinea de zi a celor mai importante ședințe ale Consiliului Permanent al Micii Înțelegeri. Astfel, la ședința Consiliului Permanent al Micii Înțelegeri din 22 ianuarie 1934, de pildă, la cererea ministrului de externe român, Nicolae Titulescu, s-a discutat poziția României, Iugoslaviei și Cehoslovaciei în condițiile în care s-ar înfăptui Anschluss-ul. În legătură cu aceasta, s-a hotărît să se lupte cu toată forța „atît împotriva restaurării Habsburgilor în Austria cît și a Anschluss-ului". De asemenea, în august 1935, cu ocazia celei de-a IX-a sesiuni a Consiliului Permanent al Micii Înțelegeri, care a avut loc la Bled, miniștrii de externe ai României, Cehoslovaciei și Iugoslaviei au subliniat din nou faptul că politica acestor state „trebuie să rămînă potrivnică atît reîntoarcerii Habsburgilor cît și Anschluss-ului". În anul 1936, Mica Înțelegere și-a reafirmat din nou poziția în sprijinul independenței Austriei declarînd că țările care fac parte din această alianță „se opun schimbării frontierelor printr-un revizionism răufăcător".

Cotropirea Austriei de către Germania nazistă a avut un larg ecou în rîndul opiniei publice din România, al forțelor progresiste și democratice, al cercurilor patriotice, profund îngrijorate de politica expansionistă tot mai accentuată a conducătorilor Reichului, care viza și independența și suveranitatea statului nostru.

În același timp, guvernul român urmărea cu mare atenție evoluția evenimentelor. În dimineața zilei de 12 martie, Gheorghe Tătărăscu, ministrul de externe, a cerut legațiilor române de la Belgrad și Praga să intre imediat în contact cu miniștrii de externe ai guvernelor respective pentru definirea poziției și luarea unor măsuri sporite de securitate.

În urma consultărilor cu reprezentanții diplomatici ai țărilor aliate, în condițiile politicii marilor puteri occidentale în problema austriacă, guvernul român și-a definit poziția. În telegrama Ministerului de Externe, din 16 martie 1938, adresată tuturor oficiilor diplomatice ale României, se spunea: „România nu a considerat niciodată problema Anschluss-ului ca o problemă locală punînd imediat în cauză interesele ei, ci ca o problemă europeană care depinde în primul rînd de marile puteri interesate. Acesta a fost de altfel și punctul de vedere adoptat în mod constant în cadrul Micii Înțelegeri de acord cu Iugoslavia și Cehoslovacia care sînt direct interesate în calitatea lor de state limitrofe ale Austriei. Informațiile ce ne-au parvenit în cursul ultimelor zile ne arată că Cehoslovacia a primit asigurări că Germania nu are intenția de a comite acte de ostilitate contra ei... Iugoslavia este asigurată că frontierele sale vor fi respectate de Germania... Astfel fiind, nu este locul, pentru moment, ca guvernul nostru să ia inițiativă sau să modifice cît de puțin atitudinea sa de expectativă".

Trebuie semnalat, pe de altă parte, faptul că România a fost printre ulti-

→

mele state care a sistat activitatea legației sale la Viena. Abia la 5 aprilie 1938, cînd imunitatea diplomatică a personalului era în pericol, legația s-a transformat în consulat.

Opinia publică din România —alături de popoarele iubitoare de pace și libertate din toate țările — a protestat de la început împotriva agresiunii săvîrșite de Germania fascistă. Personalități de seamă ale vieții politice românești, cercuri largi progresiste și democratice, numeroase ziare și reviste și-au ridicat glasul lor de protest împotriva cotropirii Austriei.

Partidul Comunist Român a condamnat cu hotărîre agresiunea hitleristă, desființarea Austriei ca stat independent, a subliniat consecințele grele ale acestei situații, s-a situat cu hotărîre de partea poporului austriac, a independenței, suveranității și integrității teritoriale a Austriei. Într-un Manifest al C.C. al P.C.R. din aprilie 1938, se spunea : „după cotropirea Austriei de către armatele lui Hitler, independența țării noastre este grav amenințată împreună cu existența țărilor mici vecine". „Bandiții hitleriști — scria ziarul «Scînteia» — au trecut prin anexarea Austriei la etapa hotărîtoare a dezlănțuirii războiului pentru stabilirea hegemoniei imperialismului german în Europa..." Subliniind pericolul direct pe care îl prezenta expansiunea germană pentru independența României, „Lupta de clasă" sublinia, de asemenea : „Acum, după ocuparea Austriei de către Germania hitleristă, numai orbii și vînduții nu pot vedea ce pericol amenință independența poporului român... România va deveni pradă imperialismului german, iar independența poporului român va rămîne numai o amintire din trecut". În numeroase alte materiale publicate în acele zile, Comitetul Central al Partidului Comunist Român a chemat oamenii muncii să protesteze împotriva atrocităților hitleriste din Austria și a ofensivei reacțiunii în alte țări. Tot în acele zile grele pentru poporul austriac ca și pentru toate forțele progresiste și democratice, ziarul „Lumea Nouă", organul Partidului Social-Democrat din România, scria : „Anexiunea Austriei pune capăt final tuturor iluziilor ce ar mai putea să existe cu privire la valoarea obligațiilor asumate de Germania hitleristă și la sinceritatea declarațiilor ei pacifiste".

Cu excepția cîtorva ziare de orientare fascistă, întreaga presă din România s-a ridicat în apărarea independenței statului austriac, a condamnat actul agresiv săvîrșit de hitleriști. Într-un articol consacrat Anschluss-ului, „Universul" scria: „Ne găsim în fața unui eveniment ale cărui urmări pot fi extrem de grave... Independența Austriei este de interes european. Pierderea ei este o amenințare gravă pentru echilibrul și pacea întregului continent". În același timp, în paginile ziarului „Țimpul", Nicolae Iorga releva faptul că „Austria nu este un hotar cum nici nu poate admite doctrina nazistă, care leagă drepturile statului german în orice țară de prezența acolo a unei populații germanice numeroase sau mai puțin numeroase, întinzînd astfel o linie de culoare neagră pînă peste România... Austria este un popas pe o linie de înaintare pregătită cu cea mai mare grijă... Austria este un punct de plecare. Este, așa cum a spus omul care cugetă pentru șeful statului german, «o poartă către Răsărit»".

Ocuparea Austriei de către Germania fascistă a agravat și mai mult tensiunea politică în Europa, a apropiat și mai mult omenirea de cel de-al doilea război mondial.

UN NOU STAT INDEPENDENT: MAURICIU

Insula Mauriciu, unul din ultimele teritorii ale fostului vast imperiu colonial britanic, a devenit, la 12 martie 1968, stat independent.

Descoperită împreună cu alte insule madagascariene de către portughezi, olandeză între 1598 și 1710, franceză între 1710 și 1810, și, în sfîrșit, britanică din anul 1810 și pînă în acest 12 martie 1968, insula Mauriciu — cu o suprafață de 1865 km² și o populație de aproape 800 000 de locuitori — este legată mai degrabă de civilizația franceză decît de cea a colonialiștilor englezi. Ea a fost considerată, timp de aproape un secol, piatră unghiulară a edificiului colonial francez în Oceanul Indian. Cedarea insulei a fost impusă francezilor prin Tratatul de la Paris din 1814. „Noii guvernatori britanici — scria un comentator — s-au instalat în palatele ocupate de vechii guvernatori francezi. S-a schimbat numai metropola spre care se îndreaptă navele purtînd bogățiile insulei". Bogăția principală a insulei este trestia de zahăr : 98 la sută din economia ei se bazează pe producția și prelucrarea trestiei de zahăr.

În 1965, ca urmare a creșterii mișcării politice în favoarea eliberării de sub dominația colonială, a avut loc la Londra o conferință constituțională care avea să opteze pentru una din cele trei formule ce urmau să fie rezervate „insulei zahărului" : independență, asociere, integrare. Principalele partide din insulă, în fața alternativei : acces spre independență sau asociere cu Marea Britanie, au intrat în conflict. Partidul laburist s-a pronunțat pentru prima variantă, în timp ce partidul mauritian pentru a doua. În cele din urmă conferința a optat pentru acordarea independenței. Dar abia alegerile parlamentare din august 1967 aveau să clarifice situația. Majoritatea alegătorilor s-a pronunțat în favoarea candidaților Partidului independenței (organizație formată prin fuziunea Partidului laburist cu Comitetul de acțiune musulmană și Partidul independent Forward Block). Partidul mauritian, adeptul „asocierii", a fost înfrînt. Drumul spre independență era deschis. „Procentajul de votanți — scria «Le Monde» — a demonstrat interesul populației într-o consultare cu mare semnificație pentru viitorul insulei".

DE CE AU FOST SUSPENDATE RELAȚIILE DIPLOMATICE CANADIANO-GABONEZE

Jean Guy Cardinal, ministrul învățămîntului în guvernul provinciei canadiene Quebec, a fost invitat oficial la conferința miniștrilor învățămîntului din statele afro-malgașe, care a avut loc între 5 și 10 februarie la Libreville, capitala statului Gabon. Guvernul canadian a fost de acord cu invitația dar cu condiția ca Jean Guy Cardinal să plece la conferință în calitate de șef al delegației canadiene. Soluția nu a fost pe placul autorităților din Quebec, cărora li se oferea pentru prima oară prilejul de a obține un fel de recunoaștere internațională a autonomiei către care aspiră. Ca atare, reprezentantul provinciei de limbă franceză nu a mai plecat la conferința francofonă.

Incidentul s-a produs în timp ce, la Ottawa, se examina, cu participarea reprezentanților provinciilor, proiectul viitoarei constituții a țării care urmează să redefinească distribuirea competențelor între guvernul central și guvernele provinciale. În cadrul acestor discuții, Quebecul revendică, între altele, dreptul de a încheia acorduri cu guverne străine în anumite probleme de interes local. Survenind înainte de reglementarea acestor probleme, invitația gaboneză a fost interpretată la Ottawa ca un act de ingerință în afacerile interne ale Canadei.

La 19 februarie a fost remisă guvernului de la Libreville o notă în care se arăta că acesta „a acționat într-un mod neconform cu regulile internaționale și cu menținerea unor relații strînse și prietenești între cele două țări". In notă se menționa, de asemenea, că, invitînd un ministru provincial și asigurîndu-i un statut internațional, autoritățile gaboneze au acționat contrar angajamentelor pe care și le asumaseră anterior. Precizarea se referă la faptul că invitația fusese lansată, deși, timp de mai multe săptămîni, guvernul canadian se străduise să împiedice acest gest. In cele din urmă, nesatisfăcut de reacția gaboneză, guvernul canadian a hotărît săptămîna trecută să suspende relațiile diplomatice cu Gabonul : ambasadorul canadian desemnat a primit instrucțiuni să nu-și mai prezinte scrisorile de acreditare la Libreville.

La Paris, hotărîrea canadiană a fost înțeleasă ca un avertisment : reuniunea de la Libreville a fost doar sesiunea africană restrînsă a conferinței miniștrilor educației naționale din țările francofone. Inainte de conferința lărgită, care va avea loc în toamnă la Niamey, în aprilie sau mai se va ține la Paris sesiunea europeană. Oare Quebecul va fi invitat oficial și acolo ?

Leandro CASTELLANI
Luciano GIGANTE

Frédéric și Irène Joliot Curie. In 1934 au descoperit radioactivitatea artificială

ISTORIA BOMBEI ATOMICE

(4)

EINSTEIN: „Dacă aș fi știut, n-aș fi semnat niciodată această scrisoare"

VIZITA DIN IULIE

La mijlocul lunii iulie, Leo Szilard și Eugen Wigner au hotărît să recurgă la Einstein. „Mi-am amintit că Einstein o cunoștea pe regina Belgiei — povestește Leo Szilard. De aceea Wigner și cu mine ne-am gîndit să-l vizităm pentru a-i cere să avertizeze guvernul belgian. Acesta a fost motivul vizitei pe care i-am făcut-o profesorului Einstein".

„La drept vorbind — precizează E. Wigner — acesta a fost numai unul din motivele vizitei noastre. În realitate, motivul principal era de a căuta să-i interesăm pe americani și guvernul Statelor Unite în problemele fisiunii și eventualelor ei aplicații militare. Ne dădeam seama că, deoarece fisiunea fusese descoperită în Germania, existau temeiuri să se considere că guvernul german e pe deplin conștient de posibilitățile militare pe care le oferea această descoperire. Socoteam deci că guvernul american avea obligația de a privi situația în față. Acesta a fost motivul principal al vizitei făcute de noi profesorului Einstein".

Așadar, fizicienii emigrați, în special Szilard, Wigner și Fermi, simțeau că era absolut necesar să atragă atenția guvernului american asupra problemei : într-adevăr, numai guvernul era în stare să finanțeze lucrările pentru continuarea pe scară mare a cercetărilor întreprinse. Bugetele normale ale universităților și ale fundațiilor culturale erau absolut insuficiente. Pe de altă parte, dată fiind poziția lor delicată, emigranții nu puteau să beneficieze decît în foarte mică măsură de aceste fonduri.

„S-a produs un incident amuzant — povestește Szilard, evocînd vizita sa «istorică». Einstein se afla atunci la Peconic (Long Island), fără ca noi să știm acest lucru. L-am chemat deci la numărul său de telefon din Princeton și ni s-a spus că Einstein se afla în vizită la un oarecare dr. Moore. Am plecat la Peconic și ne-am interesat de dr. Moore. Nimeni nu-l cunoștea. L-am căutat vreo 20 de minute și eram gata să renunțăm cînd am întîlnit un băiețaș de opt sau nouă ani. Din curiozitate, l-am întrebat dacă știe unde locuiește Einstein și mi-a răspuns afirmativ. Nu auzise niciodată vorbindu-se de dr. Moore, dar ne-a condus imediat la Einstein".

„L-am găsit — confirmă Wigner — și am fost foarte impresionați de promptitudinea cu care Einstein a sesizat problema. Era perfect dispus să atragă atenția guvernului american. Este îndeobște cunoscut că intervenției lui Einstein i se datorește faptul că guvernul Statelor Unite a hotărît să participe la lucrările cu privire la energia atomică".

„În cursul acestei vizite — povestește Szilard — am aflat că Einstein n-o cunoștea pe regina Belgiei ci doar cîteva personalități din guvern. Avea să le scrie. Dar noi am considerat că nu era oportun să scrie înainte de a informa Departamentul de Stat american. S-a hotărît ca eu să-i dictez lui Wigner o scrisoare destinată Departamentului de Stat pentru a-l informa asupra proiectului nostru comun de a pune în gardă guvernul belgian împotriva oricărei vînzări de uraniu către germani. În cazul în care răspunsul Departamentului de Stat nu ne va parveni în următoarele 15 zile, vom expedia scrisoarea noastră în Belgia. Wigner a plecat apoi în California iar eu m-am înapoiat în oraș ; eram totuși oarecum nemulțumit de hotărîrea pe care o luaserăm".

Într-adevăr hotărîrea lui Szilard era extrem de gravă. Ea declanșa un mecanism pe care savanții nu vor ști și nu vor putea să-l controleze.

Încă în martie 1939 se încercase să se atragă atenția guvernului american — și în special armatei — asupra proiectelor atomice. Fermi îi făcuse o vizită amiralului Hooper căruia îi înmînase o scrisoare din partea decanului său, profesorul Pegram. Pe atunci marina era singurul serviciu al forțelor armate care dispunea de fonduri pentru cercetări științifice. La 16 martie, chiar în ziua în care Pegram îi scria lui Hooper, Hitler punea punctul final anexării Cehoslovaciei. De-acum înainte războiul era inevitabil.

„Experiențe realizate în laboratoarele de fizică ale Universității Columbia — arăta Pegram în scrisoarea sa — au dezvăluit că, în anumite condiții speciale, uraniul eliberează mari cantități de energie atomică. Rezultă deci că uraniul poate fi folosit ca exploziv, de vreme ce o livră de uraniu ar elibera o energie de un milion de ori mai mare decît cea a oricărui alt exploziv cunoscut. Personal sînt de părere că posibilitățile de succes sînt destul de reduse ; totuși, confrații mei și cu mine credem că nu trebuie să se neglijeze nici cea mai mică posibilitate. Scopul convorbirii mele telefonice de azi dimineață era de a găsi împreună o filieră pentru a prezenta, la nevoie, rezultatele acestor experiențe autorităților competente ale marinei americane".

Întrucît amiralul Hooper cerea mai multe precizări, Enrico Fermi, cu prudența tradițională a omului de știință, a refuzat să „garanteze" succesul unei reacții în lanț provocate și controlate de om. El s-a mulțumit să insiste asupra preocupării sale în legătură cu naziștii, deținători ai fisiunii nucleare și în stare s-o folosească pentru puterea ei de explozie. În consecință, această întîlnire nu a avut nici un rezultat.

„Nu trebuie uitat — îi va spune mai tîrziu Fermi soției

sale — că, în martie 1939, o bombă atomică părea foarte puțin verosimilă și că nu eram foarte siguri că nu urmărim o himeră".

În iunie 1939, savanții de la Universitatea Columbia, în frunte cu Leo Szilard, au încercat încă o dată să stîrnească interesul guvernului american pentru experiențele atomice. Dar la 10 iulie, Ross Gunn, consilier științific al marinei, spulbera toate speranțele fizicienilor răspunzîndu-i lui Szilard după cum urmează : „Ținînd seama de restricțiile impuse contractelor guvernamentale, este aproape imposibil ca forțele armate să încheie acorduri care să vă fie folositoare. Sînt dezolat de această situație dar nu văd nici o ieșire...". Era un refuz foarte net și emigranții se întorceau la punctul de plecare.

UN MOMENT CRUCIAL

Eșecul demersurilor lor, între martie și iulie 1939, explică astfel îngrijorarea lui Szilard și întrevederea lui cu Einstein. „Am cerut un sfat — povestește Szilard — și mi s-a recomandat să-l vizitez pe Sachs. Alexander Sachs era consilierul particular al lui Roosevelt în probleme economice".

„În cursul întrevederilor pe care le-am avut cu Szilard — reamintește Sachs — am luat hotărîrea să pregătim un dosar asupra progreselor cercetărilor atomice și să obținem o scrisoare contrasemnată de un savant al cărui nume ar avea ecou pe lîngă președintele Roosevelt. Nu un Pegram sau un Fermi, ci un om a cărui dragoste de pace și ură împotriva nazismului să fie cunoscute de președinte. Acesta putea fi numai Einstein. Am pregătit scrisoarea pe această bază. Am ajuns la concluzia că scrisoarea trebuie să fie adresată nu secretarului de stat, ci președintelui — continuă Szilard. Am hotărît deci să cerem președintelui să numească o comisie cu care să discutăm problema. Sachs a redactat scrisoarea și a promis s-o înmîneze el însuși președintelui".

„Chiar pe atunci, la sfîrșitul lunii iulie — precizează Alexander Sachs — obligațiile mele de vicepreședinte al societății «Lehman Corporation» m-au chemat la ședința Comitetului politic însărcinat să stabilească comportarea noastră în caz de război (peste o lună, naziștii aveau să invadeze Polonia). Scrisoarea a fost deci încredințată lui Szilard. Acesta a dus-o lui Einstein, a obținut semnătura lui și-a restituit-o".

„M-am înapoiat la Einstein — reamintește Szilard — dar de data aceasta, deoarece Wigner nu se afla în oraș, m-a condus Edward Teller cu mașina. Am hotărît ca Einstein să-i scrie președintelui. El mi-a dictat un proiect și m-a rugat să-i dau o formă definitivă. Am pregătit două versiuni și ne-am înapoiat să le prezentăm lui Einstein. A ales-o pe cea mai lungă, a semnat-o, și Alexander Sachs avea s-o înmîneze mai tîrziu președintelui Roosevelt".

Ajungem la unul din momentele cele mai importante și cele mai pline de consecințe din istoria secolului nostru.

Peconic (Long Island), 2 august 1939 : În prezența fizicianului Leo Szilard, Albert Einstein semnează primul document oficial care cere unui guvern să asigure fabricarea unei arme atomice. Acest moment este crucial în existența unui mare număr de savanți.

La 2 august 1939, Einstein îi amintea lui Roosevelt că „în cursul celor patru luni precedente, cercetările lui Joliot în Franța, ale lui Fermi și Szilard în S.U.A. au sporit considerabil posibilitățile de a provoca o reacție în lanț care ar elibera, în cadrul unei mase mari de uraniu, cantități uriașe de energie. Acest nou fenomen ar putea duce de asemenea la fabricarea unor bombe cu o putere uriașă". Și el își exprima dorința ca guvernul să stabilească contacte permanente cu fizicienii atomiști pentru a accelera lucrările în curs și pentru a finanța cercetările viitoare ; îl anunța că Germania suspendase practic vînzarea uraniului extras din minele cehoslovace și adăuga : „Promptitudinea cu care a fost luată această măsură se explică prin următoarea coincidență : fiul subsecretarului de stat german von Weizsäcker lucrează la Institutul Kaiser Wilhelm din Berlin..." Ultimul paragraf nu făcea decît să sublinieze că bănuielile exprimate cu privire la lucrările germane în domeniul bombei atomice se bazau pe date precise și certe.

Peste cinci ani, Einstein avea să spună : „Dacă aș fi știut, n-aș fi semnat niciodată această scrisoare".

CINE A FOST AUTORUL ?

Cine a conceput, cine a scris faimoasa scrisoare din 2 august 1939 ? Cinci oameni sînt amestecați îndeaproape în acest eveniment pe care l-am reconstituit aci folosind propriile lor cuvinte : Albert Einstein, părintele fizicii moderne, Leo Szilard Eugen Wigner, Edward Teller, trei savanți emigrați din Europa ; Alexander Sachs, economist din Wall Street. Care dintre ei a fost adevăratul autor al scrisorii ?

E de netăgăduit că multe puncte au rămas obscure, că motivele intervenției lui Einstein, ca și ale acelora care au vrut să-l amestece în istoria primei bombe atomice, sînt multiple și că mărturiile lor sînt departe de a concorda totdeauna. Executorul testamentar al lui Einstein, Otto Nathan, a examinat cu atenție numeroase documente și mărturii verbale în această problemă. „Scurt timp înainte de vizita făcută lui Einstein — scrie Nathan — Szilard discutase întreaga problemă cu un prieten al său aparținînd cercurilor financiare din New York. Ținînd seama de resursele financiare ale Universității Columbia, secția de fizică nu putea să facă față cercetărilor ulterioare la care se gîndeau Szilard și Fermi ; în consecință era indispensabil să se găsească alte fonduri".

Cînd Szilard și Wigner s-au înapoiat din vizita făcută lui Einstein, expertul financiar l-a informat pe Szilard că a discutat cu Sachs, consilierul economic de la „New York Banking House" al firmei „Lehman Brothers". Sachs îl sfătuia pe Szilard să-și axeze cererea adresată președintelui pe un singur element : securitatea țării. Leo Szilard s-a înapoiat la Einstein împreună cu Teller, iar Einstein i-a dictat lui Teller un proiect de scrisoare în limba germană cuprinzînd majoritatea paragrafelor incluse ulterior în scrisoarea finală.

La 2 august, Szilard l-a informat pe Einstein printr-o scrisoare că, atunci cînd se vorbise cu Sachs despre omul care ar putea servi drept intermediar între stat și savanți, fuseseră citate trei nume : Karl T. Compton, Bernard Baruch și Charles Lindbergh. Ultimul era marele favorit. După un nou schimb de păreri cu Sachs, Szilard a redactat două versiuni în engleză pornind de la textul german al lui Einstein și Teller și apoi i le-a dus lui Einstein care a ales-o pe cea mai scurtă.

Acestea par să fi fost peripețiile primului document politic din istoria bombei atomice. Rolul principal îi revine fără nici o îndoială lui Szilard.

„Încă de la început — confirmă Szilard — am fost extrem de favorabil fabricării unei arme atomice deoarece eram convinși cu toții că germanii erau pe cale să pună la punct propria lor bombă. Trăiam cu spaima că vom fi obligați să capitulăm în fața simplei amenințări cu bomba. În consecință nu ne rămînea de făcut decît un singur lucru : să fabricăm și noi o bombă".

Și azi încă, Nathan are îndoieli asupra veridicității reconstituirii făcute de el însuși sau cel puțin asupra rolului lui Einstein în această afacere. „În ciuda tuturor eforturilor mele pentru a descoperi cele mai mici amănunte ale acestor evenimente — spune Nathan — nu cred că se știe și nici nu cred că este posibil să se știe cine a fost autorul scrisorii. Probabil că a fost profesorul Szilard, ajutat de Alexander Sachs, dar este la fel de probabil ca Einstein să fi dictat o primă versiune, de care Szilard și Sachs s-au servit pentru a redacta ultima versiune, care a fost de altfel semnată de Einstein și înmînată președintelui Roosevelt".

SUSPICIUNI RECIPROCE

Răspunsul lui Roosevelt către Einstein poartă data : 19 octombrie 1939. De ce acest interval de două luni și 17 zile ? În primul rînd, scrisoarea semnată de Einstein nu a ajuns imediat la Roosevelt. Pentru a i-o înmîna, Alexander Sachs a așteptat momentul în care Roosevelt ar fi avut timpul și posibilitatea s-o studieze. În aceste două luni s-au petrecut multe lucruri. Chiar în momentul în care Einstein semna scrisoarea, Hitler pregătea invadarea Poloniei.

În aceeași epocă, cel mai mare fizician german, Werner Heisenberg, laureat al Premiului Nobel, a petrecut cîteva zile la New York. Szilard, Wigner și ceilalți refugiați aveau un prilej prețios de a obține confirmarea sau spulberarea bănuielilor și temerilor lor cu privire la progresele științifice germane din cursul lunilor precedente. Prietenia care îi legase odinioară îi autoriza să vorbească sincer și cinstit. Werner Heisenberg a debarcat la New York la cîțiva kilometri de plaja din Long Island, unde Einstein avea să semneze actul de acuzare împotriva fizicienilor rămași în Germania și în special împotriva lui C.F. von Weizsäcker, prieten și colaborator al lui Heisenberg. De acolo, el a plecat la Ann Arbor (statul Michigan), la un prieten olandez, profesorul Sam Goudsmit. S-a întîlnit și cu un alt cunoscut de la Göttingen, Enrico Fermi, care preda cursuri de vară la Universitatea din Michigan și care frecventa cercul lui Goudsmit. Dar convorbirile dintre Heisenberg, Goudsmit și Fermi au fost extrem de rezervate și minate de neîncredere. Prietenii și confrații de odinioară s-au arătat reticenți, chiar recalcitranți, cînd a fost vorba să evoce, fie și în mod voalat, problemele energiei nucleare. Cum se poate explica o asemenea neîncredere de ambele părți ? Fizicienii refugiați aveau tendința să-și explice neîncrederea lui Heisenberg prin faptul că el lucra probabil la un program pentru construirea de bombe atomice. Era oare suficient însă acest lucru pentru a o justifica ? Și presupunerea lor nu ar fi trebuit oare să facă și mai necesar un schimb de păreri, o explicație ?

Azi este greu să reconstituim conținutul întrevederilor dintre Heisenberg, Goudsmit și Fermi, întrucît cei trei fizicieni, deși prieteni, au evitat mereu să se refere la ea. Mărturiile lor nu ne ajută de loc să lămurim situația.

(Va urma)

„Despre incidentele de la Universitatea din Varşovia"

În numărul său din 11 martie, ziarul „Trybuna Ludu" a publicat un articol cu privire la incidentele petrecute recent la Universitatea din Varşovia. În articol se spune :

«În jurul incidentelor de la Universitatea din Varşovia care au avut loc la 8 şi 9 martie s-au şi creat legende, atribuite în mod stăruitor acestor evenimente demne de regret. Ca întotdeauna cînd este vorba de aventuri de stradă, apar diferite variante, adesea cu totul contradictorii, expuse în funcţie de punctul de vedere al participantului sau martorului ocular.

Care este adevărul ?

Vineri, aproximativ la ora 12, în incinta Universităţii din Varşovia s-a adunat un numeros grup de studenţi. Celor care intrau în incinta Universităţii li se difuzau manifeste cu un text antistatal. Irene Liasota, studentă la Facultatea de sociologie, a dat citire unei rezoluţii împotriva exmatriculării din Universitate a studenţilor Adam Mihnik şi Henryk Szleifer. Rezoluţia a fost citită încă o dată de către studenţii Wiktor Gurecki, cunoscut încă înainte prin acţiunile sale aventuriste, şi Miroslaw Saeicki. O parte din cei prezenţi stăteau pasivi, alţii : protestau : „Lăsaţi-ne să învăţăm în linişte", „Rebelilor, afară din Universitate", iar restul proferau ameninţări agresive împotriva autorităţilor universitare. Un pretins grup, care se autointitula drept delegaţie din partea tuturor studenţilor, s-a dus la rector, unul dintre studenţi declarînd că ei reprezintă... „opoziţia legală".

Prorectorul Zygmunt Rybicki a încercat să potolească pe studenţii adunaţi în incinta Universităţii, amintindu-le că autorităţile Universităţii n-au permis organizarea mitingului. El a cerut tineretului să se împrăştie. O parte din studenţi a întrerupt alocuţiunea prorectorului cu strigăte şi fluierături. Atmosfera se încingea. Au început să se audă invective la adresa muncitorilor care au venit în incinta Universităţii în legătură cu situaţia care s-a creat .

Reprezentanţii forurilor Universităţii, prorectorul prof. Z. Rybicki, prof. Herbst, decanul Facultăţii de istorie, şi prof. Brobowki, decanul Facultăţii de ştiinţe economice, au încercat încă o dată să convingă tineretul să se împrăştie. Chemările lor n-au găsit nici un ecou şi drept răspuns se auzeau fluierături şi strigăte. Rectoratul Universităţii a epuizat, faţă de studenţii adunaţi, toate mijloacele de influenţă verbală.

Tensiunea în rîndul studenţilor adunaţi creştea. La adresa muncitorilor activişti erau proferate nu numai invective, ci asupra lor se aruncau bulgări de zăpadă, pietre şi monede. Muncitorii nu s-au lăsat provocaţi. Cînd încercările de a convinge pe cei adunaţi nu au ajutat, muncitorii au părăsit incinta Universităţii, iar membrii detaşamentului de miliţie civilă voluntară au trecut la restabilirea ordinei. Mitingul a fost împrăştiat, iar, aşa cum se întîmplă de obicei, cîteva persoane dintre participanţii la miting, aflate în incinta Universităţii, şi membri ai detaşamentului de miliţie civilă voluntară au avut de suferit.

După ce au părăsit incinta Universităţii, o parte a studenţilor au început să organizeze în grupuri mici acţiuni aventuriste pe străzi. În unele locuri li s-au alăturat huligani şi un oarecare număr de elevi atraşi de senzaţional. Atunci a intervenit miliţia pentru a lichida excesele şi pentru a restabili ordinea pe străzi.

Un grup de studenţi a pătruns în biserica Sfînta Cruce în care au început să demoleze băncile şi să smulgă din ele bețe şi ciomege. Preotul bisericii a cerut ajutor miliţiei care, însă, nu a intrat în biserică şi s-a limitat numai la a împrăştia adunarea din stradă.

Sîmbătă, în faţa Institutului Politehnic au început să se adune conducătorii aventurii care a avut loc vineri. Ei au încercat zadarnic să atragă de partea lor pe studenţii acestui institut de învăţămînt, apoi au provocat scandaluri în diferite locuri ale oraşului, în împrejurimile Institutului Politehnic şi ale Universităţii.

În cursul incidentelor, care au avut loc vineri şi sîmbătă, au avut de suferit o serie de persoane. Datele serviciului medical, verificate cu exactitate, dovedesc că s-a acordat ajutor medical unui număr de 30 de participanţi la incidente, uşor răniţi. Două persoane sînt internate în spital unde vor rămîne cîteva zile pentru observaţii clinice. Au avut de suferit, de asemenea, 28 de funcţionari ai miliţiei şi ai miliţiei voluntare. (Printre ei trei sînt serios răniţi). Orice zvonuri provocatoare privind aşa-zise victime nu au nimic comun cu adevărul.

În cursul incidentelor au fost reţinuţi cîteva zeci de participanţi, dintre cei mai activi, din care aproape jumătate nu au nimic comun cu Universitatea. De cei vinovaţi se ocupă Colegiul Sfatului popular raional pentru cercetări şi judecată, care a pronunţat deja o serie de condamnări la amendă şi închisoare.

Autorităţile universitare vor aplica vinovaţilor sancţiuni severe.

Să revenim la substratul evenimentelor şi la apărătorii lor. Problema constă în aceea că majoritatea tineretului, care într-o măsură sau alta a participat la incidente, nu-şi dă seama de cauzele sale principale. Conducătorii acestor incidente sînt intriganţi care acţionează în incinta Universităţii de cîţiva ani. Să le spunem pe nume : Adam Mihnik şi Josef Doiczgevant — cunoscuţi pentru acţiunile provocatoare din Universitate, Aleksandr Smoliar — fiul redactorului-şef al unui ziar, activist al clubului „Babel", asistent profesor Vlodzimej Brus, Viktor Gurecki — fiul unui director general din Ministerul de Finanţe, Irene Liasota — fiica unui colonel la pensie, Henrik Szleifer — fiul unui cenzor la direcţia Centrală a controlului presei, Eva Zajickaia — fiica fostului preşedinte al Sfatului popular din Varşovia, Katajina Verfelj — fiica fostului redactor-şef al unor organe centrale de presă. Trebuie să provoace uimire faptul că la aceste excese, după cum reiese din cîteva exemple sus-amintite şi din alte fapte, au participat copii ai căror părinţi au ocupat în repetate rînduri înalte funcţii de stat şi posturi obşteşti. Se pune de la sine întrebarea dacă respectivii părinţi îşi înţeleg răspunderea pentru această educaţie care permite copiilor lor să participe la excesele îndreptate împotriva conducerii institutelor de învăţămînt superior şi a ordinei publice.

În spatele tineretului se ascund persoane cunoscute autorităţilor, care au instigat incidentele de vineri şi sîmbătă, recrutate din cercurile unor faliţi politici de diferite nuanţe. Aceştia sînt cei care, urmărind propriile interese, — după cum a declarat rectorul Institutului Politehnic din Varşovia, prof. D. Smolenski, în apelul către studenţi, — tulbură apele pentru a prinde în mrejele activităţii lor tineretul ce priveşte cu entuziasm problemele obşteşti, dar, din păcate, e dezorientat de colportarea unor ştiri lipsite de orice temei.

Este greu, de asemenea, să nu spunem cîteva cuvinte critice la adresa autorităţilor Universităţii, care de mult timp nu acordă suficientă atenţie disciplinei şi educării juste a tineretului. Conducerea institutului, ca şi întregul corp didactic, trebuie să poarte răspunderea atît pentru procesul de învăţămînt, cît şi pentru procesul de educaţie şi să se împotrivească activ încercărilor de întunecare a conştiinţei tineretului.

Respectarea dispoziţiilor autorităţilor institutului, faţă de care tineretul studenţesc şi-a asumat obligaţii, este prima condiţie a dreptului tineretului de a studia în şcoala superioară şi de a primi ajutor din partea statului. În numele menţinerii înaltei demnităţi a institutului de învăţămînt, în numele autorităţii conducerii sale şi al autorităţii corpului didactic, trebuie să cerem tineretului respectarea în întregime a dispoziţiilor autorităţilor universitare şi a regulamentului de învăţămînt.

O deosebită răspundere pentru buna atmosferă politică, pentru poziţia pe care se situează tineretul, pentru desfăşurarea normală a învăţămîntului o poartă, de asemenea, organizaţiile de partid şi de tineret. Sîntem convinşi că membrii lor vor manifesta suficientă energie şi hotărîre pentru a pune capăt dezordinilor din Universitate, vor şti să mobilizeze întregul tineret la îndeplinirea cu cinste a îndatoririlor sale.

Societatea are dreptul deplin de a cere de la tineretul studenţesc ca, folosindu-se de condiţiile favorabile create de statul popular, să-şi consacre timpul învăţămîntului, însuşirii calificării, să nu dea ascultare nici unor intriganţi şi să dea dovadă de conştiinţă şi calităţi cetăţeneşti

Ştim că putem conta pe majoritatea tineretului nostru, de care Polonia, ce construieşte socialismul, îşi leagă speranţele. Incidentele regretabile şi triste nu pot întuneca frumosul nume al întregului nostru tineret studenţesc».

Art Buchwald

Escaladarea cu liftul

Joi 29 februarie, președintele Lyndon Johnson a avut una din cele mai bune zile ale sale. A fost blocat timp de 12 minute într-un lift la Pentagon și, în cele din urmă, a fost nevoit să iasă pe brînci împreună cu fostul ministru al apărării, Robert McNamara *). S-ar fi putut crea astfel o situație foarte neplăcută pentru comandantul suprem dar, din fericire, fusese întocmit un plan de urgență tocmai pentru o asemenea ocazie.

De îndată ce s-a anunțat că președintele e blocat în lift, a fost convocată o conferință de presă a Casei Albe. Consilierul președintelui, Walter Rostow, a declarat ziariștilor că președintele a planificat de mai multă vreme să fie blocat într-un lift al Pentagonului și că momentul exact în care aceasta s-a întîmplat efectiv nu a constituit o surpriză pentru guvern.

— Faptul că președintele a fost blocat numai timp de 12 minute — a declarat Rostow — dovedește că liftul defect nu a reușit să-și îndeplinească misiunea.

Exact în momentul în care Rostow își ținea conferința de presă, lui Dean Rusk i se puneau întrebări despre lift la o conferință de presă ținută la Departamentul de stat. El a răspuns :

— Dv., ziariștii, în loc să scrieți despre un singur lift care s-a defectat, de ce nu scrieți despre toate celelalte lifturi care funcționau în acel moment ? De ce nu publicați ceva favorabil despre lifturile americane, în loc să subliniați întotdeauna ceea ce e rău în privința lor ?

Un ziarist a răspuns că defectarea liftului respectiv reprezintă o știre ; funcționarea celorlalte lifturi nu reprezintă o știre.

Infuriat, Rusk s-a întors spre ziarist și l-a apostrofat :

— De partea cui te situezi dumneata ?

Vicepreședintele Hubert Humphrey, care ținea din nou un discurs la Chicago, a declarat în fața membrilor Clubului Optimiștilor :

— Nimeni, mai mult ca președintele, nu dorește să iasă dintr-un lift blocat. În același timp, însă, Johnson și-a luat față de lumea liberă un angajament pe care intenționează să-l respecte ; și dacă aceasta înseamnă să se lase blocat într-un lift al Pentagonului, el o va face deoarece consideră că este ceea ce trebuie făcut.

În cele 12 minute cît președintele a fost blocat în lift, Lou Harris a efectuat un sondaj care a dat următoarele rezultate :

67 la sută au declarat că, după părerea lor, președintele a manevrat în mod adecvat lifturile Pentagonului ; 20 la sută și-au exprimat părerea că altcineva ar fi făcut-o mai bine ; 13 la sută au declarat că „nu au nici o părere".

Întrebați dacă președintele trebuie să iasă din lift, 35 la sută au declarat că ar trebui să iasă ; 34 la sută au spus că ar trebui să rămînă pe loc ; 31 la sută au declarat că, după părerea lor, nu are nici o importanță ce anume va face.

(Din **International Herald Tribune**)

*) Este vorba de un fapt real : pentru a participa la ceremonia prilejuită de părăsirea Departamentului apărării de către Robert McNamara, președintele Johnson, McNamara și alte 11 persoane au fost nevoite să se suie pe un scaun pentru a putea fi scoși din ascensorul care se oprise între etaje

INTERNATIONAL Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

Walter Lippmann

„DIN FERICIRE VOR AVEA LOC ALEGERI"

ESTE UN NOROC pentru Statele Unite că, în aceste vremuri vitrege, vom avea în curînd alegeri. Ele ne deschid perspectiva de a putea începe să exercităm un control asupra unor evenimente care scapă în prezent supravegherii politice și umane. Singura modalitate de a începe acest proces este ca alegătorii să aleagă un nou președinte, cu noi consilieri și o nouă aliniere de partid. Conflictele interne provocate de război, de problema orașelor, de economie și rasism, nu pot fi reglementate decît dacă națiunea, în ansamblu, poate privi spre un nou început. Nu mai putem rămîne încă cinci ani în încurcăturile de acum.

Elementul dominant al vremii noastre nu îl constituie faptul că, într-o serie de probleme, părerile sînt împărțite și că se manifestă o opoziție puternică față de Administrație. Acest lucru este destul de normal. Elementul caracteristic este dispariția încrederii generale în idealurile și în viitorul națiunii americane. Asistăm la spulberarea speranței — inerentă spiritului american — că omul își poate rezolva problemele și poate depăși adversitățile. Lyndon Johnson a spulberat această speranță, împingînd o întreagă generație de americani într-o revoltă fățișă sau implicită împotriva propriului lor guvern și a propriei lor societăți ; el a insuflat restului populației un sentiment de deznădejde și dezorientare. Tot ce mai pot spune cei mai respectabili dintre apologeții săi este că, după părerea lor nu se mai pot aștepta la nici o acțiune din partea lui Johnson. Nu e nimic bun în acest nihilism. Națiunea noastră merită conducători care să-i stăpînească destinul, nu să se lase în voia lui.

Întrucît cei aflați astăzi la putere ne-au adus în actuala situație dificilă, singurul lucru care ne-a mai rămas este să ne îndreptăm privirea spre cei ce nu se află la putere. Dacă Lyndon Johnson nu se va retrage luînd cu sine pe principalii săi consilieri, numai un președinte republican ar putea salva țara din situația ei grea. Eugene Mc Carthy nu-l poate înlocui pe Lyndon Johnson la Casa Albă. Acest om de curaj raliază ce a mai rămas nevătămat din acest partid pentru salvarea sufletului partidului democrat. El salvează viitorul democraților. Dar pentru prezentul periculos speranța țării este că va putea găsi un republican care să-l înlocuiască pe președintele Johnson.

Partidul republican nu dispune de o gamă largă de posibilități de opțiune în ceea ce privește candidații competenți pentru postul de președinte. De fapt, există numai doi oameni : Nixon și Rockefeller. Guvernatorul Romney s-a retras, iar guvernatorul Reagan nu are experiența necesară pentru a fi președintele Statelor Unite în această epocă critică.

Cea mai mare slăbiciune a lui Nixon constă în faptul că nu oferă o posibilitate de opțiune în raport cu Johnson, ci este un ecou al acestuia. Este un ecou al concepțiilor lui Johnson cu privire la războiul din Vietnam și la viitorul nostru în Asia. Nu oferă nici o perspectivă de schimbare favorabilă

La Paris s-a deschis tradiționalul Salon internațional de artă menajeră. Sînt expuse cele mai noi articole de menaj și aparataje pentru „mecanizarea în gospodărie"

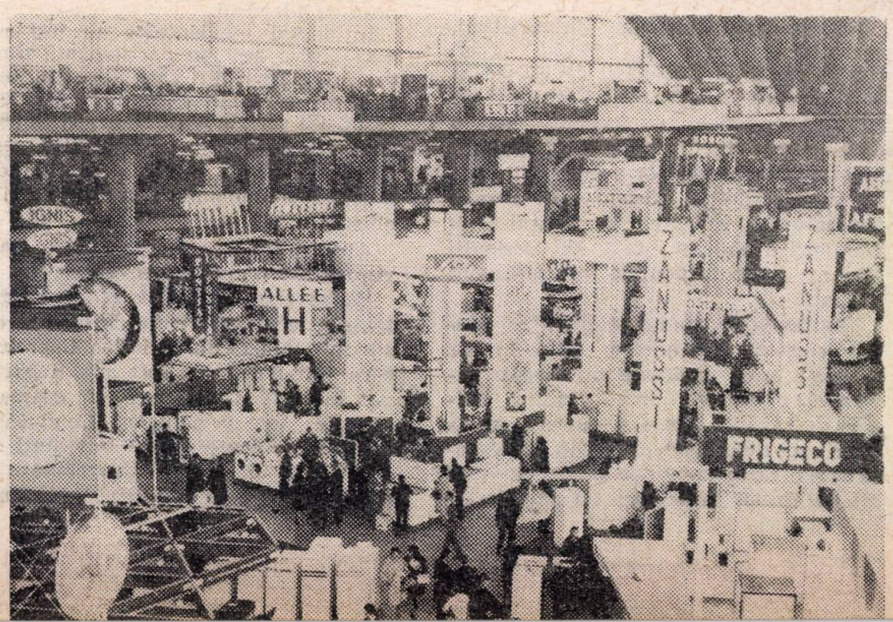

în această situație sumbră. Din punct de vedere a politicii electorale, Nixon prezintă o slăbiciune și mai mare. E o slăbiciune pe care o are și Johnson. Ea se numește prăpastia neîncrederii — un mod politicos de a spune că masele nu prea au încredere în el. Într-o competiție Nixon-Johnson, țării i se va cere să aleagă între doi oameni care, așa cum se afirma odată despre alți candidați, sînt la fel de departe unul de altul ca și cei doi poli (întrucît au opinii divergente asupra unui număr atît de mare de probleme) și în același timp la fel de asemănători (amîndoi fiind înghețați și pustii).

Nu este surprinzător că, pentru Casa Albă, Nixon este acum candidatul republican preferat. Numai cu condiția să poată candida împotriva lui Nixon ca președinte, și cu Dirksen ca lider al Congresului s-ar împlini visurile lui Johnson. El ar fi la fel de sigur de realegere cît poate fi un președinte care duce un război pe care nu-l poate cîștiga și pe care l-ar putea pierde.

Privită în acest context electoral, argumentarea în favoarea lui Rockefeller este practic imposibil de respins. El este republicanul cu cele mai mari șanse de a cîștiga în alegeri. Deși Nixon reprezintă opțiunea republicanilor declarați, aceștia constituie un partid minoritar, care nu poate cîștiga în alegeri decît atunci cînd o importantă masă de democrați și alegători independenți trec de partea lor. Nici un alt republican nu poate egala forța de atracție a lui Rockefeller pentru această masă strategică de alegători. Din acest punct de vedere, raportul dintre Nixon și Rockefeller se aseamănă cu raportul dintre Taft și Eisenhower în 1952. Taft constituia și el opțiunea preferată a republicanilor declarați. Nu era însă sigur că el va cîștiga alegerile. Eisenhower, care nu era de fapt un republican, deținea principalul atu deoarece era sigur că poate cîștiga alegerile. Acesta este motivul pentru care politicienii republicani l-au desemnat drept candidat. Dacă Rockefeller va fi desemnat candidat la Miami, aceasta se va datora aceluiași motiv și anume faptului că numai el ar putea cîștiga în alegeri.

Rockefeller nu ar avea acest atu dacă motivele pentru alegerea sa ca președinte nu ar fi solide și întemeiate. Afirm că, în 1968, aceste motive sînt stringente. Căci țara va alege nu un președinte care să poată cîștiga războiul, ci un președinte pentru perioada de reconstrucție, cînd se va pune capăt războiului, rănile vor fi vindecate, iar daunele — care nu sînt numai de ordin material ci și moral și spiritual — vor fi reparate. Îl consider pe Rockefeller drept cel mai calificat om disponibil pentru această sarcină supremă a reconstrucției.

În ceea ce mă privește, nu am fost niciodată preocupat de refuzul lui Rockefeller de a discuta despre Vietnam sau de a se angaja ca „uliu" ori „porumbel". Este o tactică de politician. Nu am discutat niciodată problema vietnameză cu guvernatorul Rockefeller, deoarece am considerat că, cu cît va vorbi mai puțin, cu atît va fi mai liber să se angajeze față de sarcina inevitabilă a lichidării războiului. Sînt convins că va trebui să lichideze războiul pentru a fi un președinte așa cum poate și dorește el să fie.

Elementul esențial și critic în același timp este că războiul din Vietnam constituie o monstruoasă diversiune de la adevărata problemă a Americii, care constă nu în a face poliție în Asia, ci în a realiza adaptarea umană la societatea urbană modernă, profund tehnologică, în cadrul căreia trăiesc majoritatea americanilor. Pentru misiunea de a conduce, Rockefeller a reușit ca guvernator, și aceasta nu numai datorită înclinațiilor și simpatiilor sale bine definite, ci datorită faptului că a știut unde să găsească și cum să recruteze oamenii cu capacitatea necesară.

Iată de ce sper că Rockefeller va fi desemnat candidat în august și va fi ales în noiembrie.

La Nation
PARIS

PACEA ȘI RESPECTUL INDEPENDENȚEI

LUPTELE îndîrjite, pierderile grele și distrugerile uriașe înregistrate în ultimele săptămîni în Vietnam au zguduit opinia publică franceză. Niciodată încă nu a reieșit atît de clar că pretinsul guvern de la Saigon nu dispune de sprijin în țară, niciodată simpatia de care se bucură F.N.E. nu a fost atît de vădită. Încă în urmă cu cîteva luni se punea întrebarea dacă „Vietnamul va rezista". Azi toată lumea știe că trebuie să se pună întrebarea dacă americanii vor putea să reziste pe poziția defensivă în care au ajuns.

Aceasta nu înseamnă însă că lucrurile s-au terminat, spun unii. Și ei dau de înțeles că vor fi trimise noi efective americane, că vor fi folosite și mai multe arme... Dar aceste întăriri nu vor fi mai hotărîtoare decît cele precedente deoarece acum este evident că întăririlor americane în materie de arme li se va răspunde prin noi ajutoare trimise de țările socialiste, ceea ce exclude posibilitatea ca aceste țări să permită victoria Americii. Atunci ?

Însăși evoluția războiului din Vietnam arată că escaladarea despre care se vorbește cu atîta ușurință nu este o operațiune pe care o reglementezi după bunul tău plac, ci o mișcare proprie care te duce mai departe chiar decît voiai și prevedeai ! Pentagonul pretindea că va fi suficient să meargă pînă la un anumit punct pentru a învinge și că nu va face mai mult ; or, el „a făcut" mult mai mult în materie de arme, efective militare și acțiuni, fără să învingă însă. În ce privește sporirea — ineficace — a mijloacelor ei de intervenție, America a făcut deja o bucată de drum cel puțin la fel de lungă ca aceea care îi rămîne de străbătut pentru a ajunge la bomba atomică tactică. Dar cine poate crede că loviturile ar rămîne atunci fără răspuns, că nu ne-am afla în pragul unui al treilea război mondial ?

Asemănarea de concepții dintre U Thant, secretarul general al O.N.U., și guvernul francez, este izbitoare : această asemănare se referă la necesitatea și la posibilitatea de a face pace — dar, din păcate, și la temerile în fața războiului care continuă.

U Thant, preocupat de sarcina lui de a asigura pacea, și guvernul francez, dornic să afirme independența națională a țării sale, gîndesc la fel și vor să exprime acest lucru — insistența din

→

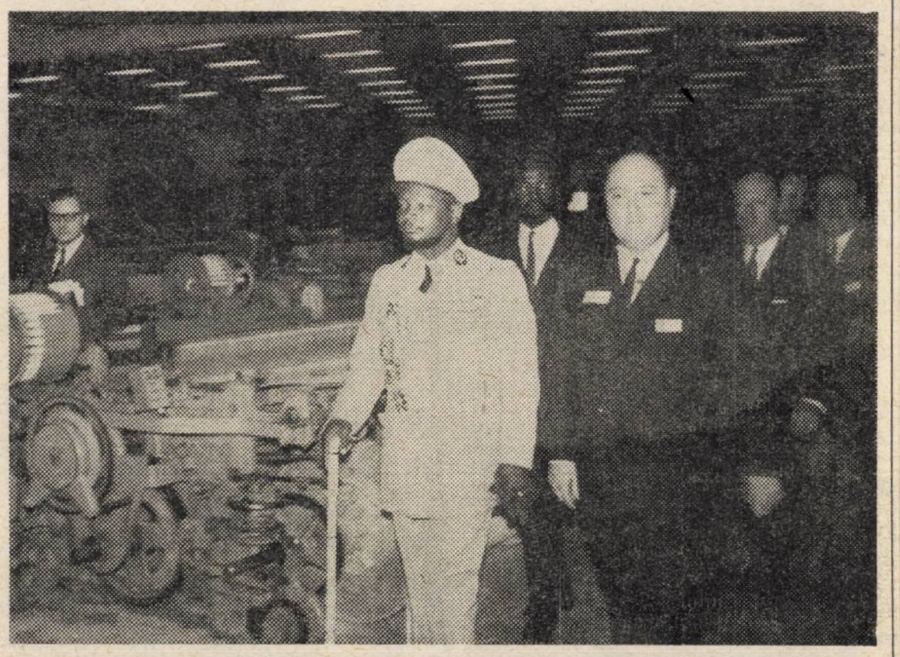

Jean Bedel Bokassa, președintele Republicii Africa Centrală, inaugurînd noua fabrică de la Bangui, aparținînd industriei bumbacului

comunicatul guvernului francez merită atenţie — anume că convergenţa preocupărilor ilustrează o logică adîncă a lucrurilor. Pacea este asigurată şi instaurată în respectul pentru independenţa fiecăruia ; încălcarea ei grosolană, periclitează pacea generală.

Poziţia Parisului nu este, aşa cum afirmă unii, un capriciu, o toană, ci sentimentul adînc al poporului francez şi al tuturor popoarelor care îşi spun cuvîntul. Întreaga Americă trebuie să ştie că, dacă merge în continuare pe calea pe care s-a angajat, dezaprobarea faţă de ea se va accentua în permanenţă. Dacă însă e dispusă, prin încetarea necondiţionată a bombardamentelor asupra Vietnamului de nord, să sublinieze că se orientează spre o politică a raţiunii, ea va găsi în Franţa, şi prin intermediul ei, concursul necesar pentru ca această dezangajare să poată avea loc în condiţii acceptabile pentru ea, pe plan intern şi extern.

Léo HAMON

LE NOUVEL
OBSERVATEUR
PARIS

HARVARD SPUNE „NU"!

JOHNSON şi oamenii săi au suferit înfrîngerea lor cea mai recentă şi cea mai semnificativă poate nu la Saigon, ci la Universitatea Harvard. Acolo este în joc nu numai soarta unui război, ci echilibrul şi orientarea societăţii americane.

Întrebaţi în cursul unui sondaj dacă s-ar supune unui eventual ordin de mobilizare pentru Vietnam, numai 10 la sută din studenţii marii universităţi din Boston au răspuns favorabil. Aproape 30 la sută au declarat că s-ar resemna „cu reticenţă". Peste 20 la sută au afirmat că ar prefera să plece în străinătate decît să fie înrolaţi pentru acest război. În sfîrşit, 20 la sută spun că preferă să sufere pedepse cu închisoarea decît să lupte în Vietnam.

Ţinînd seama de cei care „nu ştiu" sau „nu s-au hotărît încă", se poate considera deci că aproape jumătate din studenţii celei mai prestigioase universităţi americane preferă dezertarea sau închisoarea oricărei participări la acest război. Este cert că, niciodată pînă acum în istorie, tinerele elite ale unei mari puteri nu şi-au proclamat cu atîta îndrăzneală opoziţia faţă de politica oficială a ţării lor.

„Nu"-ul de la Harvard este de un interes excepţional, ţinînd seama de momentul în care este formulat şi de mediul care îl formulează. Momentul este acela în care situaţia militară a studenţilor riscă să devină un factor hotărîtor al politicii americane. Pînă în prezent, „comitetele de recrutare", instrumente ale celui mai arbitrar sistem existent, aveau consemnul să-i cruţe. America nu dorea să-şi irosească viitoarele cadre pe cîmpurile de orez din Vietnam, unde erau trimişi de preferinţă proletari şi negri. Din ultimele zile ale lunii ianuarie, generalul Hersey, conducătorul sistemului de recrutare, a primit ordin să recurgă din plin la contingentul studenţilor din anul I, ceea ce, la o populaţie universitară de 4 000 000 de tineri, interesează cel puţin 1 000 000 dintre ei. Sondajul efectuat de Harvard anunţă o criză gravă, ca şi brusca accelerare a plecărilor în străinătate (în special în Canada şi în ţările scandinave), înmulţirea proceselor ca acela intentat dr-ului Spock, reverendului Sloane şi tovarăşilor lor.

Declaraţia de independenţă a studenţilor dobîndeşte, de asemenea, valoarea unui exemplu, deoarece provine de la Harvard, care este nu numai cea mai faimoasă universitate americană dar şi aceea care se lăuda cel mai mult cu calmul ei, cu moderaţia ei, care era şi rămîne şcoala cadrelor, a cercurilor conducătoare ale Administraţiei şi lumii de afaceri. Foarte în urmă faţă de manifestaţiile explozive de la Berkeley din 1965—1966 (în asemenea măsură încît mai mulţi profesori plecaseră de la marea universitate californiană pentru a se refugia la Harvard), practicînd abia tîrziu seminariile politice existente de mult în Michigan sau la Chicago, universitatea din Noua Anglie ţinea la stilul ei oxfordian, care se poate rezuma în cuvintele : dispreţ faţă de „excese".

Rezultatele ultimului sondaj dovedesc o bruscă radicalizare a tezelor în acest mediu mai permeabil la liberalism decît la revoluţie. La aceasta au contribuit mult dezastrele şi ruşinile acumulate de Administraţia Johnson. Astfel, războiul din Vietnam, spulberînd promisiunile „Marii Societăţi", nu numai că a asigurat supremaţia conducătorilor mişcării „Black Power" asupra acelora ai mişcării de integrare ; el a impus, de asemenea, pe campionii cei mai exigenţi ai „noii stîngi" în faţa străluciţilor reformişti din era Kennedy, — şi aceasta chiar într-un mediu ca Universitatea Harvard, de unde au provenit aproape toţi membrii „trustului creierului" al lui Kennedy.

Sînt cu atît mai demni de laudă acei tineri, acei „121" care sînt, acolo, cei „121 mii", deoarece acceptă cu curaj — afacerea Spock dovedeşte că el poate fi foarte costisitor — sfidarea unei politici ce tîrăşte ţara lor într-o catastrofă strategică şi morală.

Fireşte, admirăm mai mult pe adolescenţii vietnamezi care, cu puşca-mitralieră în mînă, nu aşteaptă să împlinească 13 ani pentru a înfrunta pe străzile oraşului Hue „panterele negre" ale lui Ky şi pe puşcaşii marini ai lui Westmoreland. Dar nu este lipsit de importanţă că jumătate din fiii clasei conducătoare americane ştiu să reziste presiunii cercurilor sociale şi familiale, riscînd închisoarea şi exilul mai degrabă decît să participe la acţiunea în care se prăbuşeşte onoarea americană şi care ameninţă viitorul coexistenţei paşnice.

Dezastrul suferit recent de forţele americane în Vietnam şi, concomitent, dezgustul studenţilor de la Harvard faţă de ruşinoasa intervenţie antivietnameză oglindesc mai mult decît o înfrîngere politică şi militară : o înfrîngere culturală. Aici, divorţul adînc dintre un grup conducător copleşit de eşecuri şi elita intelectuală de mîine ; dincolo, incapacitatea de a analiza cauzele şi mecanismele unei lupte, de a fi informat, chiar şi pe termen foarte scurt, asupra pregătirilor şi gesturilor adversarului în asemenea măsură încît ai suferit asedierea celor două capitale ale ţării şi eşti în situaţia de a fi nevoit să bombardezi tocmai oraşul şi poporul pe care pretinzi că le aperi ; ce acţiune militară a fost mai batjocorită, decît aceasta, în însăşi fundamentele ei ?

Deoarece în rîndurile poporului american cu tradiţii puritane minciuna aleşilor lui este pedepsită mai aspru decît orice altă greşeală, cei mai buni dintre tinerii americani spun azi oamenilor de la Washington : „Mai bine închisoarea decît războiul vostru".

Jean LACOUTURE

O scenă devenită curentă în universităţile americane : tineri studenţi îşi ard ordinele de chemare pentru a nu participa la intervenţia din Vietnam

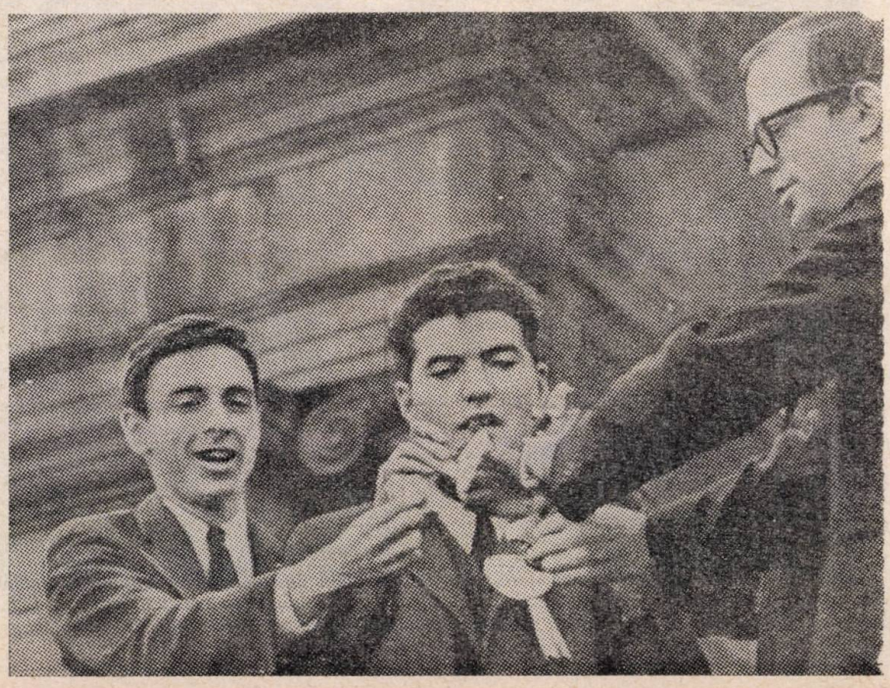

TRIBUNE

LONDRA

ANGLIA ŞI SCADENŢA N. A. T. O.

ÎN MOMENTUL de faţă are loc un efort amplu pentru a convinge Anglia şi numeroase alte ţări membre ale Organizaţiei Tratatului Atlanticului de nord să reînnoiască acest tratat fără o dezbatere publică adecvată. Înfiinţat cu 20 de ani în urmă, N.A.T.O. a fost în ultimii cinci ani într-o stare de continuă dezintegrare. Încă de la eşecul efortului american de a impune alianţei, în 1964, „for a nucleară multilaterală" şi de la hotărîrea guvernului francez de a nu mai admite forţe ale N.A.T.O. pe teritoriul său, alianţa s-a aflat într-o stare de retragere lentă.

Acum, mai rămîne ceva mai mult de un an pînă cînd guvernul britanic va fi în situaţia de a hotărî ce să facă cu privire la viitorul tratatului. Primele focuri în bătălia de culise au pornit cu cîteva săptămîni în urmă, cînd generalul Sir John Hackett, general britanic care se află în fruntea comandamentului nordic al forţelor N.A.T.O., a recurs la măsura fără precedent de a trimite o scrisoare ziarului „The Times", în care pledează pentru menţinerea alianţei.

Intervenţia generalului a provocat o ripostă din partea lordului Wigg, fostul trezorier general, în sensul că Hackett, adresîndu-se presei, ar fi încălcat regulamentele armatei. Răspunzînd lordului Wigg, lordul Shackleton, lordul Sigiliului privat, a admis că Sir John Hackett a cerut şi a obţinut permisiunea de a trimite această scrisoare din partea generalului Graf von Kielmannsegg, comandantul federal al armatei vest-germane. Lordul Shackleton a adăugat că părerile generalului Hackett „corespund părerilor guvernului maiestăţii sale".

Dar cu ce autoritate a făcut lordul Shackleton această afirmaţie ? Oare guvernul britanic a şi hotărît că va reînnoi tratatul N.A.T.O. cînd acesta va expira, în august 1969 ? A existat vreun aranjament secret între celelalte 14 state membre, rămase în alianţă după retragerea parţială a Fran'ei, de a continua acelaşi tip de organizaţie militară ? Oare schimbul de scrisori din presă reprezintă doar o metodă politicoasă de a discuta ceea ce reprezintă de pe acum un fapt stabilit ?

Cu siguranţă că primul ministru şi ministrul de externe vor fi supuşi în curînd unor întrebări insistente în această privinţă. Între timp, însă, aceste îndoieli alimentează zvonurile după care, de fapt, guvernul american continuă realizarea unui plan al Pentagonului de a se începe negocierea unui nou tratat, care să-l înlocuiască pe cel vechi. Ştirile din Norvegia şi Belgia, unde au avut loc ciocniri în Parlament în privinţa viitorului tratatului, par să sugereze că americanii întocmesc un plan „instant-N.A.T.O." Acesta prevede o reducere substanţială a trupelor în Europa, însă pare să includă un acord între guvernul american şi statele membre ale noului tratat, în sensul că America ar avea dreptul — în momentul cînd şefii militari ai N.A.T.O. ar sugera acest lucru — să transporte pe cale aeriană atît trupe cît şi arme nucleare în orice ţară semnatară a acordului. Obiectul unui asemenea aranjament ar fi acela de a ocoli dificultăţile provocate de retragerea franceză din N.A.T.O., atît pe plan militar cît şi politic, prin faptul că ar angaja statele mai mici ale N.A.T.O. pe baza unor acorduri bilaterale cu America şi, ulterior, ar acoperi aceste aranjamente cu ceea ce, în mod ostentativ, ar însemna o continuare a pactului N.A.T.O.

De ce s-a produs, în ultimul timp, toată această activitate febrilă ? De pe acum, Danemarca şi Norvegia reanalizează legătura lor cu N.A.T.O. În Danemarca, prăbuşirea bombardierului B-52 în Groenlanda însoţită de ştirile contradictorii despre posibilitatea ca guvernul să fi cunoscut în ce scop era folosit teritoriul său, creează cvasi certitudinea că noul guvern danez va căuta să rămînă în afara N.A.T.O. după 1969. Această atitudine ar putea influenţa alte ţări din cadrul alianţei şi, din această cauză, cercurile conducătoare americane exercită presiuni.

Pentagonul este îngrijorat îndeosebi în privinţa viitorului rol al Angliei. Dacă s-ar produce îndoieli în privinţa atitudinii guvernului laburist faţă de N.A.T.O., aceasta ar fi de natură să precipite o nouă reducere a influenţei americane în Europa. Pus în cauză de generalul Sir John Hackett, lordul Shackleton a fost obligat să dea „un răspuns liniştitor".

În timp ce Pentagonul elaborează planuri privind aspectul militar al menţinerii N.A.T.O., este lansată o perdea de fum politică. Comitetul atlantic britanic a şi intrat în joc, sugerînd că „este un prim obiectiv al propagandei comuniste" să determine acele ţări, încă membre ale N.A.T.O., să hotărască ieşirea lor din această organizaţie în august 1969. Desigur că o asemenea afirmaţie nu ţine seamă de faptul că multe din îndoielile privitoare la viitorul N.A.T.O. au luat naştere chiar în cercurile social-democrate din Occident. De pildă, principalul susţinător al Comitetului „Norvegia să iasă din N.A.T.O." este Rune Gerhardson, fiul fostului prim-ministru social-democrat al Norvegiei, şi el însuşi un om politic social-democrat.

Ceea ce uită în mod intenţionat adepţii N.A.T.O. este că majoritatea elementelor din Vest care militează pentru a se pune capăt pactului nu se opresc la această simplă intenţie. Ideea respectivă este legată de hotărîrea de a se obţine negocieri între Est şi Vest pentru a se pune capăt atît N.A.T.O. cît şi Tratatului de la Varşovia şi de a se substitui acestora un tratat de pace care să includă întreaga Europă.

Faţiunea pro-N.A.T.O., în dorinţa sa de a suprima orice dezbatere asupra acestui subiect, dă la iveală interesul pe care îl are de a menţine Europa divizată împotriva ei înşăşi. Este un ultim efort de a menţine „războiul rece" în toată intensitatea sa dăunătoare.

Geoffrey SINCLAIR

reflector

OPINII ÎN FAVOAREA RECUNOAŞTERII GRANIŢEI ODER-NEISSE

Săptămîna trecută, prin memorandumul semnat de membrii „Cercului de la Bensberg", personalităţi catolice vest-germane au luat poziţie în problema relaţiilor polono—vest-germane, iar Camera pentru răspunderea oficială a bisericii evanghelice din Germania federală (E.K.D.) a prezentat recent un studiu cu titlul „Îndatoririle de pace ale germanilor". Documentul „Cercului de la Bensberg" constată că „cea mai imperioasă problemă care se opune împăcării între germanii Republicii federale şi polonezi, precum şi unei cooperări reciproce între ei, este cea a teritoriilor de dincolo de Oder-Neisse". Memorandumul aduce argumente împotriva „letargiei oficialităţilor vest-germane şi a catolicilor — una din cele mai importante piedici în făurirea păcii". Semnatarii lui se pronunţă pentru recunoaşterea graniţei Oder-Neisse de către R.F.G. — „ca o contribuţie la stabilirea păcii internaţionale, care va duce totodată la destindere şi la împăcare între popoare" — pentru recunoaşterea situaţiei teritoriale definită prin existenţa acestei frontiere ; se cere de asemenea despăgubirea victimelor poloneze din timpul războiului. Toate acestea — se pronunţă memorandumul — trebuie să devină părerea publică în Republica federală.

Celălalt studiu — al Bisericii evanghelice —se referă la o serie de probleme mai cuprinzătoare. „Asigurarea păcii — se spune în acest studiu — devine datoria comună, precumpănitoare, într-o lume care devine la rîndul ei un tot, în sensul unei comunităţi a responsabilităţilor". Expunerile esenţiale se găsesc în capitolul IV, care poartă titlul „Aportul germanilor". Acest paragraf pleacă de la întrebarea: Cum putem contribui noi, germanii, la asigurarea păcii ? Desigur, nu se dau aici răspunsuri inedite, nu se propun căi noi — şi totuşi este vorba de o interesantă contribuţie adusă în ultimii ani în abordarea problemei germane, datorită tocmai faptului că aceasta este considerată în cadrul larg al problemelor globale europene.

(Din **Die Zeit**)

LA WASHINGTON SE SPUNE CĂ...

Acum, cînd Robert McNamara a părăsit funcţia de ministru al apărării, principalii consilieri ai preşedintelui Johnson în problemele de securitate naţională sînt clasaţi în următoarea ordine de influenţă : secretarul de stat Dean Rusk, ministrul apărării Clark Clifford şi Abe Fortas, judecător la Curtea Supremă.

Personalul de la Casa Albă al preşedintelui Johnson, oricum cel mai mare din istoria S.U.A., continuă să crească aproape lună de lună. Personalul este atît de numeros încît nici măcar consilierii principali ai preşedintelui nu reuşesc să aibă evidenţa tuturor persoanelor chemate să dea sfaturi preşedintelui.

În momentul în care şi-a părăsit funcţia de la Pentagon, Robert McNamara a declarat prietenilor că nu intenţionează să facă anul acesta campanie pentru preşedintele Johnson şi nici să scrie o carte despre propria sa activitate.

(Din **U.S. News and World Report**)

jeune afrique

O.U.A.: O SESIUNE MAI FECUNDĂ

CONSILIUL miniştrilor de externe ai O.U.A., a cărui sesiune (a zecea) s-a încheiat recent la Addis Abeba, pare să fi fost, după părerea a numeroşi participanţi, mai fecund decît cele precedente. În orice caz, o serie de succese au marcat aceste lucrări. Pentru prima oară, statele africane au pus în cauză, indicîndu-le pe nume, ţările care acordă ajutor militar şi economic Africii de sud şi Portugaliei. Şi tot pentru prima oară, ansamblul statelor membre a putut cădea de acord asupra unui proiect de buget pe anii 1968—1969, care ar urma să se ridice, după unele aprecieri, la aproximativ 2 200 000 dolari.

Această unanimitate a fost rezultatul unor discuţii aprinse, în special în ce priveşte fondurile speciale alocate în fiecare an Comitetului de coordonare pentru mişcările de eliberare din Africa, al cărui sediu se află la Dar es Salaam, şi care în trecut a făcut obiectul a numeroase critici. Adoptarea fără opoziţie a acestui proiect de buget reprezintă un incontestabil succes pentru Consiliul miniştrilor de externe. Unanimitatea fără nici o rezervă nu a prevalat întotdeauna în problemele privitoare la eliberarea teritoriilor africane aflate încă sub dominaţie străină.

Nici o măsură militară de natură să pună capăt regimului Ian Smith nu a fost hotărîtă de statele africane. Ele sînt de părere că această sarcină revine guvernului de la Londra, principalul răspunzător de situaţia în care se află în momentul de faţă majoritatea populaţiei negre din Rhodesia. A fost deci reţinut doar principiul unui ajutor militar şi economic sporit pentru mişcarea de eliberare din Rhodesia.

În ce priveşte Angola, condamnarea, devenită acum tradiţională, a ţărilor membre ale N.A.T.O., vinovate de asistenţa militară acordată aliatului lor portughez, nu a surprins pe nimeni. În schimb, apelul lansat Băncii Internaţionale de Reconstrucţie şi Dezvoltare şi Fondului Monetar Internaţional, prin care se cere acestor două organisme internaţionale să înceteze orice colaborare cu Portugalia, constituie un element nou.

Spinoasa problemă a cotizaţiilor pe care fiecare ţară membră trebuie să le verse Organizaţiei, pentru a alimenta fondul destinat mişcărilor de eliberare naţională africane, nu a fost rezolvată nici de data aceasta. Numeroase ţări continuă, din păcate, să aibă restanţe. În plus, alte ţări au indicat în mod clar că vor refuza să se achite de cotizaţiile lor atît timp cît nu va interveni o reformă a Comitetului de eliberare, în sensul unei mai mari eficacităţi. Aceasta nu a împiedicat conferinţa, în majoritatea sa, să prezinte felicitări aceluiaşi Comitet.

Problema Saharei spaniole pare să fi fost tema unei ciocniri între marocani şi mauritani. Guvernul din Rabat revendică acest teritoriu, dar Mauritania refuză să-i recunoască acest drept. În cele din urmă, s-a stabilit că viitorul acestei ţări nu trebuie stabilit în termenii decolonizării. Va reveni locuitorilor Saharei spaniole să hotărască acest lucru printr-un referendum organizat sub egida O.N.U., după consultări cu ţările limitrofe (Maroc, Mauritania, Algeria), aşa cum recomanda, de altfel, o rezoluţie a O.N.U. din decembrie 1967.

Ibrahima SIGNATÉ

La Cairo au avut loc convorbiri oficiale între preşedintele Nasser şi preşedintele Nyerere, şeful statului tanzanian

profil

José de Magalhaes PINTO

MINISTRUL AFACERILOR EXTERNE AL BRAZILIEI

Personalitate de seamă a vieţii politice braziliene, doctor José de Magalhaes Pinto s-a născut la Santo Antonio de Mante, statul Minas Gerais, la 28 iunie 1909. Şi-a făcut studiile la Academia de Comerţ şi Institutul Comercial din Minas Gerais şi apoi la Facultatea de Drept din Rio de Janeiro.

În 1945 îşi începe activitatea pe tărîm politic, fiind ales deputat federal din partea partidului Uniunea Democratică Naţională (U.D.N.), partid dizolvat în octombrie 1965. Membru al Adunării Constituante din 1945, a avut numeroase sarcini importante în viaţa politică şi pe linie de stat: secretar al finanţelor, preşedinte al Federaţiei de Comerţ, fondator în 1944 şi preşedinte al Băncii Naţionale din Minas Gerais, guvernator al aceluiaşi stat. În urma alegerilor legislative din 1966, José de Magalhaes Pinto devine deputat federal al statului Minas Gerais.

Activitatea politică din ultimii ani nu-l face să renunţe la cariera de economist. El este profesor de ştiinţe economice la Universitatea din Minas Gerais, iar pentru merite deosebite a fost ales doctor honoris causa al Universităţii „Rural de Viçosa".

Ministrul de externe brazilian, foarte prezent în ultimul timp pe scena politică internaţională, a deschis la 21 septembrie 1967 seria vorbitorilor în cadrul dezbaterilor generale la cea de-a XXII-a sesiune a Adunării Generale O.N.U., printr-un apel adresat membrilor O.N.U., „în vederea căutării măsurilor care vor aduce pacea, întări securitatea internaţională şi promova bunăstarea omenirii". Brazilia — arăta ministrul de externe Magalhaes Pinto, într-un recent interviu acordat revistei „Lumea" — „a manifestat în forurile internaţionale o preocupare constantă faţă de problemele păcii mondiale, preocupare izvorîtă din incontestabila vocaţie paşnică a poporului brazilian, la care se adaugă imperativele dezvoltării şi securităţii naţionale"

Subliniind necesitatea dezvoltării relaţiilor comerciale cu ţările socialiste, ca o formă a destinderii şi cooperării internaţionale, José de Magalhaes Pinto s-a pronunţat pentru o politică externă care să servească ţelurilor dezvoltării economice şi sociale şi să fie determinată exclusiv de interesele naţionale ale ţării sale.

A. M.

poșta redacției

O PRACTICĂ MAI VECHE

Citind despre neîncetatele bombardamente ale aviației americane asupra unor obiective civile din R. D. Vietnam nu pot să nu-mi amintesc că aceasta este o practică mai veche a strategiei americane. Mă refer la războiul împotriva poporului coreean. În acest război, numai circa 40% din operațiunile aviației americane au fost efectuate pentru susținerea trupelor terestre și atacarea obiectivelor militare; restul au avut ca scop demoralizarea populației pașnice. Astfel, asupra satelor și orașelor coreene au fost aruncate 15 000 000 de bombe cu napalm. Timp de 6 luni, asupra unei localități climaterice situate în apropierea portului Vonsan, navele flotei a VII-a au tras 56 000 proiectile de calibru mare. Numai asupra Phenianului au fost aruncate 1 500 000 bombe, cîte patru pentru fiecare locuitor al orașului. La Phenian au fost distruse o universitate, 6 teatre și multe școli, cinematografe, case de cultură.

Valentin MUNTEANU
București

UNIVERSITATEA DIN LOUVAIN

În legătură cu Universitatea din Louvain, de care sînt legat prin scumpe amintiri de familie (tatăl meu, Cicerone Budișteanu, a frecventat-o și absolvit-o cu peste 70 de ani în urmă), aș vrea să adaug cîteva amănunte interesante. Distrusă de trupele germane în timpul primului război mondial, venerabila universitate a fost refăcută după război. Pe fațada ei a fost așezată o placă menționînd că universitatea fusese distrusă de germani. În perioada anilor 1925—1930 ajungea să privești spre frontispiciul universității spre a ști dacă barometrul internațional arată „timp frumos" sau „variabil". Pe atunci, Briand, care ducea o politică diferită de cea a lui Clemenceau sau Poincaré, se străduia să atragă Germania în Liga Națiunilor. În funcție de reacțiile Berlinului față de avansurile Ligii Națiunilor, placa de la Louvain, care avea un caracter net antigerman, ba dispărea de pe frontispiciul universității, ba reapărea. Astfel aflai la Louvain ce se întîmpla la Berlin.

Radu BUDIȘTEANU
București

COLONIILE PORTUGHEZE

De vreo cîțiva ani, coloniile portugheze au început să provoace griji la Lisabona. Luptele pentru independență purtate de patrioți marchează amurgul imperiului colonial portughez și guvernul lui Salazar e în căutare de noi formule și rețete cu ajutorul cărora să salveze măcar o parte din întinsele posesiuni pe care Portugalia le stăpînește de mai bine de patru veacuri.

Astfel, „Lumea" nr. 9 ne aduce vestea despre intenția Portugaliei de a se retrage din Guineea Bissao, în scopul de a-și consolida pozițiile în alte părți. La aceasta s-ar putea adăuga zvonurile semnalate de presa franceză, dar dezmințite de dr. Salazar, despre intenția Lisabonei de a transfera Republicii Malawi două provincii din Mozambic — Nyassa și Cabo-Delgado. Aceasta ar oferi Republicii Malawi o ieșire la mare, iar Portugalia ar scăpa de grija menținerii „ordinii" într-o regiune a Mozambicului în care Frelimo (Frontul de eliberare a Mozambicului) a înregistrat succese considerabile.

D. MACH
Cîmpia Turzii

LEGENDE FĂRĂ TEMEI

Prof. Ștefan Löwi, Cluj: E adevărat că dispariția cadavrului lui Hitler a determinat speculații — alimentate în special de neonaziști — despre așa-zisa lui fugă din Germania. Ele nu au fost luate însă niciodată în serios de istorici. Potrivit uneia dintre aceste versiuni, Hitler, ajutat de amiralul Erich Raeder, ar fi izbutit să fugă cu un submarin pus la dispoziție de amiralul Karl Doenitz, care l-ar fi transportat în Angola. Într-un număr recent al revistei italiene „Historia" a apărut un articol semnat de Horst Newmann. În articol se relatează despre misterioasa debarcare în Angola, în iulie 1945, a unui grup de cinci necunoscuți, dintre care unul ar fi fost Hitler. Bazîndu-se pe mărturiile unui polițist portughez din Angola, Faria, și ale unui preot misionar, Jose Barata, un om în vîrstă de circa 75 de ani, semănînd cu Adolf Hitler și suferind, ca și acesta, de maladia lui Parkinson, ar fi murit în august 1964 în jungla angoleză. Povestirea este cît se poate de neverosimilă și încărcată de elemente melodramatice. Chemat la căpătîiul muribundului, preotul l-ar fi întrebat: „Spune-mi, fiule, ai fost cumva führerul?" „Da, i-ar fi răspuns acesta într-un moment de luciditate. Sînt Adolf Hitler". E firesc să apară asemenea legende, dar e de asemenea evident că ele trebuie tratate ca atare.

Dumitru Sîrbu, comuna Pecineaga, județul Constanța: Nu avem posibilitatea de a publica un planiglob cu toate detaliile cerute de dv. Vă sfătuim să consultați un atlas geografic.

MARELE DRUM DE NORD

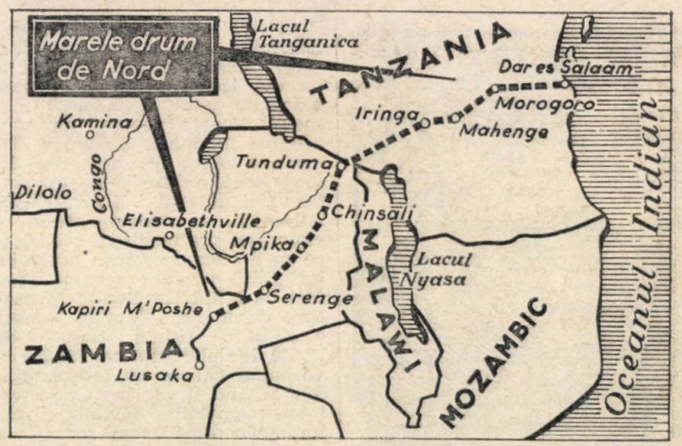

Ioan Țirianu, Rîmnicu-Vîlcea: „Marele drum de nord" leagă capitala Zambiei, Lusaka, de capitala Tanzaniei, Dar es Salaam, important port la Oceanul Indian. Șoseaua este folosită în special pentru transportarea cuprului din Zambia. În timpul sezonului ploios, ea este însă aproape inutilizabilă. De aceea se consideră necesare reamenajarea și modernizarea porțiunii celei mai accidentate, care se întinde de la Tunduma (în regiunea de frontieră) pînă la Iringa, în Tanzania. În momentul de față, echipe de constructori din R.F.G., Iugoslavia, Italia și Anglia lucrează la asfaltarea altor porțiuni, pe teritoriul Zambiei. Prima dintre ele, cea dintre Mpika și Chinsali, urmează să fie terminată chiar în primăvara aceasta. Șoseaua dintre Kapiri M'Poshe și Serenga și cea dintre Chinsali și Tunduma vor fi gata în primăvara lui 1969. Deocamdată, o parte din cuprul Zambiei este transportat prin Malawi și Mozambic pînă în portul Beira, iar o altă parte trece prin Congo și Angola pînă în portul Labito. Este în studiu și proiectul unei căi ferate care să meargă paralel cu „Marele drum de nord".

LOVITURI DE STAT ÎN AFRICA

I. Florea, Curtea de Argeș: „Recordul" loviturilor de stat aparține în ultima vreme Africii: 21 de lovituri de stat în 5 ani (1963—1967), fără a socoti și tentativele care au eșuat. Ele nu trebuie judecate după criterii identice cu cele aplicate loviturilor de stat din America Latină, armatele țărilor africane jucînd, în anumite cazuri, un rol progresist.

POPULAȚIA STATULUI PAPAL

Dumitru Vlădescu, Timișoara: Oricît ar părea de curios, e totuși adevărat că populația statului papal e preponderent militară. Vaticanul are 573 de cetățeni, dintre care 205 aparțin forțelor armate pontificale, față de numai 184 membri ai clerului și de 184 de persoane făcînd parte din „sectorul civil". „Forțele armate" sînt formate din 54 de guarzi elvețieni și 151 de jandarmi. Clerul este alcătuit din 28 de cardinali, 144 de preoți și 12 membri ai ordinelor religioase. Celelalte persoane care trăiesc sau lucrează pe teritoriul Vaticanului nu sînt cetățeni ai statului papal.

„REPORTAJ PE GLOB"

Ioan Onea, Săvinești, județul Neamț: Pe lista celor 138 de țări, teritorii, insule etc., trimisă de dv., cu rugămintea de a afla o serie de date despre ele, figurează numeroase state despre care am scris în repetate rînduri, alături de ținuturi mai puțin cunoscute. În orice caz, ar fi cu neputință să enumerăm, în spațiul „Poștei redacției", toate relațiile pe care le solicitați dv. în legătură cu ele. Vă propunem să consultați colecția revistei și să urmăriți în continuare rubrica noastră „Reportaj pe glob".

SPAȚIUL „POȘTEI REDACȚIEI"

Ion Adam, Moinești: 1). Prin aranjarea diferită a titlurilor pe copertă de la un număr la altul se urmărește obținerea unui aspect cît mai atrăgător și variat. În ceea ce privește însă lipsa luciului și celelalte deficiențe pe care le semnalați, ne vom strădui, în colaborare cu tipografia, să le remediem. 2). Petroșeni este noua denumire a orașului Petroșani. Spațiul „Poștei redacției" fiind extrem de solicitat în legătură cu probleme de actualitate politică și de istorie diplomatică, nu putem să prezentăm aici, așa cum ne cereți, un istoric al acestui oraș.

poșta redacției

VIITORUL „STATELOR CONTRACTUALE"

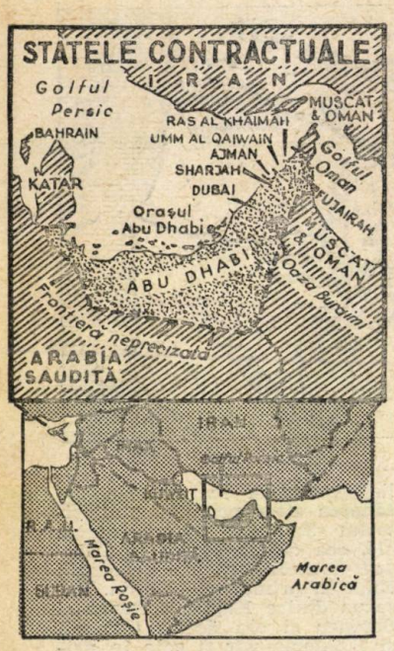

Prof. Petre Găină, comuna Măgurele, județul Prahova : Scrisoarea dv. conține un număr prea mare de întrebări și nu dispunem de suficient spațiu pentru a răspunde la toate dintr-o dată. 1) Noul stat din Peninsula Arabică a fost creat ca urmare a înțelegerii încheiate între șeicul Zaid bin Sultan din Abu Dhabi și șeicul Rashid bin Said Al-Maktoum din Dubai. El va avea forma unei federații în cadrul căreia cei 150 000 de locuitori vor avea o cetățenie comună, același steag, aceeași armată și aceeași politică externă. Cele două șeicate fac parte dintre cele șapte mici state așa-zis contractuale sau sub tratat (denumirea se datorează faptului că, în secolul al XIX-lea, au încheiat înțelegeri contractuale cu Marea Britanie). Se preconizează includerea în noua federație și a celorlalte cinci șeicate : Sharjah, Ajman, Fujairah, Umm al Quaiwain și Ras al Khainah. În momentul de față, șeicatul Abu Dhabi, care a început să producă petrol cu 6 ani în urmă, are cel mai mare venit din lume pe cap de locuitor : 4 800 de dolari anual. E vorba, bineînțeles, de o medie calculată pe baza venitului național global, nu de veniturile reale ale locuitorilor. 2) Despre campania electorală din Statele Unite, citiți articolele publicate în numărul de față al revistei.

Octavian Munteanu, Iași, Lucian Coman, București, Teodor Braia, Craiova : Ne pare rău, dar nu dispunem de adresele solicitate de dv.

ȘI-A SCRIS MUSSOLINI MEMORIILE ?

Cristea Grigoriu, Tulcea : Mussolini nu a apucat să-și scrie memoriile. Au circulat și circulă totuși zvonuri despre existența unor asemenea memorii. Foarte recent, un săptămînal britanic, „Sunday Times", a căzut în cursă deși își luase toate măsurile de precauție : fiul autorului îi confirmase autenticitatea documentului, o expertiză grafologică certificase că e scris de mîna acestuia, iar stilul pompos semăna perfect cu stilul lui Benito Mussolini. Ca atare, „Sunday Times" a plătit o primă tranșă de 72 000 de dolari din cei 588 000 în schimbul cărora un intermediar din Milano îi oferise exclusivitatea memoriilor fostului dictator. Abia după aceea redacția a aflat că a fost victima unei înșelătorii : memoriile fuseseră scrise acum 12 ani de două bătrîne din Piemont, care au și fost condamnate atunci pentru contrafacere.

AL FATAH

Cristian Jurăscu, Constanța : Atunci cînd vorbesc despre „eliberarea Palestinei prin luptă armată", organizațiile de tip Al Fatah au în vedere nu numai eliberarea teritoriilor ocupate de forțele armate izraeliene în timpul războiului din iunie, ci ocuparea întregului teritoriu al statului Izrael. Acțiunile organizate de Al Fatah sînt aduse la îndeplinire de gruparea paramilitară Al Assifa (Furtuna). Autoritățile din R.A.U., Iordania și Liban au operat în repetate rînduri arestări împotriva membrilor organizațiilor „de eliberare a Palestinei". Pregătirea militară a acestora se desfășoară în tabere situate în Iordania, Siria și Algeria. Afară de Al Fatah (care este cea mai importantă dintre ele), există încă cel puțin șapte alte organizații similare și concurente. Speranța membrilor lor că înlăturarea aventurierului Shukeiry de la conducere va avea ca rezultat o aplanare a rivalităților interne nu s-a realizat.

STELE DIN NEUTRONI ?

Haralambie Oniga, Borsec : Sursa misterioaselor semnale radio captate, cu începere din vara anului trecut, prin intermediul uriașului radio-telescop al laboratorului Mullard din Anglia nu a fost încă identificată. Principala lor ciudățenie constă în faptul că se produc la intervale de o precizie extraordinară : o dată la 1,337 secunde o vibrație, care durează trei zecimi de secundă. Ipoteza unor semnale transmise de ființe inteligente din spațiul extraterestru pare puțin plauzibilă. În ultimul număr al revistei britanice „Nature" este examinată posibilitatea existenței unei stele formate din neutroni. O asemenea stea ar avea o masă egală cu a Soarelui și un diametru de maximum 10 km. Ar fi, deci, formată dintr-o materie de un milion de ori mai densă decît cea a stelelor albe „pitice", care au o masă egală cu cea a Soarelui și dimensiuni apropiate de cele ale Pămîntului (se cunosc circa 250 asemenea stele). Ipoteza aparține oamenilor de știință de la laboratorul Cavendish al Universității din Cambridge. O stea albă „pitică" — stadiul final sau aproape final al unui soare care se stinge — se caracterizează prin faptul că presiunea termică internă în descreștere nu mai contrabalansează forța gravitației proprii. Materia se presează în interiorul moleculelor, electronii nu mai evoluează la o distanță relativ mare de nucleu și de aceea nucleele sînt înghesuite unele în altele. O cutie de chibrituri din această materie ar cîntări o tonă. Se presupune că procesul ar putea avansa și mai mult, pînă la punctul în care electronii să fuzioneze cu protonii din nucleu, formînd neutroni. Gradul de concentrare a materiei ar crește de încă un milion de ori. Pînă în prezent, însă, nu a fost pusă în evidență existența unor stele formate din neutroni.

BOLIVIA NU A RĂSPUNS

Gh. N. Luxandra, comuna Stîlpeni, județul Argeș : 1) Guvernul bolivian nu a răspuns propunerii guvernului cuban de a restitui rămășițele lui Che Guevara în schimbul eliberării unor contrarevoluționari arestați în Cuba. 2) Nu a avut loc nici o întrevedere între președintele Mobutu și Moise Chombe de la arestarea acestuia din urmă în Algeria.

PRIM-MINIȘTRI ROMÂNI ÎNTRE CELE DOUĂ RĂZBOAIE

Nicolae Popescu, Cluj : Lista prim-miniștrilor români a cuprins, pentru perioada dintre cele două războaie mondiale, și pe cei ce s-au aflat foarte scurt timp în fruntea unui cabinet. Dv. ne atrageți însă atenția că, între decembrie 1921, cînd a căzut guvernul Averescu, și ianuarie 1922, cînd a devenit prim-ministru I. I. C. Brătianu, a mai existat un cabinet Tache Ionescu și, de asemenea, că în 1932, între două guverne Vaida, a existat un guvern Maniu. Vă mulțumim pentru precizare.

TRANSPLANTĂRILE DE CORD

Rodica Vesa, Ineu, județul Arad : În legătură cu starea sănătății dr-ului Blaiberg nu avem nimic de adăugat la informațiile apărute în presă. În ce privește perspectivele, vă putem informa că dr. Christian Barnard a respins propunerea a trei cardiologi americani (dr. George E. Burch, președintele colegiului de cardiologie al Universității Tulane din New Orleans, dr. Eliot Corday, de la Universitatea din Los Angeles, și dr. Simon Dack, de la facultatea de medicină „Muntele Sinai" din New York), de a se suspenda temporar transplantările de cord. „Fiecare trebuie să trăiască după îndemnul conștiinței sale, a spus Barnard. Nu voi respecta un asemenea moratoriu. Medicul singur este în măsură să decidă în această problemă. În ceea ce mă privește, consider că sînt necesare mai multe transplantări pentru a obține informații suplimentare". El a adăugat că intenționează să facă o nouă operație de transplantare, dar nu și-a ales încă pacientul.

Traian Dumitrescu, Cluj : În legătură cu semnificația salvelor de tun trase în semn de salut, citiți răspunsul dat la „Poșta redacției" din nr. 37/1967 cititorului I. Gheorghiu.

Octavian Braga, Iași : Nu dispunem de informații suplimentare față de cele apărute în presă.

Constantin Zaharia, Călărași : Reținem propunerea dv. pentru rubrica „Profil". Celelalte probleme la care vă referiți au fost prezentate amplu în „Lumea".

Mircea Dincă, comuna Adunați-Copăceni, județul Ilfov, Constantin Cîrstea, Valea Sadului, județul Gorj, Iosif Lucaci, comuna Izvoarelor, județul Neamț : Nu răspundem la întrebările cuprinse în concursul Comitetului Național pentru Apărarea Păcii.

N. Orban, Ploiești : Regretăm, dar nu sîntem în măsură să vă facem serviciul solicitat.

lumea

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10. Internațional 18.50.05. și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

COMBINATUL CHIMICO-METALURGIC „GH. GHEORGHIU-DEJ"

Baia Mare. str. Eliberării nr. 15

oferă următoarele produse:

— miniu de plumb
— pămînturi decolorante
— seleniu pur
— tiosulfat de sodiu cristalizat
— precum și instalații de purificarea seleniului pentru industria de semiconductori și instalații de fabricarea tiosulfatului de sodiu pentru uz fotografic

PASTA DE DINTI
SPUMOASĂ
DOINA
PRIMAVARA
PASTA DE DINTI
Spumoasa
mentă
Spumoasă
PASTA DE DINTI
dimineața
și seara
folosiți

Lei 2

dilema AUR DOLAR

La Londra
bursa aurului a fost închisă...

...la Paris
avalanșa cererilor continuă.

BYBLOS un fascinant dialog cu istoria

Robert Kennedy în cursa pentru preşedinţie

13
joi, 21 martie
1968

lumea

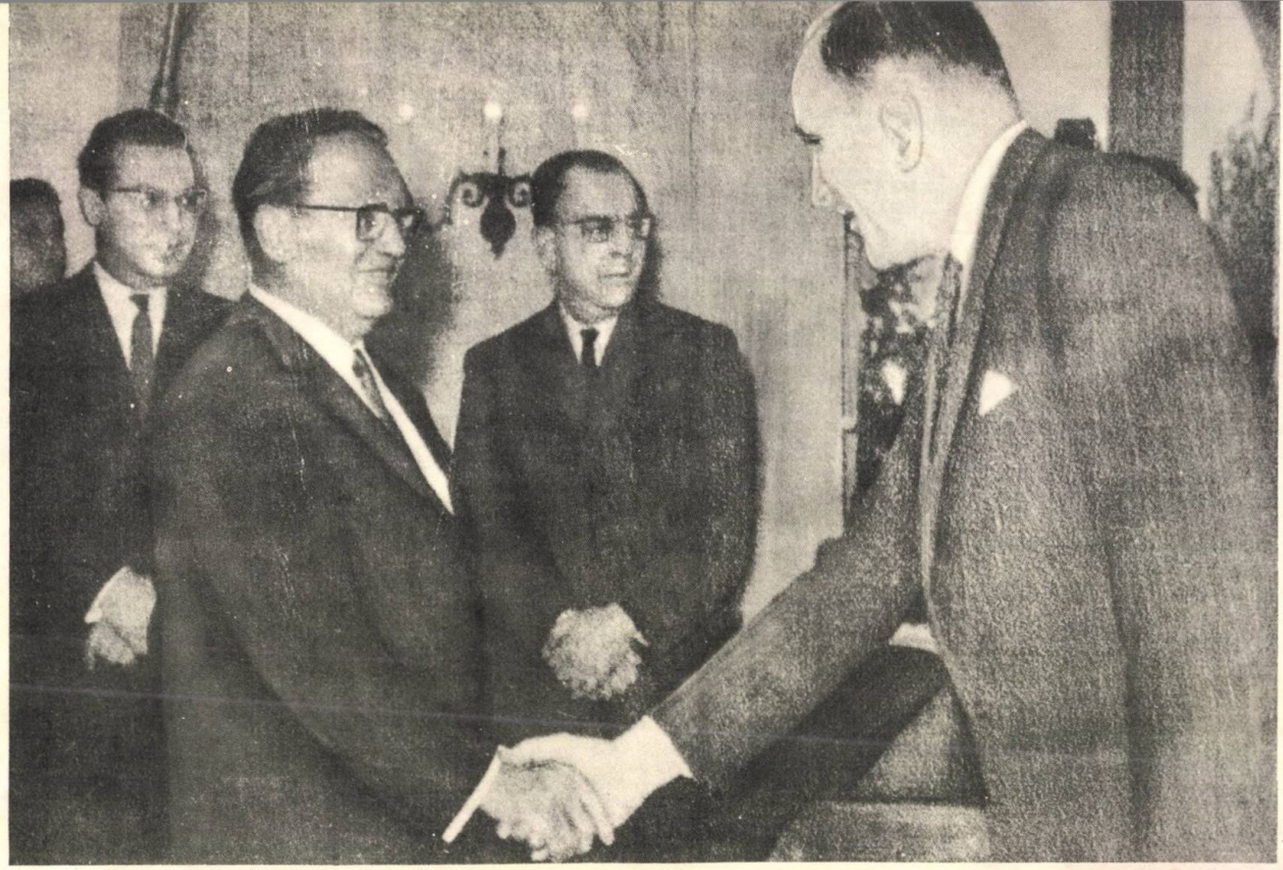

Președintele Tito a primit la Brioni pe Joseph Luns, cu prilejul vizitei făcute în Iugoslavia de ministrul afacerilor externe al Olandei.

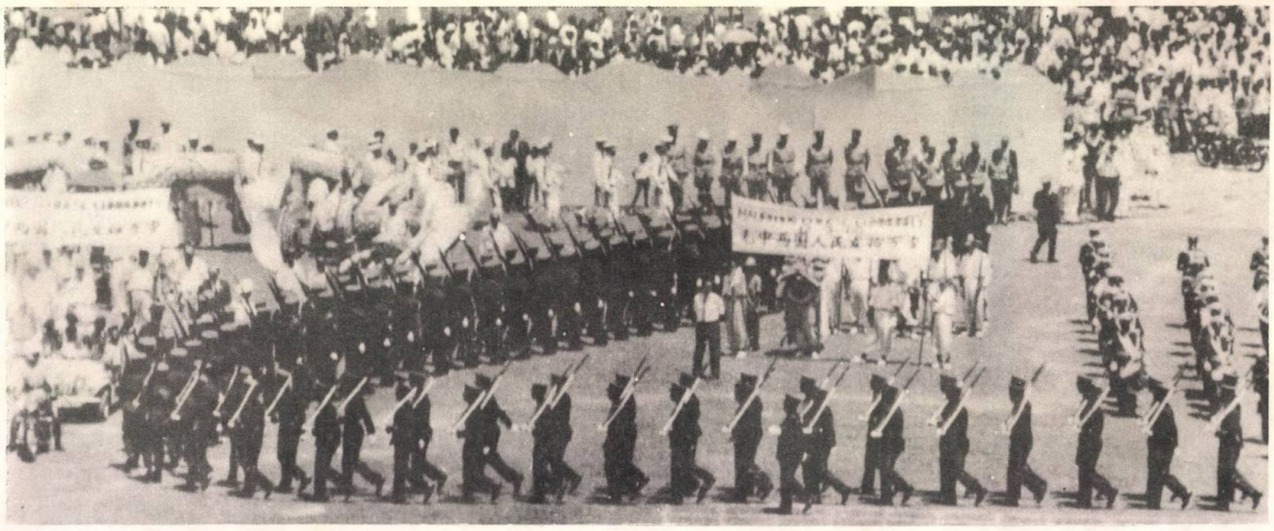

Festivitățile de la Port-Louis, capitala Insulei Mauriciu, devenită la 12 martie stat independent.

La începutul acestei săptămîni, mii de studenți au demonstrat pe străzile Djakartei, cerînd reîntronarea democrației și a legalității în viața publică. Împotriva manifestanților au fost trimise importante forțe ale poliției și armatei indoneziene.